סיכומי ומבחני הדף היומי | גליון מס' 66 | לפרטים: 05276-92282

תמצית הש"ס - מודהב

מחולק חינם לזיכוי הרבים | מסכת ברכות ס"ב. - שבת כ"ח: | אין לסמוך להלכה

קרן התרבות
דגל ירושלים
מערכת
שיעורי הדף היומי

לע"נ נשיא הקרן
הרב **מנחם** ב"ר **משה פרוש** ז"ל
נלב"ע ח' אדר תש"ע
במלאת עשור לפטירתו

מסכת שבת:

יציאות השבת:

מלאכת הוצאה

מלאכת הוצאה מרשות לרשות היא אחת מל"ט מלאכות האסורות בשבת מדאורייתא. הגמרא (צ"ו:) לומדת איסור זה מדכתיב "ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש", והיינו שלא להביא תרומה מבתיהם שזה רשות היחיד (להלן רה"י) למקומו של משה שהיה רשות הרבים (להלן רה"ר), ואיתא התם שהכנסה מרה"ר לרה"י לומדים מסברא, דאין הבדל בין הוצאה מרה"י לרה"ר, לבין הכנסה מרה"ר לרה"י, ובגמ' ב: מבואר שכיון שהכנסה לא כתובה במפורש היא נחשבת תולדה.

מן התורה אין המוציא מרשות לרשות חייב אלא אם עשה עקירה מרשות אחת והנחה ברשות השניה, ומדרבנן אסורה אף עקירה לבד או הנחה לבד, וכדלהלן.

ב. מלאכת הוצאה מדאורייתא ומדרבנן- חיוב הוצאה בשבת לחייבו חטאת בשוגג כרת במזיד וסקילה כשהיתה התראה (וכן בכל מלאכות שבת), הוא כשאדם אחד עשה עקירה והנחה, כגון שעקר חפץ מרה"ר והכניסו לרה"י והניחו בתוך יד מי שעומד ברה"י, או שעקר חפץ מרה"י והוציאו לרה"ר והניחו ביד מי שעומד שם, בין אם העוקר נמצא ברה"ר בין אם הוא נמצא ברה"י, וצריך התנא לשנות חילוקי מקרים אלו, משום שהוצאה היא מלאכה גרועה, דמה לי מוציא מרה"י לרה"ר מה לי מוציא מהר"י לרה"י, ואין ללמוד מקרה אחד מהשני, וכדמצינו שצריך ב' פסוקים למלאכת הוצאה ("ויכלא העם מהביא" ו"אל יצא איש ממקומו" קרי ביה אל יוציא), וכן שצריך שזורק יהיה במשכן כדי שיהיה תולדה דהוצאה, ובשאר מלאכות הוי תולדה גם מה שלא היה במשכן. (תוד"ה פשט). אבל עקירה בלא הנחה או הנחה בלא עקירה, כגון שעקר חפץ מרה"ר והכניסו לרה"י ונטלו ממנו אדם שנמצא שם, שהראשון עשה רק עקירה והשני עשה רק הנחה, או במקרה הפוך שאדם עקר חפץ מרה"י והוציאו לרה"ר וכו', פטור, אבל אסור שמא יבואו לעשות מלאכה שלימה. וכתבו התוס' (ד"ה שבועות) שהתנא לא שנה מושיט ומעביר מרה"י לרה"י דרך רה"ר, משום שזה לא דומה למקרים הנ"ל שהם מרה"ר לרה"י או מרה"י לרה"ר, וכן לא שנה התנא זורק, כיון שזה ביד וזה בזריקה.

ברכה מיוחדת לרבבות לומדי הדף היומי, ולאלפי החוזרים ע"י סיכומי "תמצית הש"ס", ולאלפי נבחני "לדעת", לרגל סיום מסכת ברכות.

מידי שבוע מתקיים מבחן על הדף היומי הנלמד באותו שבוע, עם הגרלות על פרסים יקרי ערך. מטרת המבחן לעידוד השינון והחזרה של הדף היומי. להרשמה ולעשיית המבחן ולנקודות ההפצה של הסיכומים והמבחנים יש להתקשר ל0737289669.

הגרלות מיוחדות במבחן הראשון על מסכת שבת, וכן יתקיימו הגרלות מיוחדות מידי חודש לאלו שיעשו לפחות 3 מבחנים.

מבחני "לדעת" בעמודים 15 16, סיכום מיוחד שבת ב. עד כ"ח: וכן סיכום מסכת ברכות ע"ב עד ע"ד בסוף הגליון.

ניתן להשיג את גליונות תמצית ואת מבחני "לדעת" על הדף היומי, וכן את גליונות תמצית משנה ברורה, במייל A0527692282@gmail.com או בנקודות ההפצה. ניתן לשמוע את רשימת נקודות ההפצה בטלפון הנ"ל שלוחה 4.

ניתן להשיג את ד' חלקי תמצית הש"ס על כל הש"ס בחלק מחנויות הספרים, וכן ניתן לקבלם במשלוח עד הבית במחיר 90 ₪ בלבד בטלפון 0537125663.

ניתן לתרום ב"נדרים פלוס" עבור "תמצית".

תמצית ההלכה-

מדאורייתא אין חיוב על הוצאה מרשות לרשות אא"כ עשה עקירה ברשות אחת והנחה ברשות אחרת, אמנם מדרבנן אסור גם בעקירה לבד או בהנחה לבד, וכדלהלן.

העומד ברה"ר ופושט ידו שיש בה חפץ ומכניסה לרה"י, נחשב שעשה עקירה לבד, (דחפץ הנמצא בבגדיו או בידו הוי כמונח), ופטור אבל אסור מדרבנן. ואם חבירו העומד ברה"י נטל את החפץ מידו אחר שהכניסה, שניהם פטורים, אבל אסור מדרבנן, שמא יבוא כל אחד לעשות מלאכה שלימה. ואם הוא הניח את החפץ ביד חבירו העומד ברה"י, הוא חייב מפני שעשה עקירה והנחה (משום שידו של אדם חשובה כמקום ד"ט על ד"ט), ולחבירו אסור משום לפני עוור, ואם חבירו היה יכול לעשות את המלאכה לבדו, אין בזה לפני עוור אבל אסור מדרבנן משום מסייע, ואם יכול למונעו מהמלאכה מחויב מן התורה לעשות כן, וכן העומד ברה"ר ונוטל מיד חבירו העומד ברה"י והוציא לחוץ חייב אע"פ שלא הניח בארץ, וחבירו פטור, אבל אסור משום לפני עוור או משום מסייע, וכן הדין בכל זה כשהוא עומד ברה"י וחבירו ברה"ר, אמנם אם מניח ביד חבירו למעלה מי"ט פטור משום דהוי מקום פטור, ויש חולקים. (סימן שמ"ז).

למה התנא פתח במלאכת הוצאה- הנה בסדר המסכת אנו רואים בהמשך הפרק דינים השייכים לערב שבת, ואח"כ דיני הדלקת נרות והטמנה הנוהגים עם חשיכה, ואח"כ דינים השייכים לשבת עצמה. והקשו התוס' (ד"ה יציאות) א"כ למה הקדים התנא את מלאכת הוצאה. ותירצו, א' יש בדין זה כמה כללים חשובים ולכן דין זה חביב על התנא להקדימו. ב' מלאכת הוצאה מצויה. ג' לא יצא החייב במחטו סמוך לחשיכה זה שייך לערב שבת, ואגב זה שנה התנא איסור הוצאה בשבת, לומר שאע"פ שזה מלאכה גרועה היא אסורה בשבת.

ב: שתים שהם ארבע- לשון זה מצינו בריש שבועות לגבי שבועות שתי שבועות ביטוי על להבא שנשבע שיאכל או שלא יאכל שאם עבר חייב קרבן עולה ויורד דכתיב "להרע או להטיב", ומרבים עוד שתי שבועות לשעבר שאכלתי ושלא אכלתי. ידיעות הטומאה שמי שידע שהוא טמא ושכח ונכנס למקדש או אכל קודש ואח"כ נזכר שהוא טמא חייב קרבן עולה ויורד, ומרבים עוד ב' אופנים שידע שהוא טמא ונעלם ממנו שזה קודש או שזה מקדש. (ונקט ידיעות ולא העלמות, משום שזה חידוש מיוחד שצריך כאן ידיעות מתחילה. אי נמי הכונה לידיעות בסוף שהם המחייבות את הקרבן. תוד"ה ידיעות). מראות נגעים שאת ובהרת, שאת היא כצמר לבן ומרבים לבנה כקרום ביצה, ובהרת היא עזה כשלג ומרבים לבנה כסיד ההיכל. (ואף דבזבחים איתא שי"א שיש ל"ו מראות נגעים וי"א ע"ב, הכא לא חשיב אלא מראות לבנות, והתם חשיב גם נגעי ראש וזקן ובתים. תוד"ה מראות). ויציאות השבת.

למה התנא מנה כאן לגבי שבת גם אלו שבפנים וגם אלו שבחוץ- לרב פפא במתני' איירי גם באופני הפטור, ופירטו כאן יותר מבשבועות כיון שעיקר המסכת מדברת בשבת, ויציאות השבת היינו עקירת החפץ ממקומו, וזה כולל גם הכנסה מרה"ר לרה"י, אבל בשבועות דלאו עיקר שבת תני חיובי ולא תני פטורי. ולרבא יציאות היינו רשויות, שרשויות השבת הם שתים רה"י ורה"ר, ויש בהם ד' אופנים בהוצאה וד' בהכנסה. רש"י. וריב"א הקשה (תוד"ה רשויות) א"כ ליתני שתים שהם ארבע בפנים וארבע בחוץ, ולכן פירש ריב"א שהכונה שברשויות שבת יש ב' חיובים שהם ד' בפנים וב' חיובים שהם ד' בחוץ.

ג. מנין המקרים במתני'- המשנה אומרת שיש ח' אופנים למלאכת הוצאה, מנין זה אינו כולל את המקרים שלא עשו לא עקירה ולא הנחה, דפטור ומותר לא קתני, וכתבו התוס' (ד"ה בבא) דאיירי כשהשני נכרי והחפץ של הנכרי, דאי לאו הכי אסור משום לפני עוור, ואף כשיכול ליטלו לבדו שאין איסור לפני עוור אסור מדרבנן, ובנכרי אם החפץ של ישראל ג"כ אסור מדרבנן. וכן אינו כולל את הפטורים באופן שא"א להגיע לידי חיוב חטאת והיינו כשהאחד עשה הנחה בלבד. רש"י. ובשם רבותיו פירש רש"י שהמשנה מנתה רק פשיטת יד לרשות השנה בין מלאה בין ריקנית, ולא נטילה מהיד הפשוטה או הנחה בה.

פטור ומותר בשבת- כל המקומות שמוזכר בדיני שבת פטור, היינו שאם עשה דבר בשוגג פטור מחטאת אבל אסור מדרבנן לכתחילה, מלבד ג' מקרים שהכונה פטור ומותר, והיינו **בצידת צבי** שאם אחד ישב על הפתח ומילאהו ובא השני וישב בצידו, שאין צריך לקום ממקומו אף אם הראשון הלך וכעת הצבי ניצוד מחמתו, **ובצידת נחש** שלא ישכנו, **ובמפיס מורסא** להוציא ליחה (אבל לעשות לה פה חייב, וחשיב פתח להכניס ולהוציא, דעשוי להכניס אויר ולהוציא ליחה. תוד"ה ומפיס), שאלו מותרים. שמואל שמנה מקרים אלו, לא מנה מה שמוזכר במשנה פטור היכא שלא עשה לא עקירה ולא הנחה, מפני שכאן לא עשה שום מעשה. ומה שצידת נחש מותרת אין הטעם משום סכנה, דא"כ ליתני המכבה את הנר בשביל החולה שישן דאיירי בחולה שיש בו סכנה, אלא איירי כשאין סכנה והתירו משום צערא לר"ש דאמר מלאכה שא"צ לגופה פטור. (וכן הלכה, דרבא שהוא בתראה ס"ל כר"ש לקמן קמ"א: , אף ששמואל לא סובר כר"ש. תוד"ה הצד). ולא מנו דעת רבי אליעזר שמתיר לכתחילה לאשה לצאת לרה"ר בכובלת ובצלוחית של פלייטון (ס"ב.), דדין זה מוזכר בברייתא, או דבאמת ס"ל לתנא דמתני' דפטור אבל אסור.

שנים שעשו מלאכה וכל אחד עשה חלק ממנה, כגון שהאחד עשה עקירה והשני הנחה פטורים, דכתיב "מעם הארץ בעשותה" שיעשה אותה כולה לבדו, וכן היכא ששניים עשו מלאכה בבת אחת פטורים.

האם עקירת גופו עם חפץ נחשבת עקירה- הטעינו חבירו ברה"י ויצא לרה"ר והניח, עקירת גופו נחשבת עקירה לחפץ שעליו, ויש כאן עקירה והנחה לחייב. וכן העוקר דבר מרה"ר ומטעינו על עצמו ויוצא ועמד לפוש, הנחת גופו נחשבת להנחת החפץ וחייב. (תוד"ה עקירת). וכן אם היה טעון חפצים מבעוד יום והוציאם לחוץ משחשיכה ועמד לפוש (תוד"ה היה), חייב, משא"כ בידו, דאם הניח חבירו בתוך ידו הפשוטה לפנים לא חשיב עקירה, דגופו נייח ע"ג קרקע, ידו לא נייח וכשהוציאה לא עקר כלום. רש"י. אבל התוס' כתבו שגם אם חבירו הניח חפץ בידו והוציאו חייב, ולכן גרסו התוס' ידו בתר גופו גרירא בעי עקירה, גופו לא בעי עקירה.

ג: ידו של אדם הנמצאת ברשות אחרת ממקום עמידתו, אינה נחשבת כאותה רשות שהאדם עומד בה, כמבואר במתני'.

הקלדה • עריכה • עימוד • כריכה
הדפסה • הפצה

חייג עכשיו: ביינוש קרליבר
052-717-9103
mikra9876@gmail.com
מקרא
הוצאה לאור

המוציא ידו מלאה אם מותר להחזירה

מלבד רשות היחיד והיינו מקום המוקף מחיצות, ורשות הרבים דהיינו מקום העשוי להילוך הרבים, יש רשות הנקראת כרמלית, והיינו מקום שאין לו מחיצות ואינו מיועד להילוך הרבים. מן התורה מותר להכניס ולהוציא מרשות זו לרה"ר או לרה"י ומדרבנן אסור.

המוציא ידו לרשות אחרת דינו לענין טלטול כפי דין אותה הרשות שהיד נמצאת שם. הנדון בסוגיה הוא לענין להחזירה לרשות שהוא שם, האם חז"ל אסרו זאת כמו שאסרו כרמלית, או לא.

המוציא ידו בשבת לרשות אחרת כשהיא מלאה, תני חדא מותר להחזירה, ותני אידך אסור להחזירה.

הגמ' רוצה לתלות את המחלוקת בנדון אם רבנן החשיבו את היד ככרמלית, דקנסוהו רבנן הואיל והתחיל באיסור, או לא. וכתבו התוס' (ד"ה מהו) שכל הנדון הוא שזה כרמלית לענין להחזיר ידו לרשות שהוא שם, אבל בענין אחר לא, שהרי מותר לעמוד ברה"י וטלטל ברה"ר.

הגמ' דוחה שאפשר לפרש את הברייתות באופנים אחרים.

א' לכו"ע ככרמלית דמיא, והא דתני מותר להחזירה איירי למעלה מעשרה טפחים דהוי מקום פטור, וכיון שלא עשה איסור לא קנסוהו. וכתבו התוס' (ד"ה כאן) שקמ"ל שאפי' אם הוציאה למטה מי"ט, מותר להחזירה למעלה מי"ט.

ב' לכו"ע לאו ככרמלית דמיא ואיירי למטה מי"ט, והא דמותר להחזירה איירי בפשט את ידו מבעוד יום, והא דאסור להחזירה איירי בפשט ידו משחשיכה, דקנסוהו שלא יוכל להחזירה ולא קנסו שתהא רשות לעצמה, דא"כ אף מבעוד יום אסור, אלא קנסא בעלמא קנסו שלא יחזיר. (ואף שאם לא יחזירה עלול להשליך את החפץ לרה"ר כדי להקל טרחו, ואתי לידי חיוב חטאת, אסרו עליו להחזירה, ולפי זה שמבואר שלא נמנעו חכמים מלהעמיד דבריהם אף כשיש חשש שיעבור איסור חמור יותר, מי שהדביק פת בתנור ונזכר לפני שנאפתה, אסור לרדותה אף שרדיה היא איסור דרבנן (מפני שהיא חכמה ואינה מלאכה), אף שאם לא ירדה יעבור על איסור דאורייתא).

ג' הוציא ידו בשוגג מותר להחזירה, במזיד אסור להחזירה, (ולפ"ז אין ראיה מה הדין במדביק פת די"ל שמותר להחזיר ידו משום שאין בזה שום איסור, אבל רדית הפת שנאסרה במנין, לא התירוה גם באופן שיבוא לאיסור דאורייתא, ומאידך אף שבמזיד אסור להחזירה, היינו משום שלא יזרוק ויתחייב מיתת בי"ד, אבל ברדיה אם לא נתיר לו לרדות בהכרח יתחייב מיתת בי"ד).

ד' נחלקו בשוגג אם אסרו להחזירה גזירה שוגג אטו מזיד.

ה' בשוגג לכ"ע לא גזרו, אבל מותר להחזירה רק לאותה חצר שממנה הוציא, ולא לחצר אחרת כדי שלא תתקיים מחשבתו, דחיישינן שיבוא להוציא פעם אחרת.

תמצית ההלכה-

העומד ברה"י והוציא ידו מלאה פירות לרה"ר, למטה מי"ט, בשוגג מותר להחזירה לאותה החצר, ואם הוציא ידו במזיד אסור להחזירה. וי"א שדווקא בהוציאה מבעוד יום אסור, אבל אם הוציאה משחשיכה מותר להחזירה לאותה חצר, שמא ישכח וישליכם מידו ויבוא לידי מלאכה שיש בה חיוב חטאת, והא"ר מצדד להקל כדעה זו שכן דעת הרבה ראשונים, ואם הוא סמוך לחשיכה במוצאי שבת, במזיד אסור להחזירה. ואם הוציא ידו לכרמלית, לדעת השו"ע בין בשוגג בין במזיד מותר להחזירה לאותה חצר, אבל לא לחצר אחרת, והגר"א אוסר בכרמלית כמו ברה"ר. ואם הוציא ידו לרה"ר למעלה מי"ט, מותר להחזירה אפי' אם הוציאה במזיד, דהוי מקום פטור, וכתבו התוס' שאפי' לכתחילה מותר להוציא ללמעלה מי"ט, אבל הרשב"א דחה דבריהם וכתב שלכתחילה אסור, וכ"כ בשם רבו לאסור, וכ"כ המאירי, וכן מצדד הפמ"ג.

ד. רדית הפת בשבת קודם שיבוא לידי חיוב- רב ביבי בר אביי מסתפק אם המדביק פת בתנור במזיד, מותר לו לרדותה קודם שתיאפה כדי שלא יבוא לידי איסור סקילה. וללישנא בתרא אמר רב ביבי בר אביי שמותר. (ולאוקימתא ב' לעיל אסור). ודווקא הוא עצמו, אבל אחרים אסורים לרדותה, משום שאין אומרים לאדם חטא חטא קל כדי שיזכה חברך ולא יתחייב עונש חמור. ואם הדביק בשוגג ונזכר, אף אם לא ירדה אין כאן חיוב חטאת, דאין חיוב חטאת אלא כשתחילתו וסופו שגגה –שלא נודע לו שגגתו עד שנגמרה העבירה.

תמצית ההלכה-

אין נותנים פת לתנור שאינו גרוף וקטום לפני שבת, משום איסור שהיה, אא"כ יקרמו פניה מבעוד יום. ואם נתן ולא קרמו פניה מבעוד יום, אם נתן במזיד, אסור לרדותו בשבת אפי' ע"י שינוי ואפי' אם אין לו מה לאכול, ואפי' רידהו גוי אסור לאוכלו עד מוצאי שבת בכדי שיעשו, (ולרדות מותר תיכף במוצאי שבת), ואם נתן בשוגג, אם אין לו פת אחרת לאכול מותר לו לרדות מזון ג' סעודות, אמנם לא ירדה במרדה אלא בשינוי כגון בסכין, ואם א"א לרדות בשינוי מותר לרדות במרדה, דכיון שהאיסור אינו שבות גמור, אלא משום עובדין דחול, התירו לצורך שבת היכא שאינו יכול לשנות). ותנורים שלנו שהפת אינה מודבקת בדפני התנור אלא מונחת בשולי התנור, אין בהם איסור רדיה, ואם נתן בהם פת בהתר מותר להוציא אפי' יותר מג' סעודות, ויוציא בשינוי ע"י סכין או מקל וכדומה. ואם נתן את הפת בשבת עצמה מותר לו לרדות לפני שיאפה, אפי' אם נתן את הפת במזיד, ואם יכול ירדה בשינוי אא"כ עי"ז ישהה ויוכל לבוא לידי קירום פנים, אולם לאחרים אסור לרדות בשבילו אפי' נתן בשוגג ואינו כאן בכדי שיודיעוהו, ואפי' בתנורים שלנו שאין בהם איסור רידוי מצדד הא"ר שאסור לאחרים לרדות משום איסור מוקצה, אמנם לענין בישול אם אחד שכח או עבר והניח קדירה סמוך לאש, צריך גם אחר לסלקה משם לאפרושי מאיסורא. (סימן רנ"ד).

עקירה והנחה מעל גבי מקום ד'

כפי שנתבאר חיוב הוצאה בשבת הוא כשהיתה עקירה מרשות אחת והנחה ברשות אחרת, עוד מבואר שצריך עקירה והנחה ממקום חשוב, והיינו מקום שיש בו ד' טפחים על ד' טפחים. הגמ' מבארת באיזה אופנים לא נאמר כלל זה.

במתני' מבואר שאם עני הנמצא ברה"ר הניח ביד בעה"ב שנמצא ברה"י, או שעקר מיד בעה"ב והוציא לרה"ר, חייב.

הגמ' שואלת שהרי צריך עקירה והנחה על גבי מקום ד' טפחים על ד' טפחים שזה מקום חשוב (וכך היה במשכן, אי נמי "אל יצא איש ממקומו" קאי נמי על החפץ, דדרשינן מ"אל יצא" גם אל יוציא. תוד"ה והא), וביד בעה"ב אין ד' על ד'.

רבה מבאר דמתני' כר"ע שאמר שאם זרק מרה"י לרה"י דרך רה"ר חייב, ואיירי למטה מי', וחייב משום **דקלוטה כמי שהונחה** דמיא שכיון שהחפץ נקלט באויר רה"ר הרי זה כאילו הונח ברה"ר אע"ג דלא נח, ומבואר מדבריו שא"צ הנחה ע"ג מקום דע"ד. וכתבו התוס' (ד"ה אבל) שחפץ הנמצא ביד אדם לא אמרינן ביה קלוטה כמי שהונחה. (ולחכמים פטור דלא אמרינן קלוטה כמי שהונחה, אבל למעלה מי"ט פטור לכו"ע. בהו"א רבה הסתפק אם לבאר מחלוקתם באופן זה, או לבאר דאיירי למעלה מי"ט שזה לא אויר רה"ר אלא מקום פטור, ואינו נחשב קלוט, ונחלקו אם ילפינן זורק ממושיט או לא, שהמושיט ברה"י לרה"י דרך רה"ר חייב אפי' למעלה מי"ט, דיליף מעגלות של מדבר שהיו מושיטים את הקרשים מעגלה לעגלה, ולא היו זורקים את הקרשים כדי שלא יתקלקלו. והתוס' (ד"ה אבל) דנים אם יש ראיה מהסוגיה שמושיט חייב אף למטה מי"ט).

ד: הגמ' דוחה ביאור זה שאף שמבואר מדברי ר"ע שא"צ הנחה ע"ג מקום ד' על ד', מ"מ אולי צריך עקירה ממקום ד' על ד', דאי לאו הכי ר"ע היה מחייב שתים, אחת משום הוצאה ואחת משום הכנסה. רש"י. והתוס' (ד"ה ודילמא) ביארו שעקירה חמורה מהנחה לפי שבמשכן היו נוטלים מהתיבה ונותנים ביד האומנים, אי נמי קרא ד"אל יצא איש ממקומו" איירי בעקירה.

רב יוסף מבאר דמתני' כרבי דס"ל שהזורק מרה"ר לרה"ר דרך רה"י חייב שתים, דהוי כאילו נח ברה"י וחזר ונעקר משם, (וחכמים פוטרים), ומבואר בדבריו שא"צ לא עקירה ולא הנחה מע"ג מקום דע"ד. וכתבו התוס' (ד"ה אלא) שאע"פ שרבה ורב יוסף סוברים שמחשבתו של אדם שרוצה שהחפץ יגיע למקום מסוים מחשיבה את המקום למקום חשוב לענין הנחה, זה דווקא כשרוצה שהחפץ ינוח דווקא באותו מקום, והכא איירי שלא אכפת לו שהחפץ ינוח במקום אחר.

הגמ' דוחה שרבי מחייב רק באופן שהיתה רה"י מקורה, דס"ל לרבי **דביתא כמאן דמליא** דמיא, דמקום הסתום מכל צד אין אוירו נחשב אויר, ולכן מה שעובר בתוכו נחשב מונח, ואין לומר דמתני' איירי במקום מקורה, דהניחא רה"י מקורה יש לזה חשיבות, אבל לרה"ר מקורה אין חשיבות דין רה"ר, וכדמצינו שהמעביר ברה"ר מקורה פטור, לפי שאינו דומה לדגלי מדבר, וכל מלאכות שבת נלמדות מהמשכן, מדנסמכה פרשת שבת לפרשת משכן בפרשת ויקהל.

ואין לומר דמתני' כרבי דס"ל שמי ש**זרק חפץ ונח ע"ג זיז** בסוף ד' אמות ברה"ר, חייב (ולחכמים פטור), שהרי לאביי איירי באילן שעיקרו ברה"י ונופו נוטה לרה"ר, ונח החפץ על נופו שברה"ר, דסבר רבי דשדי נופו בתר עיקרו והעיקר מחשיב את הנוף והוי כמונח ברה"ר על גבי מקום ד', (**ולרבנן לא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו**. וכתבו התוס' (ד"ה באילן) דבסוגין איירי אף באילן שעיקר האילן ונופו שניהם ברה"י, ויש בעיקרו ד"ט, ונחלקו אי אמרינן שדי נופו בתר עיקרו או לא. ואם האילן ונופו ברה"ר, אם הנוף למטה מג"ט חייב אף לרבנן, דכארעא סמיכתא דמיא, ולמעלה מג"ט פטור אף לרבי, דאם זה רחב ד"ט הוי כרמלית, ואם אינו רחב ד"ט הוי מקום פטור. ואם האילן עיקרו פחות מג"ט או גבוה ט' ורבים מכתפים עליו, ונופו עולה למעלה מט', דינו תלוי במחלוקת רבי ורבנן).

ה. לר' זירא מתני' כאחרים שמחייבים בזרק וחבירו עמד במקומו וקיבלו, מפני שהזורק עשה עקירה והנחה, ומבואר שא"צ הנחה ע"ג מקום דע"ד, (ואם חבירו עקר ממקומו וקיבלו פטור, דלא איתעביד הנחה מכח הזורק).

הגמ' דוחה דדילמא הנחה א"צ אבל עקירה צריך, ועוד דילמא איירי בפשט כסותו שיש בה דע"ד וקיבל.

רבי אבא מפרש את המשנה שהיה טרסקל (-סל) דע"ד ביד בעה"ב וביד העני. וברה"ר איירי שהיה הטרסקל למטה מי', שהרי רבי יוסי ברבי יהודה מחייב בזורק מרה"ר ונח החפץ על גבי טרסקל שבראש קנה, שאע"פ שלמטה אינו רחב ד', כיון שהטרסקל רחב ד' מלעלה אמרינן גוד אחית מחיצתא והוי רה"י, וצ"ל שמדובר דווקא למעלה מי"ט, אבל למטה מי"ט לא הוי רה"י, ואף שעמוד גבוה ג' ורחב ד' הוא כרמלית, אין כרמלית בכלים. (תוד"ה כאן).

רבי אבהו לא מפרש כרבי אבא דא"כ ליתני טרסקל שבידו, אלא ס"ל דאיירי שקיבל בידו למטה מג' דהוי כקרקע, ואיירי בשוחה או בגומא שהיא רה"ר (כגון שרבים משתמשים שם למ"ד דתשמיש שע"י הדחק שמיה תשמיש, או שרבים מהלכים שם, אבל אם הגומא כרמלית או מקום פטור, ס"ל דידו בתר גופו גריר. תוד"ה בגומא), או בננס.

רבא שואל למה הוצרך התנא לומר מה ההלכה במקרים מיוחדים אלו, ליתני פשט כנפי בגדו דהוי רה"י. ולכן מחדש רבא **שידו של אדם חשובה כדע"ד**, וכן נאמר בשם ריו"ח לחייב מטעם זה בזרק חפץ ונח ביד חבירו, אע"פ שלא החשיב את ידו שלא נתכוון שתנוח שם כדי שנאמר שהוא החשיב את יד חבירו.

מה נחשב עקירה והנחה

העוקר חפץ מהקרקע ומוציאו לרשות אחרת ומניחו על גבי קרקע, יש כאן מלאכת הוצאה דאורייתא ע"י עקירה והנחה. לעיל (ג.) נתבאר שחפצים שהיו על האדם והוא עקר ממקומו והוציאם, הוי עקירה. עוד דנה הגמ' לעיל האם הנחה ביד אדם נחשבת להנחה, כיון שאין בה מקום ד' על ד'. בסוגייתינו מבארת הגמ' באופנים מסוימים האם זה נחשב עקירה או הנחה, או לא.

מה נחשב הנחה בזורק- הזורק חפץ ליד חבירו, ועמד חבירו במקומו וקבלו חייב, ואם חבירו עקר ממקומו וקיבלו פטור דלא עבד הנחה. וריו"ח מסתפק בזרק חפץ ועקר הוא ממקומו וקיבלו, אם שני כוחות כשהם באדם אחד דינם כאדם אחד, או שדינם כשני בני אדם לרש"י הפטור משום שנים שעשו, ולתוס' (תוד"ה כשני) הפטור משום שכיון שלא נח מכח הזורק אין כאן הנחה. ולר"ח הצד לחייב הוא דהוי כב' בני אדם, דהא איתעביד מחשבתו, והצד לפטור הוא דהוי כאדם אחד שהעביר חפץ מיד ליד. **תיקו.**

מה נחשב עקירה והנחה בקבלת מים בידו- הכניס ידו לחצר חבירו וקיבל מי גשמים, אם קיבלם בירידתם מהשמים פטור, דליכא עקירה. ואם קלטם שהכה בידו אחת על המים בדרך ירידתם וקיבלם ביד השניה, פטור, דליכא עקירה ממקום דע"ד. ואם קלט מע"ג הכותל פטור אפי' אם הכותל היה משופע, דאין כאן עקירה, כיון שאין המים חשובים מונחים. ואם קלט מהמים שבגומא חייב, דאף שהמים היו ע"ג מים אחרים חשיבא הנחה, דמים ע"ג מים היינו הנחתן.

ה: הנחה על גבי כותל משופע- מים הנמצאים ע"ג כותל משופע, אינם נחשבים למונחים, אבל ספר שדרכו לנוח גם בכותל משופע נחשב כמונח, ולכן מי שישב ע"ג כותל משופע שהוא רה"י, והיה קורא בספר העשוי בגלילה, ונתגלגל למטה ונשאר ראשו האחד בידו, אם הספר לא הגיע לי"ט סמוך לקרקע שזה אויר רה"ר, גוללו אצלו, אבל למטה מי' שזה רה"ר (דאיירי שרבים מכתפים עליו. תוד"ה בכותל), אסור להביאו אצלו מדרבנן שמא יפול כולו ויעבור על איסור דאורייתא, וצריך להופכו שיהיה הכתב לכיוון הכותל למעט בבזיון כתבי הקודש, אבל באויר מותר להחזירו אצלו אפי' למטה מי', כיון שהוא לא נח. אבל בישב על האיסקופה גוללו אצלו אפי' אם נתגלגל למטה מי"ט, ואיירי באיסקופה כרמלית שרה"ר עוברת לפניה, שגם אם יפול כל הספר וירימו אין בזה איסור דאורייתא, ולכן לא גזרו,

תמצית ההלכה-

ספר מכתבי הקודש העשוי בגלילה שהיה ביד האדם ונתגלגל ראש אחד של הספר מידו, אם הוא נמצא באיסקופה שהיא רה"י (גבוהה י"ט ורחבה ד"ט), ורבים דורסים שם, והספר התגלגל לרה"ר ונח על הארץ, מותר לגלול את הספר בחזרה, כדי שלא יהיה בזיון לכתבי הקודש, אבל בשאר דברים אסור, (שאף שכיון שלא נחו ברה"ר אין כאן עקירה, מ"מ חוששים שיבוא להתיר גם בנפל לגמרי), ואפי' בנפלו לכרמלית אסור בשאר ספרים, וכמה אחרונים מקילים

בכרמלית, אולם ברה"ר שלנו אין להקל. ובאיסקופה שאינה נדרסת אין להקל בכל זה, ואם הקורא נמצא בגג שהוא רה"י, ונתגלגל ראש אחד של הספר למטה לרה"ר, אם לא נתגלגל ללמטה מי"ט, יכול לגוללו בחזרה, אפי' אם הכותל משופע, או שהוא נח על זיז בין שהוא רחב ד"ט בין שאינו רחב ד"ט, וזה מותר אפי' בדבר שאינו כתבי הקודש, וכגון סדין, כיון שזה לא ברה"ר. ואם הגיע ללמטה מי"ט, אם הכותל משופע ורבים מכתפים שם דהוי רה"ר, והוא נח עליו, אסור לגוללו אצלו, שמא יבוא לעשות כך כשנפל כולו, וכדי שלא יעמוד בבזיון הופכה על הכתב, אבל אם אין רבים מכתפים על הכותל, מותר לגוללו אצלו אם זה כתבי הקודש, ואם הכותל אינו משופע, אפי' אם יש רק כמלוא נימא בינו לארץ, בכתבי הקודש גוללו אצלו, ובשאר ספרים נחלקו הפוסקים, ובכרמלית מותר לכו"ע. ודעת הגר"א דכל ג' טפחים סמוך לקרקע חשיב כמונח על הארץ. (סימן שנ"ב).

הנחה על גבי מים- מים המונחים בגומא, ונטל מהם, הוי עקירה, מפני שמים שנמצאים ע"ג מים נחשבים כמונחים, אבל אגוז שנמצא ע"ג מים אינו נחשב כמונח, ואע"פ שלענין קנין חצר ספינה לא נחשבת חצר מהלכת, כיון שהיא נחה והמים מוליכים אותה, שאני התם דילפינן מיד, וגם יד האדם מוליך אותה, אבל לענין הוצאה דילפינן ממשכן צריך שיהיה כדרך שרגילים להצניע חפצים. (תוד"ה אגוז). ורבא מסתפק באגוז המונח בכלי שצף על גבי מים, אם האגוז נחשב כמונח כיון שהוא בכלי, משום שרגילים להניח כך, ולכן אע"פ שהמניח דבר ע"ג בהמה מהלכת לא הוי הנחה, הכא הוי הנחה, (שם), או שכיון הכלי לא נח גם האגוז לא נחשב כמונח. ושמן שצף ע"ג מים, כשם שנחלקו רבי יוחנן בן נורי ורבנן לענין טומאה, שלרבנן אם נגע טבול יום בשמן של תרומה שצף ע"ג יין של תרומה (וטבול יום פוסל תרומה מדאורייתא) לא נטמא היין, כיון שהשמן צף עליו ואינו מחובר, ולריו"ח בן נורי נטמא השמן והכל נחשב אחד, כך נחלקו לגבי הנחה דלרבנן לא חשיב הנחה, ולרבי יוחנן בן נורי חשיב הנחה.

עקר חפץ ברה"י ונמלך להוציאו- המעביר חפצים מזוית לזוית ברה"י ונמלך עליהם להוציאם, פטור לרבי יוחנן, מפני שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך. וכן מי שהיו עליו אוכלין או משקין ועקירתו היתה ע"מ להניחם באותה רשות, אפי' אם נכנס ויצא כל היום אינו חייב, אע"פ שהניח ברשות אחרת, (דמלאכת מחשבת אסרה תורה, שיתכוון לעשות את המלאכה ולא ידע שזה שבת או שהמלאכה אסורה), עד שיניח או שיעמוד לפוש ואח"כ יעקור ע"מ לצאת לרשות אחרת, אבל עמד לכתף (-לתקן משאו על כתיפו) לא חשיב הנחה. ונ"מ גם להיפך, היכא שעמד בתוך ד' אמות ברה"ר והמשיך הליכתו מחוץ לד"א, שאם עמד לכתף חייב ואם עמד לפוש פטור, ואם עמד חוץ לד' אמות, עמד לפוש חייב, עמד לכתף פטור אם נטלה אחר מידו אח"כ.

1. המוציא מרה"י לרה"ר דרך כרמלית- המוציא מחנות לרחבה דרך סטיו (-מקום איצטבאות שזה כרמלית כיון שאינו מקום הילוך כרה"ר), לרבנן חייב, דמהלך לאו כעומד, וכדאשכחן במוציא מרה"י לרה"ר דרך צידי רה"ר כגון שנפרצה הגדר של רה"י, היכא דאיכא חיפופי יתדות הנעוצות בקרקע כדי שהעגלות והקרונות לא יתקעו בכותל ויפילוהו, (שבזה לכו"ע אין דינם כרה"ר, וחייב דמסתמא כך היה במשכן, כיון שדרך בית שיש לפניו צדדים (תוד"ה מידי). אבל בליכא חיפופי, לרבנן אין דינו כרה"ר, ולרבי אליעזר דינו כרה"ר. ואין לדמות דין המוציא דרך סטיו לכל מעביר ד"א ברה"ר שחייב, דשאני התם שהוא עובר במקום הראוי להתחייב, ואף במניח מיד בסוף ד"א, המקום שבתוך ד' אמות הוא מקום חיוב לשאר האנשים), ולבן עזאי פטור, דמהלך כעומד, ודווקא במוציא או מכניס, אבל זורק או מושיט חייב אף לבן עזאי. ובירושלמי פריך לבן עזאי איך שייך להתחייב במעביר ד"א ברה"ר, כיון דמהלך כעומד, ומשני דמשכחת לה בקופץ, ושיטת הבבלי שאף בלא קופץ חייב, דד"א ברה"ר הלכתא גמירי לה. וכן לר"ע דס"ל קלוטה כמי שהונחה, הזורק ד"א ברה"ר חייב. וריב"א מסתפק מה הדין לבן עזאי בעמד לפוש בתוך ד' אמות, או שנטל אחר את החפץ מידו אחרי ד"א, אם אומרים בזה מהלך כעומד או לא. ונראה שרשב"א שרבי יוחנן הנ"ל שסובר שצריך עקירה ע"מ להוציא, לא סובר כבן עזאי, דלבן עזאי כיון שמהלך כעומד ונתכוון להוציא חייב. תוד"ה בשלמא.

ד' רשויות לשבת

חיוב הוצאה בשבת הוא במוציא מרה"ר לרה"י או איפכא, או במעביר ד"א ברה"ר. ואין דין הרשויות תלוי אם זה מקום של יחיד או של רבים, אלא כדלהלן. והוצאה מכרמלית או לכרמלית או העברת ד"א בכרמלית אסורים מדרבנן. וממקום פטור או למקום פטור מותר להוציא, אבל אסור להוציא להעביר מרה"י לרה"ר או איפכא דרך מקום פטור. עוד מבארת הגמ' איזה רשות נחשבים כל מיני סוגי מקומות.

רשות היחיד היינו חריץ או גדר, גבוהים עשרה ורחבים ד'.

רשות הרבים- סרטיא מסילה שהולכים בה מעיר לעיר ופלטיא גדולה רחבה של עיר שמתקבצים בה לסחורה, ומבואות של העיר שיש בהם ט"ז אמה המפולשים –פתוחים משני צידם לפלטיא.

כרמלית- ים, בקעה מקום שיש שם הרבה שדות, אסתוונית מושב הסוחרים לפני החנויות, אינם כרה"י מפני שאין להם מחיצות, וכן אינם כרה"ר מפני דאינם דומים לדגלי מדבר כיון שאינם עשויים להילוך הרבים. וכתבו התוס' (ד"ה ארבע) שקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה, וכן חצר שלא עירבו, דינם ככרמלית.

מקום פטור- אסקופה שאינה רחבה ד"ט, שהיא בטילה לרשות שלידה. ולאחרים אם הפתח פתוח האיסקופה כלפנים ואם נעול כבחוץ, ואם היא גבוהה י' ורחבה ד' היא רשות לעצמה.

דיני הוצאה בד' רשויות- המוציא מרה"י לרה"ר, או מכניס מרה"ר לרה"י, בשוגג חייב חטאת, ובמזיד ענוש כרת, או סקילה היכא שהתרו בו. וכרמלית, אין מעבירים ממנה לרה"י או לרה"ר, ואין מעבירים בתוכה ד' אמות, דכיון דדמי לרה"ר גזרו בהם חכמים אטו רה"ר, ואם העביר פטור. ומקום פטור מותר להעביר אליו מרה"י או מרה"ר, אבל אסור להעביר דרכו מרה"י לרה"ר או איפכא שמא יבוא לעשות כך גם כשאין מקום פטור באמצע, ואם עשה כך פטור.

צידי רה"ר- לרבנן לאו כרה"ר הוו, לר"א כרה"ר הוו, ובדאיכא חיפופי יתדות קטנות לאו כרה"ר הוו.

תמצית ההלכה-

רה"ר היינו רחוב רחב ט"ז אמה שאינו מקורה, ומצויים שם רבים, וי"א דבעינן שיהיו שם ס' רבוא, וכל מקום שהוא גבוה או נמוך פחות מג' טפחים מקרקע רה"ר, הרי הוא חלק מרה"ר. ורה"י היינו מקום שיש בו ד"ט על ד"ט או יותר, והוא מוקף מחיצות בגובה י"ט. וכרמלית היינו מקומות שחסר בהם מתנאי רה"י או רה"ר, כגון מקום שאינו מקום הילוך הרבים, או תל שאינו גבוה י"ט. ומקום פטור הוא מקום גבוה ג' טפחים או יותר אבל אין בו ד"ט על ד"ט, וכן רה"ר וכרמלית מעל גובה י"ט, (אמנם רה"י עולה עד לרקיע).

הוצאה בשבת מרה"י לרה"ר או מרה"ר לרה"י זה איסור דאורייתא, כשאר ל"ט מלאכות, וכרמלית, מדאורייתא דינה כמקום פטור ומותר להכניס ולהוציא ממנה לרה"י או לרה"ר, אבל רבנן אסרו בזה, כדי שלא יבוא לטלטל מרה"י לרה"ר, ומקום פטור מותר לכתחילה להכניס ולהוציא ממנו לרה"ר ולרה"י. (סימן שמ"ה).

מקומות משותפים התלויים בעירוב- חצר של רבים שפתוחים לה בתים רבים והיא פתוחה לרה"ר ויוצאים דרכה מהבתים לרה"ר, ומבואות שאינם מפולשים והחצרות פתוחות למבוי ויוצאים מהחצרות לרה"ר דרך המבוי, עירבו בפת, בני הבתים יחד בחצר, או בני החצרות יחד במבוי, מותרים להוציא מהבתים לחצר או מהחצר למבוי, לא עירבו אסורים מדרבנן משום דדמי לרה"ר, ומדאורייתא דינם כרה"י אם אם עירבו, והמוציא מהם לרה"ר חייב.

1: שני בתים משני צידי רה"ר- לר"י עושה ב' לחיים או ב' קורות ומותר לטלטל באמצע, דס"ל שבשתי מחיצות זה נחשב לרה"י מדאורייתא, ומ"מ בעי לחיים או קורות להכר, (ומדרבנן מותר רק עד י"ג אמה ושליש, אבל מדאורייתא מותר אפי' בט"ז אמה ובוקעים בה רבים. תוד"ה יתר) ולחכמים הוי רה"ר גמורה אא"כ יש שם מחיצות מכל הצדדים (ובגדר יש ד' מחיצות ע"י גוד אסיק), ואסור אפי' לזרוק.

פסי ביראות- חכמים הקילו משום עולי רגלים שאם יש בור ברה"ר והבור עמוק י"ט ורחב ד"ט שהוא רה"י, שאם עשה ד' פסים שביניהם י' אמות מותר למלא מהבור, אם רבים עוברים בין הפסים, לר"י לא הוי רה"י דרבים מבטלי מחיצתא, וזה יותר חמור מהמקרה הקודם שיש שם ב' מחיצות גמורות, ולחכמים הוי רה"י וזה יותר קל מהמקרה הקודם שיש כאן פסים בד' צדדים.

מדבר בזמן שישראל שרויים במדבר דינו כרה"ר, ובזמן הזה אינו כרה"ר דהולכי מדברות לא שכיחי. (ומשמע דבעינן ס' רבוא כדי להחשיב מדבר לרה"ר. תוד"ה כאן).

חיוב סקילה בהוצאה הוא גם לאיסי בן יהודה, דס"ל שיש אחת מהמלאכות שאין חייבים עליה סקילה, ושאר המלאכות בספק, דבהוצאה ודאי חייב סקילה. (העושה כל המלאכות בהעלם אחד, חייב על כל מלאכה, אבל בעושה תולדה עם האב חייב אחת). וכתבו התוס' (ד"ה הא) שלענין חטאת מודה איסי שחייב בכל המלאכות.

בקעה וקרפף- לענין ספק טומאה, בימות החמה דין בקעה כרה"ר דספיקו טהור, דספק טומאה טמא ילפינן מסוטה ובענין מקום נסתר דכתיב "ונסתרה והיא נטמאה", ובימות הגשמים שהיא זרועה ואין נכנסים לשם כלל, דינה כרה"י, ולענין שבת דינה ככרמלית דאין רבים עוזבים את המסילה ללכת בשדה. ובקעה שיש לה מחיצות, או קרפף יותר מבית סאתים (אפי' הרבה) שלא הוקף לדירה, הוי רה"י לענין שאם זרק מרה"ר לתוכם חייב, דיש כאן מחיצה אלא שאין כאן דיורים, ואסור לטלטל בתוכם ככרמלית, ולענין טומאה רק אם יש פתחים במחיצות ונכנסים ויוצאים בהם הוי רה"ר.

1. קרן זוית הסמוכה לרה"ר כגון שבית אחד יותר רחוק מרה"ר, אי נמי כגון שבית אחד עומד באלכסון והקצה הבולט מעכב את הרבים להכנס בדרך הילוכם, אע"פ שבשעת הדחק דחקי רבים ועיילי להתם, כיון שאין התשמיש שם נח, דינה ככרמלית.

דין בין העמודים הנמצאים ברחבה- איצטבא שנמצאת לפני העמודים (על העמודים היו תולים סחורה, ועל האיצטבאות היו יושבים) דינה ככרמלית לכו"ע, מפני שאין התשמיש שם נח, ובין העמודים, לרבי יוחנן הוי כרמלית, ולרב יהודה הוי רה"ר, או משום דניחא תשמישיה, או משום שפעמים הולכים שם רבים, ואיירי שאין בין העמודים ט"ז אמה, אבל מחוץ לעמודים יש רוחב ט"ז אמה. תוד"ה אבל.

הנחה ע"ג חפץ המונח ברה"ר- לבינה (סתם לבינה היא ג"ט על ג"ט ואין לעוביה שיעור) זקופה ברה"ר וגבוהה ג', וזרק ונח על גבה פטור דכיון שאין רבים דורסים שם הוי מקום פטור, ואם נח על צידה חייב אם זרק ד' אמות, דכל למטה מי"ט הוי רה"ר. אמנם חפץ שנדבק לכותל חייב כל שנדבק למטה מי"ט, כיון שאינו מקום המסוים לתשמיש, אבל מקום המסוים הגבוה ג"ט, אם רחב ד"ט הוי כרמלית, ואם אינו רחב ד"ט הוי מקום פטור. והתוס' (ד"ה וטח) מביאים מחלוקת ראשונים אם דווקא כשיש בפני הלבינה או הכותל ד' על ד' חייב, דחשיב כמונח על הכותל, או שבכל גוונא חייב, דחשיב כמונח על הקרקע. והיזמי והיגי (-מיני קוצים) לאביי ורבא אע"פ שאין גבוהים ג' פטור כיון שנמנעים מלדרוס שם כדי שלא יזוקו, ולחייא בר רב רק בגבוהים ג' פטור כיון שדורסים שם עם סנדלים, אבל בצואה אע"פ שאין גבוהה ג' פטור, ולרב אשי רק בגבוהה ג' פטור.

שיעור כרמלית- אין כרמלית פחותה מרוחב ד"ט, אבל בפחות מד"ט הוי מקום פטור, ומותר לכתחילה להוציא משם לרה"י או לרה"ר, ולמעלה מי"ט לא הוי כרמלית ומותר לכתחילה להוציא משם לרה"י או לרה"ר, (אא"כ הכרמלית מוקפת מחיצות, שמדאורייתא הוי רה"י. תוד"ה אילימא), אמנם בדבר מסוים אם יש בו ד"ט הוי רה"י אף למעלה מי"ט ואפי' עומד ברה"ר, ואם אין בו ד"ט אף בפחות מי' הוי מקום פטור אף אם זה נמצא בתוך כרמלית.

מקום למעלה מי'- רה"י עולה עד לרקיע ואם נעץ קנה דבסתמא אינו רחב ד"ט, גבוה מי"ט, וזרק מרה"ר ונח על גביו חייב, דברה"י א"צ הנחה ע"ג מקום ד"ט, אבל רה"ר אינה אלא עד י', ואם זרק דבילה ונדבקה בכותל למעלה מי"ט פטור.

1: בית שחללו פחות מי' וקרויו משלימו לי' הרי גגו רה"י כיון שהוא גבוה י"ט, ומותר לטלטל בכולו, אבל תוכו ככרמלית ואסור לטלטל בתוכו יותר מד' אמות, ואם חקק בו ד"ט על ד"ט שיש באותו מקום גובה י"ט, מותר לטלטל בכולו, דדמי לחורי רה"י שדינם כרה"י. וכתבו התוס' (ד"ה ואם) שאף שלענין סוכה צריך לחקוק דווקא בתוך ג"ט למחיצות, הכא א"צ, דשאני התם דבעינן שיהיו המחיצות סמוכות לסכך, ואמנם אם יש מחיצות גמורות כר לענין סוכה עד ד"א משום דופן עקומה.

תמצית ההלכה-

כרמלית היינו מקום שאינו מקום הילוך לרבים כגון ים או נהר או בקעה (שדות שאינם מוקפות מחיצות), ורה"ר מקורה, ותל או חריץ שיש בהם ד"ט על ד"ט ואינם גבוהים י"ט, ואיצטוונית (מקום ישיבה לסוחרים לפני החנויות) או איצטבא (מקום שמניחים עליו סחורה) שלפני העמודים (העומדים ברה"ר ותולים עליהם הסוחרים פרקמטיא) שהם רחבים ד"ט על ד"ט וגבוהים מג"ט עד י"ט ואין רבים מכתפים עליהם, וקרן זוית הסמוכה לרה"ר, (מבואות שיש להם ג' מחיצות ואין להם לחי או קורה במחיצה הרביעית, וי"מ דהיינו שהרחיק את הבית מרה"ר והניח מקרקעו לרה"ר, אי נמי בית שעומד באלכסון וזוית אחת צמודה לרה"ר ואחת אינה צמודה, והזוית הצמודה מעכבת את הרבים להכנס לזוית האחרת בדרך ההילוך הפשוטה), וחלל בית שאין בו עשרה אא"כ מצרפים את הקרוי, וגג שאינו מסתיים יחד עם המחיצות אלא הוא בולט החוצה, וזיזים הבולטים מן הכותל ואינם פתוחים לבית.

אין דין כרמלית אלא במקום שהוא ד"ט על ד"ט, ועד גובה י"ט, ולמעלה מי"ט הוי מקום פטור, וימים ונחלים מודדים את הי"ט

משפת המים ולא מקרקעיתם, ואפשר לקחת מים ולטלטלם ד' אמות בגובה י"ט משפת המים. (סימן שמ"ה).

חורי רה"ר- לאביי כרה"ר דמו כיון דניחא תשמישתיה (משא"כ קרן זוית הסמוכה לרה"ר), ולרבא לאו כרה"ר דמו אלא הם רשות לעצמם, דאם יש בהם ד"ט הוי כרמלית, ואם אין בהם ד"ט הוי מקום פטור.

הזורק על כותל במרחק ד' אמות- אם חזר החפץ לאחוריו לתוך ד"א פטור דהא לא נח, ובדבילה שמינה שנדבקה בכותל, אם נחה למטה מי' טפחים חייב כזורק בארץ, ולמעלה מי"ט פטור כזורק באויר, ואם החפץ נח בחורים שבכותל שאין בהם ד' על ד', לר"מ חוקקין להשלים, ולרבנן אין חוקקין להשלים, כמו שנחלקו לענין מזוזה. והקשו התוס' (ד"ה והלכה) שאף לר"מ לא אומרים חוקקים להשלים אלא כשיש ג"ט הרחבים ד"ט ושאר הפתח אינו רחב ד"ט, וא"כ למה בחור כלשהוא אומרים לר"מ חוקקין להשלים, ולכן ביארו דאיירי בחור מפולש עד רה"י, ובצד רה"י הוא רחב ד"ט, ולכו"ע דינו כרה"י, והמחלוקת היא אם הוא נחשב למקום ד' על ד' מכח חוקקין להשלים או לא.

ח. הנחה ברה"י ע"ג מקום ד'- זרק חפץ ונח ע"ג זיז כל שהוא, רבי מחייב, וחכמים פוטרים. הגמ' אומרת שרב חסדא שמחייב בזרק חפץ ונח ע"ג זיז, לא סובר כרבי, דברה"י לכו"ע א"צ הנחה ע"ג מקום ד', והכא איירי באילן העומד ברה"י ונופו נוטה לרה"ר וזרק ונח על נופו, דלרבי חייב דשדי נופו בתר עיקרו, ולרבנן פטור דלא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו. ולביאור הראשון ברש"י גם רבי לא מחייב אלא משום שיש בעיקרו ד', ורב חסדא דלא כרבי ודלא כרבנן. וכתבו התוס' (ד"ה אמר) שי"ל שלרב חסדא דווקא בתוך בית א"צ מקום ד', דביתא כמאן דמליא דמי, אבל בכותל בעינן שיהיה בחור ד'.

הזורק כלי מרה"י לרה"ר- לאביי אם הכלי (כוורת) גבוהה י' ורחבה ו' בעיגול שהוא ד' בריבוע (והשיעור המדויק הוא ה' טפחים וג' חומשין, ומשיעור זה אינו מביא קרבן, ואביי לא דק לחומרא שיזהר עד ו'. רש"י. ולר"ח בדווקא נקט ו', דדופני הכוורת הם ב' חומשין, וצריך שיהיה ד"ט בחלל הכוורת, אמנם לענין הגובה א"צ חלל י"ט), פטור, לרש"י טעם הפטור הוא שהכוורת היא כרשות לעצמה, ובמשכן היו זורקים כלים ולא רשויות, ואם אינה גבוהה י"ט, אף שהיא כרמלית, לא באו חכמים בדין כרמלית להקל אלא להחמיר. ולתוס' (ד"ה רחבה) טעם הפטור משום שהכוורת נעשית כרה"י כשתנוח, והוי כזורק מרה"י לרה"י דרך רה"ר דפטור. ולרבא אפי' באינה רחבה ו' פטור, מפני שקרומיות הקנה של השתי גבוהות מי"ט שזה מקום פטור, ונמצא שלא כל הכוורת ברה"ר. ואם הכוורת (לרש"י איירי דווקא באינה רחבה ו"ט, ולתוס' איירי דווקא ברחבה ו', דלא אמרינן לבוד אלא במחיצות, ולא חשיב מחיצות אלא כשיש שם רוחב ד'), הפוכה ופתוחה למטה, אם גבוהה עד ז' ומחצה והיינו ז' וב' משהויין חייב, ז' ומחצה פטור דאמרינן לבוד במחיצות התחתונות, ונמצא שכשהגיעה לפחות מג' אין כולה ברה"ר אלא למעלה מי' שהוא מקום פטור, (ודין זה הוא גם לפי אביי, דאף שאביי לא מחשיב את הקרומיות, מ"מ אם בלא קרומיות אין כולה למטה מי"ט פטור). אבל לרב אשי חייב, ולא אמרינן לבוד כיון דהמחיצות לתוכן עשויות להניח בהם דבש ולא לכופם כלפי מטה.

דיני מקומות שונים ברה"ר

רשות הרבים שיש בתוכה מקומות שאינם מקום הילוך הרבים, כגון בליטה או כלי או עמוד, אם הם גבוהים י"ט ורחבים ד"ט דינם כרה"י גמורה, ובפחות מכך, אם הם משמשים לאנשים המהלכים ברה"ר דינם כרה"ר, ואם לאו דינם ככרמלית ברחבים ד"ט או כמקום פטור בפחות מד"ט, וכדלהלן.

עמוד ברה"ר- בפחות מג' הוי רה"ר, כיון שדורסים עליו רבים. מג' ועד ט' אין דורסים וגם אין מכתפים עליו. מט' ועד י' מכתפים עליו ועל כן אם זרק מתחילת ד' לסוף ד' ונח על גביו חייב דהוי רה"ר, בין ברחב בין בצר. ועמוד הגבוה י' דינו כרה"י.

קופה ברה"ר- אם גבוהה י' ורחבה ד' הרי היא רה"י ואסור לטלטל ממנה לרה"ר או מרה"ר לתוכה, דהוי רה"י לעצמה, ואם פחות בגובה או ברוחב מותר, ואף שפחות מי' ורחב ד' הוי כרמלית, בכלים לא גזרו חכמים לבטלם מתורת כלי.

גומא ברה"ר- לאביי גם בגומא העמוקה ט' חייב כמו בעמוד משום שבני רה"ר מצניעים שם חפציהם עד שיחזרו, ולרבא בגומא פטור דתשמיש ע"י הדחק לאו שמיה תשמיש, והוי ככרמלית.

תמצית ההלכה-

דבר שנמצא ברה"ר אם אינו גבוה ג"ט, הוי כרה"ר אפי' אם זה דבר שאין רגילים לדרוס עליו כמו קוצים וצואה. אבל אם זה גבוה ג"ט עד ט' טפחים ורוחבו ד"ט על ד"ט, דינו ככרמלית, שאסרו חכמים להוציא משם לרה"י או לרה"ר, ואם אינו רחב ד"ט על ד"ט הוי מקום פטור, (ואפי' אם אורכו יותר מד"ט לא מצרפים זה לרוחבו, דבעינן ד"ט בין באורך בין ברוחב). ואם הוא גבוה ט' טפחים בדיוק, ורבים מכתפים עליו, הוי רה"ר אפי' אינו רחב ד"ט, אבל אם אין מכתפים עליו אפי' הוא רחב ד' אינו רה"ר, ואם הוא גבוה י"ט או יותר, אם הוא רחב ד"ט על ד"ט הוי רה"י, ואם לאו הוי מקום פטור אפי' אם יש בו מקום לחוק ולהשלימו לארבעה (כגון שהוא סמוך לכותל), ומותר להוציא ממנו לרה"י ולרה"ר. וכן הדין בכל זה בבור או גומא ברה"ר. (סימן שמ"ה).

ח: דין המניח עירוב תחומין בבור- המניח עירוב תחומין ברשות אחרת מהרשות שהוא שם לא הוי עירוב, דענין עירוב להתירו ללכת מהעירוב אלפים אמה לכל רוח הוא, שנחשב שהאדם דר במקום פיתו, ולכן צריך שהעירוב יהיה במקום שיכול לקחתו למקום שנתכוון לשבות שם ולאוכלו. והמניח את עירובו בבור, אם הבור עמוק י' ורחב ד' והניח עירובו בתוכו והוא מחוץ לבור, בין אם הניחו למטה מי' ובין למעלה מי' אין עירובו עירוב, ואם אין הבור עמוק י', לרבא אינו עירוב דתשמיש ע"י הדחק לאו שמיה תשמיש, והא דקתני דהוי עירוב בפחות מי', צ"ל דאיירי שגם האדם נמצא בכרמלית כגון בבקעה ונתכוון לשבות בשפת הבור, או דס"ל כרבי דדבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות, ועל כן בבין השמשות מותר ליטול את העירוב מהבור לרה"ר.

רקק מים שהמים עמוקים פחות מי', ורה"ר מהלכת בו, הזורק לתוכו ד' אמות חייב. המשנה כפלה תיבת "רקק" כדי לומר שדין זה הוא בין בימות החמה ובין בימות הגשמים (דבימות החמה עבידי אינשי לקרורי נפשייהו, ומאידך בימות הגשמים נכנסים לרקק מפני שהאנשים מלוכלכים בלאו הכי). ורבא לומד מהכפילות של "מהלכת בו" שהילוך ע"י הדחק שמיה הילוך ותשמיש ע"י הדחק לאו שמיה תשמיש.

חבילת קנים- שהעבירה ד"א ברה"ר ע"י שהפכה כמה פעמים אינו חייב עד שיעקור כולה, אף אם דרך להוליכה בצורה זו. אמנם כל זה כשבזמן שמניח צד אחד חוץ לד' אמות עדיין הצד השני בתוך ד' אמות, וכשהופכו שוב ומוציאו חוץ לד' אמות פטור מפני שלא נעשתה המלאכה בבת אחת, אבל אם גרר בבת אחת מחוץ לד' אמות או מרה"י לרה"ר חייב.

ט. המעביר חפץ דרך עליו והיינו למעלה מי"ט, לרבא חייב כשהניחו למטה מי"ט, כיון שהחפץ לא נח במקום פטור. רש"י. ור"ח (תוד"ה לימא) מפרש דאיירי שהעבירו ד"א ברה"ר דרך גופו, וקמ"ל דלא חשיב מונח על גופו וחייב.

דין איסקופה

איסקופת רה"ר כגון אסקופת מבוי שאין עליה תקרה ואינה גבוהה ג"ט והיא מחוץ ללחי המבוי, כרה"ר. ושל רה"י כגון שהיא מתחת התקרה או לפנים מן הלחי או גבוהה י' ורחבה ד', כרה"י. ושל כרמלית שהיא רחבה ד' ואינה גבוהה י', ככרמלית. ואם אין בה ד' על ד' והיא מקום המסוים וראשה רחב קצת וגבוהה ג' והיא סמוכה לרה"י ורה"ר, מותרת לשימוש גם לבני רה"י וגם לבני רה"ר, אבל אסור להעביר דרכה מרשות לרשות, ואם העביר ונח בה פטור.

אחרים אומרים אסקופה משמשת שתי רשויות, פתח פתוח כלפנים פתח נעול כלחוץ. והנה שיטת רב שחלל הפתח אף בלית ביה ד' על ד' צריך לחי נוסף כדי להתירו דס"ל שאסור להשתמש כנגד הלחי אלא מחודו הפנימי ולפנים, (לרש"י איירי במבוי, ולתוס' (ד"ה אע"ג) איירי אף בבית ובעינן ביה פסים או בבית וחצר הניתרים בלחי מכאן ולחי מכאן). אלא לרב יהודה איירי באיסקופת מבוי שהכשירו בקורה ולא בלחי והפתח רחב יותר מהקורה, והקורה בחלק כלפי פנים, ולכן אם הפתח פתוח דינו כלפנים דסבר כמ"ד שמותר להשתמש תחת הקורה (או משום שהחכר הוא בחוץ, או משום שהתר קורה משום מחיצה וחודה החיצון יורד וסותם), ואם הפתח נעול וכל האיסקופה מחוץ לדלת דינו כבפנים אפי' תחת הקורה, כיון שאינה בין חלל המחיצות. ולרב אשי איירי באיסקופת בית שכולה מקורה, וקירה בשתי קורות שאין בכל אחת ד' ואין ביניהם ג' והדלת באמצע, דאם הפתח פתוח אמרינן לבוד, ואם הפתח נעול הוא מפסיק בין הקורות שאינם נראות כאחד, ולא אמרינן לבוד. אבל בקורה ד' אין הדלת מבטלת את המחיצה (בבית), אבל קורת מבוי מתבטלת ע"י הדלת, מפני שהיא קצרה ולא הוכשרה אלא למבוי).

לר"מ איסקופה גבוהה י' ורחבה ד' הרי זו רשות לעצמה אפי' כלפי רה"י, גזירה אטו תל ברה"ר גבוה י' ורחב ד' דמדאורייתא אסור להניח עליו. אמנם מותר לטלטל מבית לעליה, דאין לחוש שיבואו לטלטל מרה"ר לעליה כיון שהמחיצות ניכרות. ודווקא בדברים קבועים אסר ר"מ ולא בדברים המיטלטלים. ואע"ג דהלכה כר"מ בגזרותיו, הכא אין הלכה כר"מ. תוד"ה גזירה.

מה אסור לעשות לפני מנחה

אדם המחויב לקיים מצוה דאורייתא או דרבנן, אסרו עליו חכמים לעשות דברים מסוימים העלולים לגרום לו להפסיד את המצוה, ודינים אלו מצינו לגבי מנחה ומעריב, בדיקת חמץ, תקיעת שופר, נטילת לולב, קריאת המגילה. ובסוגיה יתבאר איזה דברים אסור לעשות לפני מנחה, וממתי מתחיל האיסור. והרבה דינים למדו מכאן הפוסקים לאסור גם לפני שאר מצוות. ומבואר ברש"י שהמשנה שנתה כאן מה אסור לעשות לפני מנחה שמא ישכח להתפלל, אגב דתני להלן דברים שאסור לצאת איתם לפני שבת, שמא ישכחם עליו ויבוא לידי חילול שבת.

ט: סמוך למנחה גדולה- לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה גדולה והיינו מתחילת שעה שביעית (וזמן מנחה הוא משש שעות ומחצה, שהחמה נוטה לצד מערב), לתספורת בן אלעשה שלא היה מספר את כל ראשו, אלא היה מניח שערות בכדי שיהיה ראשו של זה בצד עיקרו של זה, שמא ישכח ולא יתפלל, ולא יכנס למרחץ לכולא מילתא דמרחץ לחוץ ראשו ולרחוץ גופו במים חמים וצוננים ולהזיע, שמא ימשך עד שיעבור זמן תפילה (וכן הטעם להלן), ולא לבורסקי גדולה —הרבה הרבה ובתחילת תיקונם, ולא לסעודה גדולה, ולא לדין בתחילתו. ולרב אחא בר יעקב אסור סמוך למנחה גדולה אף בתספורת קטנה שמא ישבר הזוג, ולא להזיע במרחץ שמא יתעלף, ולא לבורסקי לעיונא שמא יראה הפסד ויטרד בצערו ולא יתפלל, ולא לאכול סעודה קטנה שמא ימשך (ובערבי שבתות וימים טובים אסור לאכול אפי' אם כבר התפלל, כדי שיהיה תאב לאכול בשבת ויו"ט. תוד"ה לא), ולא לדין אפי' בגמר דין שמא יסתרו את הדין ויחזור להיות תחילת הדין. וכתבו התוס' שלהלכה סמוך למנחה גדולה אין איסור אלא בסעודה גדולה, כסעודת אירוסין ונישואין ומילה, אבל סמוך למנחה קטנה אסור אפי' בסעודה קטנה, ואם התחילו מפסיקין.

אם התחילו בהנ"ל ויש שהות לגמור ואח"כ להתפלל, אין מפסיקין אלא יגמור ואח"כ יתפלל. (ואיירי אפי' בתחילת באיסור. תוד"ה ואם). התחלת תספורת משיניח מעפורת של ספרים על ברכיו כדי שלא יפול שיער על ברכיו. התחלת מרחץ משיוריד סודרו שזה הבגד הראשון שמוריד. התחלת בורסקי משיקשור בין כתפיו. התחלת אכילה לבני בבל שהיו חוגרים את עצמם בחוזק משתיר חגורו, ולבני ארץ ישראל משיטול ידיו. התחלת הדין משיתעטפו הדיינים מאימת השכינה, וכדי שלא יפנו ראשם לכאן ולכאן ותהא דעתם מיושבת עליהם, ואם כבר עוסקים בדין אחר, משיפתחו הבעלי דינים.

סמוך למנחה קטנה מתחילת שעה עשירית (שהיו רגילים שלא לאחר הקרבת תמיד של בין הערביים יותר מט' שעות ומחצה) צריך להפסיק סעודתו אף אם התחיל.

סמוך לקריאת שמע אף אם התחיל יפסיק דק"ש דאורייתא.

סמוך לערבית- למ"ד תפילת ערבית רשות, אפי' אם התיר חגורו מותר לאכול (ורב ששת מקשה וכי זה טירחא לחגור מחדש ומבואר שצריך לחגור אזור בשעת התפילה, והטעם כדי שלא יהיה ליבו רואה את הערוה, ואם לובש מכנסים א"צ אזור. תוד"ה טריחותא. עוד כתבו התוס' (ד"ה רמי) שאין להתפלל יחף, מלבד בט' באב וביוה"כ), ולמ"ד תפילת ערבית חובה צריך להפסיק, ושאני ממנחה כיון דבערבית מצוי שכרות, ולא קבוע לה זמן.

תמצית ההלכה-

איסור אכילה לפני מנחה- אסור להתחיל לאכול מחצי שעה לפני זמן תפילת מנחה. שיטת השו"ע שהאיסור הוא אפי' בסעודה קטנה (והיינו פת יותר מכביצה, אבל פירות או מיני דגן מותר), ואפי' סמוך למנחה גדולה. והרמ"א מביא שי"א שהאיסור הוא דווקא בסעודה גדולה (נישואין ומילה וכדו'), וסמוך למנחה קטנה אסור אף בסעודה קטנה, וכתב הגר"א שהעיקר כדעה זו. עוד יש מקילים אף בסעודה גדולה סמוך למנחה גדולה, וכן יש מקילים בסעודה קטנה סמוך למנחה קטנה, וכתב הרמ"א שנהגו להקל כי סומכים על קריאת השמש (ואיירי שכשהשמש קורא לתפילה הוא הולך להתפלל), אך יש להחמיר בסעודה גדולה אף סמוך למנחה גדולה. (סימן רל"ב).

איסור אכילה לפני מעריב- אסור להתחיל לאכול חצי שעה לפני צאת הכוכבים עד שיקרא ק"ש, וטעימת פירות או פת כביצה שרי, ואם ביקש מאחד שיזכיר לו להתפלל אין איסור לאכול אפי' כשכבר הגיע זמן ק"ש. ואם התחיל לאכול אחרי שהגיע זמן ק"ש, צריך להפסיק מיד ולקרות ק"ש בלא ברכותיה, ואחרי אכילתו יקרא ק"ש בברכותיה ויתפלל. (סימן רל"ה).

י. צריך להכין עצמו כראוי לתפילה דכתיב "הכון לקראת אלוקיך ישראל", ויתפלל כעבדא קמיה מריה.

תורה ותפילה- רב המנונא האריך בתפילתו, ואמר רבא שמניח חיי עולם ועוסק בחיי שעה שהתפילה היא לצורך חיי שעה לרפואה לשלום ולמזונות, ורב המנונא סבר זמן תפילה לחוד וזמן תורה לחוד. מסיר אזנו משמוע תורה גם תפילתו תועבה.

מעלת וזמן דיני תורה- רב אמי ורב אסי היו אומרים בכל שעה מזמן לימודם שמי שיש לו דין יכנס. ולמדו מזה התוס' שעדיף דין מתלמוד תורה. הא דכתיב "ויעמוד העם על משה מן הבוקר עד הערב" אין הכונה שהיה דן כל היום, אלא לומר שכל דיין שדן דין אמת לאמיתו כאילו נעשה שותף לקב"ה במעשה בראשית. עד מתי יושבים בדין עד זמן סעודה.

זמן פת שחרית- שעה ראשונה מאכל לודים וכו', רביעית מאכל כל אדם, חמישית מאכל פועלים, שישית מאכל תלמידי חכמים, מכאן ואילך הרי הוא כזורק אבן לחמת י"מ שזה מזיק לגוף, ורש"י מפרש שזה לא מועיל ולא מזיק, **אא"כ טעם מידי בצפרא.**

אלו דברי קדושה מותרים בבית המרחץ- מקום שבנ"א עומדים לבושים ששם היו גומרים להתלבש ונחים מיגיעת המרחץ, מותר במקרא ובתפילה ובהנחת תפילין. מקום שבני אדם עומדים ערומים ולבושים שלשם היו עולים מהמרחץ ומתלבשים שם, מותר בשאלת שלום וא"צ לחלוץ התפילין, אבל לא ילבש תפילין ואסור במקרא ובתפילה. מקום שבני אדם עומדים ערומים ששם היו מתרחצים ומזיעים, צריך אף לחלוץ התפילין ואסור בשאילת שלום. האיסורים בבית המרחץ הם אפי' אם כעת אין שם אדם, ומרחץ חדש שזימנו לבית הכסא, לרב אדא בר אהבה מותר להתפלל שם. ובבית הכסא שזימנו יש ספק אם מותר להתפלל שם, דדינו חמור מבית המרחץ, כיון דמאיס. הימנותא מותר לומר בבית המרחץ כיון שאינו שם של הקב"ה.

תמצית ההלכה-

דברים שבקדושה ושאלת שלום במרחץ- בית החיצון שכולם לבושים שם מותר בק"ש. בית האמצעי שקצת בני אדם לבושים וקצת ערומים מותר בשאלת שלום ובהרהור בד"ת (אפי' נגד ערוה), ומותר לענות אמן על מי שבירך בחוץ, ואסור בק"ש ובתפילה וברכות וד"ת. ובדיעבד א"צ לחזור ולברך או לקרות ק"ש (אא"כ קרא כנגד ערוה), ואם עכשיו אין שם אנשים ערומים יש מקילים ויש מחמירים. וי"א שאם שואלים אותו הלכה לא יאמר אסור לענות במרחץ אא"כ יש בו דרכי שלום. בית הפנימי שכולם עומדים שם ערומים אסור אפי' בענית אמן ובשאלת שלום, ואפי' אין שם אדם, ואם נתנו לו שלום לא יענה אין משיבין במרחץ ויכול לומר מרחץ הוא, ואדם ששמו שלום מותר להזכיר שמו, וירא שמים יחמיר ויבליע את המ' או שיסיים בנ' (וכן באגרת נכון לכתוב שלום בלא מ'). ואם שאלו אותו הלכה לא יענה ולא יאמר אסור לענות במרחץ ויכול לומר מרחץ הוא. בית הטבילה דינו כבית האמצעי, ואולם ברכת הטבילה מותר לברך שם מפני שהיא הכרחית, אך לא יברך כנגד ערוה שלו או של אחרים, וכן הדין באשה הטובלת, ובפמ"ג כתב שעדיף שתברך בתוך המים (וטוב שתעכור את המים ברגליה) דיותר מסתבר ששם אינו כבית האמצעי, ומ"מ גם בזה אסור כנגד ערוה. (סימן פ"ד).

י: הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו שמא יתבייש לקבלה וע"י שיודיעו יתרצה ולא יתבייש. וכן אם הניחה בביתו שלא בידיעתו צריך להודיעו, כדי שמתוך כך יהיה אוהבו. (ורב חסדא שהיה כהן **נתן זרוע לחיים וקיבה שקיבל, בעבור שמועה זו**, והם מותרים לזרים. וכתב רש"י שבזמנם היו נותנים מתנות כהונה בחו"ל, ובזמננו נוהגים שלא לתת וכדברי אלעאי, ואף בזמנם היו נוהגים כרבי אלעאי לענין ראשית הגז). ואם הוא מילתא דעבידא לאגלויי א"צ להודיעו, דכתיב "ומשה לא ידע כי קרן עור פניו בדברו עמו", והקב"ה הודיע לישראל שנתן להם מתנה את השבת אע"ג דעבידא לגלויי, כיון שמתן שכרה לא עבידא לאגלויי, והקב"ה גילה מתן שכרה ע"י משה. וכתבו התוס' (ד"ה הנותן) שדווקא מתנה שנותן ע"י אהבה, שאין המקבל מתבייש, צריך להודיע, אבל בצדקה שהמקבל מתבייש יתן בסתר. הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו, ע"י שיתן עליו שמן או כחול, והאידנא דחיישי לכשפים יתן על שערו מאותו המין ואמו תשאל אותו מי עשה זאת והתינוק יאמר לה שגם נתן לו פת.

לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים, שהרי בגלל הכתונת פסים שנתן יעקב ליוסף יותר משאר אחיו, נתקנאו בו אחיו, ונתגלגל הדבר שירדו אבותינו למצרים. ואף שכבר לפני כן נגזר "ועבדום ועינו אותם", שמא לולא זה לא היה נגזר עליהם כ"כ עינוי. תוד"ה ה"ג.

לעולם יחזר אדם וישב בעיר שישיבתה קרובה לפי שעוונותיה מועטים, דכתיב "הנה נא העיר הזאת קרובה לנוס שמה", ו"אמלטא נא שמה" נא בגימטריא נ"א, ושל סדום נ"ב שהרי עד שנפלגה הארץ בימי פלג כולם היו גרים בארץ שנער, ופלג מת בשנת מ"ח לאברהם, וסדום חרב כשהיתה בן צ"ט, (ושלותה כ"ו שנה, שהרי י"ב שנה עבדו את כדרלעומר, וי"ג שנה מרדו, ואחרי שנה מת כדרלעומר. וכתבו התוס' שלפי זה יוצא שאברהם היה בן ע"ג כשהרג את המלכים, ובסדר עולם איתא שהיה בן ע"ה, וצ"ל שהיתה בתחילה ב' שנים בשלוה).

י"א. כל עיר שגגותיה גבוהים מבית הכנסת לסוף חרבה, ודווקא בבתי מגורים אבל בבתים לנוי מותר.

מוטב לשמש ישמעאל מנכרי אדומי שהם היו רשעים יותר, ונכרי מחבר (-אומה מבני פרסיים. רש"י. והתוס' הוכיחו שזו היתה אומה שהגיעה לבבל בימי רבי יוחנן, והם הרשיעו את הפרסיים. והר"ר יעקב מקורבי"ל פי' שחברים הם הכומרים הפרסיים), וחבר מת"ח שאם יקניטנו יענישנו, ות"ח מיתום ואלמנה שדמעתם מצויה.

מוטב לסבול כל חולי ארוך ההולך ומתיש את כח האדם ולא חולי מעים, כל כאב ההולך ובא ולא כאב לב, כל מיחוש קל לזמן קצר ולא מיחוש ראש, כל רעה ולא אשה רעה.

אם יהיו כל הימים דיו וכו' אין מספיקים לכתוב חללה של רשות שביום אחד צריך לחשב מיסי כמה מדינות וכמה מלחמות וכמה משפטים.

יפה תענית לחלום כאש לנעורת, ודווקא בו ביום, ואפי' בשבת. אבל מי שקיבל תענית על עצמו, יכול לאכול, ולפרוע ביום אחר.

חברים כרשב"י וחבריו שתורתם אומנותם מפסיקים ממשנתם לקרוא ק"ש מפני שזמנה דאורייתא, דכתיב "בשכבך ובקומך", ואין מפסיקים לתפילה, אנו שמפסיקים תורתנו לאומנותנו כ"ש שמפסיקים אף לתפילה, העוסקים בעיבור שנה שהיו שבעה עולים לעליה ודנים אם השנה ראויה וצריכה להתעבר אין מפסיקים לא לק"ש ולא לתפילה כדי שלא יתקלקלו המועדות.

איסורי הוצאה בשבת מדרבנן

נתבאר לעיל שאסור להוציא בשבת מרשות לרשות. יש כמה דברים האסורים מדרבנן משום הוצאה, כגון שתית מים מרשות אחרת ממקום עמידת האדם, הוצאה שלא כדרך, הוצאה בערב שבת, וכדלהלן.

י"א: שתיה בשבת ברשות אחרת ממקום עמידתו- לא יעמוד אדם ברה"י וישתה ברה"ר, או שיעמוד ברה"ר וישתה ברה"י, גזירה שמא יביא אליו את הכלי ונמצא מתחייב חטאת, (ואף לרבנן שמותר לעמוד ברה"ר ולטלטל ברה"י (וכן הלכה), כאן שהוא צריך לשתות חוששים שמא יביאם אצלו. (תוד"ה לא). אבל אם הכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה מותר, ואף שבטנו ברשות אחרת, נחשב הנחה כבר במקום הבליעה. (שם). ובכרמלית, לאביי אסור, ולרבא מותר דאין גוזרים גזירה לגזירה. ולאביי בהוצאה גוזרים גזירה לגזירה, אבל בעלמא לא. תוד"ה אמר. (והא דקתני התם וכן בגת, לאביי איירי בכרמלית, ואיירי במחובר לקרקע, שהרי אין כרמלית בכלים. (תוד"ה אלא). ולרבא הכונה שמותר לשתות על הגת ממש בלא מעשר כל זמן שלא עקרו מהגת, (ואם ירד לבור הוי גמר מלאכה ואסור), לר"מ אף אם מזגו בחמין מותר, ולחכמים במזגו בחמין אסור מפני שבאופן זה לא יחזיר את המותר לגת, כדי שלא יחמיץ היין מחמת החמין, ולרבי אלעזר ברבי צדוק בין בחמין בין בצונן אסור).

לא יצא החיט במחטו סמוך לחשכה שמא ישכח ויצא משחשיכה, (ולרבא דס"ל שאין גוזרים גזירה לגזירה, החשש הוא שיזכור את המחט וישכח שזה שבת. תוד"ה שמא). לרבא דס"ל שאין גוזרים גזירה לגזירה (וכנ"ל) מותר לחייט לצאת בערב שבת במחט התחובה בבגדו, דכיון שזה הוצאה שלא כדרך לא גזרו בערב שבת, ורק בשבת אסור בתחובה בבגדו, ואם היא בידו אסור גם בערב שבת.

הוצאת אומן כדרך אומנותו שהוא רגיל לצאת כך לפרקים אף בחול, ואינו דרך הוצאה לאדם אחר, לרבי יהודה חייב, ולר"מ פטור דהוי שלא כדרך הוצאה, אמנם אף לר"מ בדבר שדרכו בכך חייב. רב יוסף מבאר שנחלקו בכל דבר שהוא דרך הוצאה רק לאומן, ולאביי לא נחלקו אלא בדבר שגם לאומן אינו דרך הוצאה בסתמא, אלא רק היכא שרוצה להכריז שהוא אומן.

זב שיצא בכיסו- שיטת רב יוסף שלר"מ פטור אבל אסור, ולר"י חייב. ולאביי לא נחלקו ר"מ ור"י אלא בדבר שאין דרכו בכך, שהרי הדיוט שחקק קב בבקעת לא יתחייב כיון שאין דרך חקיקת אומן כך, אלא צ"ל שאם ראה ב' ראיות חייב, כיון שהוא צריך את הכיס כדי לדעת אם הוא חייב קרבן אם יראה ראיה שלישית, וכן זב שראה ג' ראיות והוא בז' נקיים חייב, כיון שהוא צריך את הכיס כדי למנות את הז' הנקיים, כיון שאם יראה באחד הימים, זה יסתור את כל הספירה, דכתיב "וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים לטהרתו", ודרשינן מ"לטהרתו" שלא תהיה טומאה מפסקת באמצע הימים. וזב שהוציא כיס ביום שראה את הראיה השלישית, והוא שבת, שיום זה דואי אינו ממנין הנקיים, שהוא צריך את הכיס להצילו מטינוף, רבי זירא רצה לומר שפטור, דדבר שבא להציל מטינוף אינו חשוב, והגמ' דוחה שגם דבר שבא להציל מטינוף נחשב, וממילא לרבי יהודה המחייב במלאכה שאינה צריכה לגופה והיינו שאינו צריך את גוף המלאכה חייב, וכאן הוא היה מעדיף שלא תהיה כלל זיבה, זב חייב על הוצאת הכיס, ולר"ש הפוטר במלאכה שאינה צריכה לגופה פטור.

י"ב. הכשר לקבלת טומאה במים שירדו לתוך קערה- הכופה קערה על כותל שיורדים עליו גשמים, אם עשה זאת לצורך הדחת הקערה, הרי המים מכשירים, דחשיב "כי יותן", ואע"ג דלא ניחא ליה שיפלו המשקין על פירות, כיון שמתחילה רצה במים הרי הם מכשירים, ואם נתן את הקערה כדי לשמור על הכותל, אינם מכשירים, כיון שאינו צריך כלל את המים והוא מעדיף שהם בכלל לא ירדו, ואם נתנה כדי שירד דלף לתוכה, המים שבתוכה מכשירים, דכיון שנתנה כדרכה ולא כפאה, גילה דעתו שהוא מחשיב את המים, והמים שניתזים או נשפכים ממנה אינם מכשירים לבית הלל, ולבית שמאי אף אלו מכשירים, ואם נטלה כדי לשופכם, לכו"ע המים מכשירים.

מותר לצאת בתפילין **ערב שבת עם חשכה** ואין חוששים שיצא בהם משתחשך, דכיון שחייב למשמש בתפילין כל שעה (דאם ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה "והיה על מצחו תמיד" (וזה מיותר, דהא כתיב "והיה על מצח אהרן") שלא יסיח דעתו ממנו, כ"ש תפילין שיש בהם הרבה אזכרות), לא חוששים שישכחם.

חייב אדם למשמש בגדיו עם חשיכה לבדוק שלא כרוך בבגדו שום דבר, וזו הילכתא רבתא לשבתא –דבר גדול להפרישו מאיסור שבת.

תמצית ההלכה-

זהירות בע"ש מאיסור הוצאה וטלטול בשבת- לא יצא אדם בע"ש סמוך לחשיכה (מחצי שעה לפני בין השמשות), עם מחט או קולמוס או דבר אחר, בידו או בכיסו (שגם זה דרך הוצאה), שמא ישכח ויוציא משתחשך מרשות לרשות, או שיעבירנו ד' אמות ברה"ר, אבל באופן שאינו דרך הוצאה בחול, שאינו אסור בשבת מדאורייתא, כמחט התחובה בבגדו, מותר לצאת כך סמוך לחשיכה, ולפי זה בזמן הזה דליכא רה"ר מותר לצאת עם דבר בידו סמוך לחשיכה, אך לשו"ע והרבה פוסקים גם בזמן הזה איכא רה"ר, ולהגר"א אסור לצאת סמוך לחשיכה ממש אפי' לכרמלית.

מצוה למשמש בבגדיו בע"ש בכל מקום שרגיל להשתמש בו, שמא יש שם איזה דבר ויוציאנו לרה"ר בשבת, או שיש בו איזה דבר מוקצה ויטלטלנו בשבת. וכן בשבת אם יוצא חוץ לעירוב ורגיל לשאת בכיסו דבר המותר בטלטול, צריך למשמש מתחילה, ואם יוצא סמוך לשקיעה ממש, הוי חיוב למשמש בבגדיו. (סימן רנ"ב).

גזירה שמא יטה- אסור לפלות כינים מבגדיו לאור הנר, וכן אסור לקרוא לאור הנר, שמא יטה, אבל ביום מותר. ולהבחין בין בגדו לבגד אשתו מותר, ואם הבגדים דומים, כגון במחוזא שבגדיהם רחבים כשל אשה, ובבגדי זקנות שהם צרים מעט, ובגדי אנשים מעוגנים הם רחבים, וממילא הם דומים זה לזה, אסור. ולכן אסור להבחין לאור הנר בין בגדו לבגדי חבירו. (המשך הסוגיה לקמן י"ב:).

כבוד הבריות- אין פולים כינים ברה"ר בחול, ואין עושים אפיקטויזין (-גרימת הקאה) ברה"ר, מפני כבוד הבריות.

הריגת ופליית כינים בשבת- לב"ש ולר"א אסור להרוג כינים בשבת, ובברייתא איתא שהמסיר כינים מבגדיו מולל להתיש כוחם שלא יחזרו אליו וזורק, אבל לא יהרוג, דס"ל שהריגת כינה אסורה מדרבנן, ולאבא שאול אף לא ימלול, לרש"י אבא שאול סובר שהריגת כינה אסורה מדאורייתא, ולתוס' (ד"ה נוטל) אבא שאול סובר שהריגת כינה אסורה מדרבנן, ומ"מ גזרו מלילה של כינה אטו מלילה של פרעוש, ומלילה של פרעוש שמא יהרוג, וכולה הוי חדא גזירה. ולב"ה מותר להרוג כינים בשבת, דילפינן האיסור מאילים מאדמים, והם פרים ורבים, אבל כינה אינה פרה ורבה אלא שורצת מאדם, רבה רבא ורב נחמן היו הורגים את הכינים בשבת, וי"א דווקא בחול. ורב הונא אמר שלהלכה אף בחול מולל וזורק, וזהו כבודו. שיטת הר"ר יוסף מאורליינ"ש (תוד"ה שמא) שהמחלוקת היא בכינה שחורה

הקופצת, אבל כינה הרוחשת חייב עליה לכו"ע, ושיטת ר"ת דאיירי בכינה רוחשת, אבל בשחורה הקופצת חייב לכו"ע.

חפצי שמים בשבת- לב"ש אסור לשדך ולמסור תינוק ללמדו ספר או אומנות, ולנחם אבלים משום שהוא מצטער עמהם, ולבקר חולים, וב"ה מתירים דסברי "חפציך" אסורים, חפצי שמים מותרים. ולרבי חנינא בקושי התירו לנחם אבלים ולבקר חולים בשבת.

י"ב: ביקור חולים- הנכנס בשבת לבקר חולה אומר שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא כדי להרחיב ליבו ולנחמו שלא יצטער, ולר"מ יאמר יכולה היא שתרחם אם תכבדוה מלהצטער בה. ולרבי יהודה יאמר המקום ירחם עליך ועל חולי ישראל. ולרבי יוסי יאמר המקום ירחם עליך בתוך חולי ישראל, (דס"ל שמי שיש לו חולה בתוך ביתו, יערבנו בתוך חולי ישראל, שמתוך שכוללם עם האחרים, תפילתו נשמעת בזכותם של רבים). ושבנא איש ירושלים (שהיה אדם גדול. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה שבנא) שר"ת גריס שכנא, שהרי שבנא היה רשע, ולר"י גורסים שבנא, ואינו שבנא הרשע אלא אחר ששמו שבנא) היה אומר שלום בכניסתו, וביציאתו היה אומר שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא ורחמיו מרובים ושבתו בשלום. ורבי אלעזר בימות החול לפעמים היה אומר המקום יפקדך לשלום, ולפעמים היה אומר רחמנא ידכרינך לשלם, ואף שהשואל צרכיו בלשון ארמי אין מלאכי השרת נזקקים לו, לפי שאינם יודעים לשון ארמי (מלבד גבריאל. תוד"ה שאין. והקשו התוס' שהרי אף מחשבות שבלב בני אדם הם יודעים), שאני חולה ששכינה עמו למעלה מראשותיו, וסועדתו, דכתיב "ד' יסעדנו על ערש דוי", וא"כ אינו צריך שמלאכי השרת יכניסו תפילתו לפנים מן הפרגוד, ומהאי טעמא לא ישב המבקר ע"ג מיטה או כסא, היכא שהחולה נמצא נמוך ממנו (תוד"ה לא), אלא מתעטף מאימת שכינה ויושב לפניו כאדם היושב באימה ואין פונה לצדדים. וכתבו התוס' (ד"ה רבי יהודה) שלרב יוסף (ראש השנה ט"ז) שאין מתפללים בכל יום אלא לרבי יוסי שאדם נדון בכל יום, ר"מ ור"י מדברים כאן דווקא בשבת בין ר"ה ליוה"כ, או כדרב יצחק דס"ל שיפה צעקה לאדם אף אחר גזר דין.

גזירה שמא יטה

המטה את השמן לפתילה בנר הדולק בשבת חייב משום מבעיר, ולכן אסרו חכמים לעשות דברים הצריכים עיון לאור הנר בשבת, כדי שלא יכשל באיסור מבעיר בשבת, ובסוגיה יבואר איזה דברים אסור לעשות לאור הנר בשבת, ואיזה דברים מותרים.

אסור לאדם לפלות בגדיו או לקרוא בשבת לאור הנר, שמא יטה את הנר לקרב את השמן לפתילה כדי שתדלק יפה, ונמצא מבעיר בשבת.

אסור אפי' בנר גבוה מאד שאינו יכול להטותו, דלא פלוג רבנן במילתייהו.

אם יש עמו אחר וקורא עמו באותו ענין מותר, כיון שאם אחד יבוא להטות חבירו יזכירנו, ואם השני קורא בענין אחר אסור, כיון שאין אחד מכיר במעשי חבירו, ואם קוראים לאור המדורה אסור אפי' בי' בני אדם, כיון שהם יושבים רחוקים זה מזה, ועוד שזנבות האודים קרובים אליהם, אין אחד מכיר כשחבירו בא לחתות.

אדם חשוב מותר לקרוא לאור הנר, מפני שאינו רגיל להטות בחול מפני חשיבותו, אמנם ברבי ישמעאל בן אלישע שייך חשש שמא יטה (י"א שבא להטות ולא הטה, וי"א שנכשל והטה וכתב על פנקסו שכשיבנה בית המקדש יביא חטאת שמינה, וכתבו התוס' (ד"ה רבי נתן) דלא אמרינן אין הקב"ה מביא תקלה על ידי צדיקים, אלא דווקא במידי דאכילה, ודווקא שלא יאכלו דבר איסור (לאפוקי אם הזמן אסור), ובזמן רבי ירמיה ורבי זירא לא נאמר כלל זה, דאם ראשונים כמלאכים אנו כבני אדם וכו'), כיון שהיה משים את עצמו על דברי תורה כהדיוט.

באיזה אופן מותר לשמש לבדוק כוסות וקערות לאור הנר- ללישנא קמא לשמש קבוע אסור מפני שהוא בודקם היטב, מפני שאימת רבו עליו, ולשאינו קבוע מותר. וללישנא בתרא גם בקבוע מותר בנר של נפט שהוא מסריח ואין חשש שמא יטהו, אבל בשל שמן אסור, והגמ' מסתפקת מה הדין בשמש שאינו קבוע בשל שמן, אם בזה דרכו להטות בחול או לא, לרב מותר ואין מורין כך כדי שלא יזלזלו, ולרבי ירמיה בר אבא מותר ומורין כך, וכן נהג שמשו. ולר"ת לל"ק מותר דווקא בקבוע, דכיון שהוקבע אינו חושש שמא יעבירוהו, ולל"ב גם בשאינו קבוע מותר בשל נפט, והגמ' מסתפקת מה הדין בשל שמן. (תוד"ה שמש).

החזן י"מ המקרא בתורה למחר, וי"מ מלמד תינוקות, רואה היכן התינוקות קוראים, אבל הוא לא יקרא, ומותר רק לסדר ראשי פרשיותיו, שמתוך שראש הפרשה שגורה בפיו הוא נזכר בכל הפרשה, ומסייע לשבעת הקרואים בטעמים ובנקודות, ותינוקות שאימת רבן עליהם ואפי' בחול אין פושטים ידיהם לשום דבר אלא ברשות הרב, מותרים לקרוא כל הפרשה.

תמצית ההלכה-

מה אסור לעשות לאור הנר בשבת- דברים הצריכים עיון, כגון קריאה בספר, אסור לעשותם לאור הנר בשבת, גזירה שמא יטה את הנר כדי לקרב את השמן לפתילה כדי שידלק יפה. ואף כשהנר נמצא בצורה שאינו יכול להטותו, כגון שהוא גבוה מאד, אסור. אופני היתר: א' אם יש עמו אחר ואומר לו תן דעתך עלי שלא אטה. ב' שניים הקוראים יחד ענין אחד בספר אחד. ג' תינוקות של בית רבן שאימת רבן עליהם. ד' מלמד תינוקות מותר לראות מהיכן יקראו התינוקות או לראשות ראשי פרקים. ה' קריאת דבר שאדם רגיל בו קצת, כגון הגדה של פסח. ו' דעת המ"ב שבנרות טובים שלעולם א"צ להטותם, מותר לקרות לפניהם לכו"ע. (סימן ער"ה).

גזירות חכמים

נתבאר לעיל כמה דברים שחז"ל אסרו לעשותם מחשש שמא יבוא לידי איסור שבת דאורייתא. ולהלן יתבאר איזה דברים אסרו חכמים מחשש איסורי עריות, או מחשש איסור בשר בחלב.

י"ג. איסור אכילה יחד- לא יאכל הזב עם הזבה, מפני הרגל עבירה שמא יבוא לידי איסור ערוה שהוא בכרת. וכן אסור לטהור לאכול עם הטמאה, אלא שלא גזרו מפני שכבר היו זהירים בזה, שכבר פרצה (-גברה) טהרה בישראל. ולא יאכל זב פרוש עם זב עם הארץ, לאביי שמא יאכילנו טבל, ולרבא אין חוששים לטבל, דרוב עמי הארץ מעשרים ותרומה גדולה כולם היו מפרישים, (ויוחנן כהן גדול גזר על הדמאי יותר משאר מקומות שיש מיעוט איסור, משום שזה מיעוט דשכיח טובא. תוד"ה רבא), אלא החשש הוא שיהיה רגיל אצלו, ויאכילנו דברים טמאים בימי טהרתו.

בשר וחלב בשלחן אחד- לב"ש העוף עולה עם הגבינה על השולחן ואינו נאכל, דסברי בשר עוף בחלב לאו דאורייתא, ולא גזרים העלאה אטו אכילה, ולב"ה אינו עולה ואינו נאכל. ושני אכסנאים מותרים לאכול זה בשר וזה גבינה, אם אינם מכירים זה את זה דאז אין לחוש שיטול אחד ממאכל חבירו, אבל במכירים אסור.

שינה עם ערוה במיטה אחת-

אסור לישון עם נדה או עם ערוה במיטה אחת, אפי' אם ישן בשינוי מזמן טהרתה, והיינו כשהוא בבגדו והיא בבגדה, וכדמצינו בברייתא שמדכתיב "ואת אשת רעהו לא טימא, ואל אשה נדה לא יקרב", לומדים להקיש לאסור בנדה אף אם הוא בבגדו והיא בבגדה כמו באשת רעהו שאסור אפי' יחוד מדאורייתא, דכתיב "אחיך בן אמך". רש"י. והתוס' (ד"ה מה) ביארו שהוא בבגדו והיא בבגדה אסור באשת איש מסברא, לפי שיצרו תוקפו ומתגבר עליו ביותר, ואסור מדרבנן. והקשו שלרש"י נאסור יחוד בנדה, וכתיב "סוגה בשושנים" להתיר.

לרבי פדת אין איסור בעריות אלא בקורבה של גילוי עריות, דכתיב "איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה", אבל שאר קורבה אפי' קירוב בשר אסור מדרבנן, ובהיא בבגדה אפי' מדרבנן ליכא למיגזר. רש"י. ודעת ר"ת (תוד"ה ופליגא דר' פדת) שרבי פדת מודה שלא יאכל הזב עם הזבה, כיון ששם יש דעות אבל אין שינוי, אבל בהוא בבגדו והיא בבגדה שיש גם דעות וגם שינוי מותר אפילו באשת איש. ושיטת ר"י שבאשת איש אסור הוא בבגדו והיא בבגדה, אבל בנדה מותר.

עולא היה מנשק לאחיותיו, ומאידך אמר שאסור אפי' קירבה לעריות, שמא יבוא לידי עבירה, והוא עצמו נהג התר כיון שהיה יודע שלא יבוא לידי הרהור, דצדיק גמור היה. (תוד"ה ופליגא דידיה).

י"ג: מעשה בתלמיד אחד וכו' ומת בחצי ימיו, ובדקו את הסיבה ומצאו שבימי ליבונה של אשתו והיינו ז' נקיים של זבה שלובשת לבנים לבדיקה שמא תראה ותסתור ספירתה, אכל ושתה עמה וישן עמה בקירוב בשר, והתורה אמרה "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב", ועד הטבילה היא נדה, דכתיב "תהיה בנדתה". רש"י. ור"ת (תוד"ה בימי) מפרש שהיו רגילים לטבול טבילה אחת לסוף שבעה לראית נדה, שהיא טהורה מדאורייתא, ועוד טבילה בסוף ימי ליבון, ולכך היה מיקל. וכתבו שרש"י היה נוהג איסור להושיט מפתח מידו לידה בימי נדותה, אך י"ל שאין איסור אלא אם בא לידי נגיעה, או במזיגת הכוס שזה דרך חיבה. וי"א שהיתה מיטה רחבה ולא היה קירוב בשר, וסבר דבהכי שרי, או שהיה סינר ביניהם המגיע ממתנים ולמטה. וכתבו התוס' (ד"ה מטה) שפלטי בן ליש שנעץ חרב בינו לבינה, י"ל שהיה רחוק ממנה ביותר, והיה פתוח לרה"ר שאין בזה איסור יחוד, או דסבר כשאול שלא היתה מקודשת לדוד, והחמיר על עצמו שלא לבוא עליה.

כתיבת מגילת תענית- חנניה בן חזקיה וסייעתו כתבו מגילת תענית לזכרון לדעת ימים האסורים בתענית (ושאר משנה ובריתא אסור לכותבם), מפני שהיו מחבבים את הצרות שנגאלים מהם להזכיר שבחו של הקב"ה ולעשות יום טוב, ורשב"ג אמר שאף אנו מחבבים את הצרות, ואין כותבים אותם משום שא"א להספיק לכותבם מפני שהם תדירות, וי"מ מפני שא"א להספיק לעשות יו"ט בכל יום, או משום שאין שוטה נפגע והיינו שאינו מכיר בפגעיו וכך אנו לא מכירים בניסים, או משום שאין בשר מת שבאדם חי מרגיש באיזמל, (אבל מת ממש מרגיש, דקשה רימה למת כמחט בבשר החי).

גזירת י"ח דבר

חנניה בן חזקיה בן גרון זכור לטוב מבעלי החכמה מופלא שבדורו, והוקשו לחכמי אותו הדור עניני ספר יחזקאל, ונשתדל לבאר עניניו ונתבודד בעליה לפרשו, והיו החכמים עליהם השלום מבקרים אצלו תמיד והוא עוסק באותו החבור, ובאחד הביקורים נזדמן שם קיבוץ גדול מתלמידי שמאי והלל, ולא נשאר באותו הדור מי שראוי להוראה שלא נמצא שם, ונמנו, והיו בית שמאי יותר, ונאמר אחרי רבים להטות, ובית שמאי כולם הסכימו על אלו הי"ח גזירות באותו היום וההולט כך, וגזרו י"ח דבר. (רמב"ם פירוש המשניות).

ספר יחזקאל היו דבריו נראים כסותרים דברי תורה, וחנניה בן חזקיה העלו לו ג' מאות גרבי שמן, וישב בעליה ודרשן, כגון הא דכתיב "נבילה וטריפה וכו' לא יאכלו הכהנים", דרש שמשום שהותר להם מליקה בחטאת העוף הוצרך להזהיר כהנים מלאכול מליקת חולין, ואין הכונה שלישראל מותר. ואלמלא הוא היה נגנז ספר יחזקאל.

רשימת הגזירות-

א' ב' טומאת האוכל אוכלים טמאים- האוכל אוכל ראשון או שני לטומאה, מדאורייתא אין אוכל מטמא את האוכלו אלא רק בנבלת עוף טהור, וכ"ש שראשון לטומאה אינו מטמא את האוכלו, ומדרבנן אם הוא נגע בתרומה אחרי שאכל חצי פרס פוסלה, גזירה שמא יאכל אוכלים טמאים, ויכניס לפיו באותו זמן משקין תרומה ויפסול אותם, והתורה אמרה "משמרת תרומותי" שיש לשמור את התרומה בטהרה. אמנם טומאה זו אינה צריכה הערב שמש, ודי בטבילה. (וכתבו התוס' (ד"ה ושקיל) שאחרי שגזרו שמשקין יהיו תחילה, א"כ התרומה לא תיפסל אלא תיטמא). והיינו לשיטת רבי יהושע שבין האוכל ראשון לטומאה ובין האוכל שני לטומאה נעשה שני לטומאה, כיון שאם מאכל שהוא שני נגע באוכל שיש עליו משקין, נעשים המשקים ראשון והאוכל נעשה שני, (ואם אכל שלישי, והיינו בחולין שנעשו על טהרת תרומה, נעשה שלישי לקודש, דשמירה לתרומה אינה שמירה לקודש, ויש לחוש בשלישי שמא הוא ראשון שהוא עושה את האוכלו שני), אבל לרבי אליעזר האוכל ראשון לטומאה נעשה ראשון, ומטמא תרומה להיות שניה ולפסול דבר אחר. שיטת ר"ת (תוד"ה זמנין) שאיסור אכילת תרומה לאדם שאכל אוכלים טמאים היא גזירה מוקדמת, והגזירה המבוארת כאן היא שיפסול את התרומה במגעו, ושיעורה בכביצה. (וע"ע תוס' י"ז: ד"ה הניחא, שי"א ששתי גזירות אלו נחשבים לגזירה אחת).

ג' וכן **השותה משקין טמאים** (ובזה לא שייך ראשון ושני, דמשקין לעולם הם ראשון), פוסל את התרומה, גזירה שמא יאכל תרומה יחד עם השתיה, זו שיטת רבי יהושע, אבל לר"א האוכל אוכל טמא נטמא באותה דרגת טומאה של האוכל, וא"כ האוכל ראשון לטומאה נעשה ראשון ומטמא תרומה.

י"ד. ד' ה' טומאת מים שאובים- טהור שבא ראשו ורובו במים שאובים אחר טבילתו, פוסל את התרומה מדרבנן, והיינו כשהעריב שמשו, דלפני כן פוסל משום טבול יום, (תוד"ה והבא), גזירה שמא יאמרו שהמים השאובים מטהרים, כיון שהיו רגילים לטבול במי מערות מכונסים וסרוחים והם מי גשמים שהם כשרים לכל טמא, חוץ מזב שצריך "מים חיים", ואח"כ היו נותנים על עצמם מים שאובים כדי להעביר את הסרחון, והיו טועים לומר שהמים השאובים הם אלו המטהרים. אמנם המים עצמם אינם מטמאים אוכלים ומשקים, אא"כ נגעו בשרץ. ומטעם זה גם טהור שנפלו על ראשו ורובו ג' לוגין מים שאובים נטמא, דאי לא הא לא קיימא הא, אבל בבא במים שאובים לא גזרו, דבטהור גזרו רק בנפילה, דאחרי טבילה במים סרוחים היו רגילים לתת עליהם מים שאובים.

ו' טומאת ספרים- גזרו חכמים שהספרים תורה נביאים וכתובים פוסלים את התרומה, כיון שהיו מצניעים תרומה אצל ספרים משום ששניהם קודש, והיו הספרים באים לידי הפסד על ידי עכברים, אבל בחולין לא גזרו כיון שלא היו רגילים להצינעם עם ספרים.

תמצית ההלכה-

נגיעה בספר תורה וכתבי הקודש- אסור לאחוז את הס"ת ערום בלא מטפחת (והעושה כך אין לו שכר על המצוה שעשה, ויש ליזהר

בזה בזמן ההגבהה או הגלילה), ואסור אפי' נגיעה בעלמא, ואפי' אם נטל ידיו, וכשיש צורך וא"א באופן אחר מותר, אך טוב שיטול ידיו תחילה, ובעמודי הס"ת מותר לאחוז בלא מטפחת, ויש שמחמירים גם בזה, ובמקום שלא נהגו כך המחמיר יעשה בדעת שלא ירגישו, משום יוהרא. ובשאר כתבי הקודש, אם הם כתובים אשורית על הקלף ובדיו כמו ס"ת, טוב להחמיר אם לא נטל ידיו. וכתבי הקודש שאינם כתובים כמו ס"ת מותר גם בלי נטילה, אך יש להחמיר אם יודע שנגע במקום הטינופת. (סימן קמ"ז).

ז' טומאת ידים- גזרו חכמים שהידים בסתמא יפסלו את התרומה, וצריכים נטילה, מפני שידים עסקניות הם ונוגעות בבשרו במקום טינופת, וזה גנאי לתרומה וממאיס את האוכל. (וי"מ גזירה שמא נגעו ידיו בטומאה, והקשה רש"י דא"כ ניחוש שנגע באב הטומאה ונעשה ראשון ויטמא תרומה, ועוד דא"כ נגזור טומאה בכל הגוף, ולא תועיל נטילה אלא טבילה). וקודם גזירה זו גזרו שידים שנגעו בספר בלא מטפחת יטמאו, דכל האוחז ספר תורה ערום בלא מטפחת (ומשמע קצת דה"ה בשאר כתבי הקודש. תוד"ה האוחז), נקבר ערום בלא שכר אותה מצוה, והיינו שאם אוחזו ללמוד בו אין לו שכר על הלימוד, ואם אוחזו לגוללו אין לו שכר על הגלילה. תוד"ה בלא). וכתבו התוס' (ד"ה תנא) שמה שגזרו שכל הפוסל את התרומה מטמא את הידים להיות שניות, היינו דווקא לקודש.

י"ד: טבול יום פוסל את התרומה מדאורייתא, דכתיב "ובא השמש וטהר" משמע שלפני כן אינו טהור, ואיירי קרא בתרומה ובנגיעה בעלמא.

ח' טומאת משקים שנגעו בידים- גזרו חכמים שהנוגע במשקים קודם נטילה נטמאו המשקים להיות ראשון, וכן הדין בשאר פוסלי תרומה שנגעו במשקים, (והיינו הגזירה שכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה. תוד"ה אלא), גזירה אטו משקים שנגעו בשרץ שהם טמאים מדאורייתא, דכתיב "מכל משקה אשר ישתה" והו ראשון, והאוכל הוא שני, ופוסל תרומה להיות שלישי. ואף דקרא איירי במשקין שנטמאו באויר כלי חרס שהם שניים, ואוכל הנוגע בהם אינו פוסל תרומה, לומדים משקין שנגעו בשרץ מק"ו, (ואוכל אינו מטמא אוכל, ומשקה אינו מטמא משקה, וכלים אינם נטמאים אלא מאב הטומאה). ומה שגזרו רק על משקה ולא על אוכל, משום שמשקה מצויה בו טומאה, כיון שהוא מקבל טומאה אף בלא הכשר, משא"כ אוכל.

ט' טומאת כלים שנטמאו במשקים- גזרו חכמים שכלי שנגע במשקים שנגעו בשרץ נטמא, דמדאורייתא כלי אינו מקבל טומאה אלא מאב הטומאה, גזירה אטו כלי שנגע במשקים של הזב שיוצאים ממנו כרוקו וזובו ומימי רגליו, שטמא מדאורייתא, דכתיב "וכי ירוק הזב בטהור וכבס בגדיו" אלמא הוא אב הטומאה לטמא אדם וכלים, ושאר משקין לומדים מרוק.

תקנות וגזירות מזמנים שונים- שלמה תיקן נטילת ידים לקדשים, ואתו הלל ושמאי וגזרו לתרומה לשרוף. שלמה תיקן עירובין שאסור להוציא מרשותו לרשות חבירו אע"פ ששניהם רה"ר. שמעון בן שטח תיקן כתובה לאשה שלא ייחד כלי לכתובתה מפני שכשהיה אדם כועס על אשתו היה אומר לה טלי כתובתך וצאי, וגזר טומאה על כלי מתכות (וכדלהלן ט"ז:).

ג' מחלוקות של שמאי והלל

ט"ז. הלל ושמאי עצמם לא נחלקו אלא בג' מקומות, וכדלהלן.

שיעור עיסה החייבת בחלה- כתיב לענין חיוב חלה "ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה" והיינו שמשיעור העיסה שהיתה לישראל במדבר צריך להפריש חלה, והיינו עשירית האיפה כשיעור המן שהיה לכל אחד. ואיפה זה י"ח קבין, ועשירית האיפה מלבד זה ב' קבין. לשמאי עיסה מקב חייבת בחלה, דס"ל שהיו עושים מהמן ב' אכילות אחת לבוקר ואחת לערב, ולהלל רק ב' קבין חייבים בחלה כשיעור עשירית האיפה, ולחכמים קב ומחצה במידה ירושלמית (העודפת שתות על המידה המדברית, וס"ל שעשירית האיפה היינו עשירית מלגו) והיינו ו' לוגין, משהגדילו המידות בציפורי והוסיפו שתות על המידה הירושלמית אמרו שה' לוגין חייבים שזה כמו ו' לוגין ירושלמיות, ולרבי יוסי ה' ועוד חייבים דס"ל שהביצים שבמדבר היו גדולים משלנו אחד מעשרים. והתוס' (ד"ה רבי יוסי) ביארו טעמא דרבי יוסי דס"ל ש"ראשית עריסותיכם" היינו שאחרי שיפריש חלה ישאר כדי עיסת מדבר.

שיעור מים שאובים הפוסלים את המקוה- להלל מלא הין, לשמאי ט' קבין, ולחכמים ג' לוגין, אמנם אם כבר הושלם המקוה לארבעים סאה, אינו נפסל אפי' אם המשיך לתוכו אלף סאה.

טומאת נדה למפרע- אשה הרואה דם, לשמאי אין מטמאה טהרות אלא מכאן ולהבא, להלל מטמאה מזמן הבדיקה האחרונה שעשתה ואפי' עברו ימים הרבה דשמא ראתה מיד אחרי הבדיקה, ולחכמים מטמאה מעת לעת, ואם בדקה בתוך מעל"ע מטמאה מזמן הבדיקה שעשתה.

סמיכה ביו"ט- להלל סומכים ביו"ט ולשמאי לא, ומחלוקת זו אינה בכלל ג' מחלוקות שמאי והלל, כיון שכבר נחלקו בזה רבוותא כל האבות בי"ד והנשיאים מיוסי בן יועזר עד הלל.

הבוצר ענבים לגת- לשמאי הוכשרו לקבל טומאה ע"י היין היוצא מהם אע"פ שהוא הולך לאיבוד, גזירה שמא יבצרנו בקופות מזופפות, והלל סבר שאינו מכשירם, וחזר הלל והודה לשמאי. והבוצר לצימוקים, לכו"ע היוצא מהם אינו מכשירם, כיון שלא ניחא ליה. (וע"ע בזה לקמן י"ז.).

ק"פ שנה קודם החורבן פשטה (-התחילה לכבוש) מלכות רומי הרשעה על ישראל, הלל שמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותם בפני הבית ק' שנה, פ' שנה קודם החורבן גזרו טומאה על ארץ העמים ועל כלי זכוכית, מ' שנה קודם החורבן גלתה סנהדרין וישבה בחנויות ולא דנו דיני נפשות.

ט"ו: טומאת ארץ העמים- יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים גזרו טומאה על גוש של ארץ העמים לתלות, משום ספק קברות שלהם (לחכמים נכרי מטמא במגע ובמשא ובאהל, ולר"ש במגע ומשא ורקב), פ' שנה קודם החורבן גזרו רבנן לתלות אף על אויר ארץ העמים אם נכנסה לשם תרומה ואין דבר מפסיק בינה לקרקע, ובאושא כמה שנים אחרי החורבן גזרו על גושא לשרוף, (ובטומאת ידים תחילת הגזירה היתה לשריפה). וי"ג שמעיקרא גזרו ולא קיבלו מהם, ואתו רבנן דשמונים שנה לפני החורבן וגזרו וקיבלו מהם. תוד"ה אתו. עוד כתבו התוס' (ד"ה ואאוירא) דהא דאיתא באהלות שארץ העמים אינה מטמאה באהל, היינו אם הביא עפר מחו"ל לארץ ישראל, אי נמי כר"ש דאמר קברי עכו"ם אינם מטמאים באהל, אי נמי איירי התם קודם הגזירה על אוירה.

גזירות אושא- באושא גזרו טומאה לשרוף תרומה על ו' הספיקות דלהלן: בית הפרס (לרש"י היינו שדה שנאבד בה קבר, ולתוס' בנאבד הוי ספיקא דאורייתא, וטמא ברה"י, אלא איירי בנחרש בה קבר), עפר מארץ העמים שמא יש שם קבר של מת, בגדי עם הארץ (לרש"י שמא ישבה עליהם אשתו נדה, ולתוס' גזרו עליהם שיהיו כזבים לכל דבריהם, ואפי' רוק שלו טמא, אבל אינו מטמא בהסט ומדרס), כלים הנמצאים שמא הם טמאים, רוקין שמא הם של זב, מי רגלים שמא הם טמאים, ואפי' אם יש ספק שמא הם של בהמה ואפי' אלו המוטלים כנגד מי רגלי בהמה (ולתוס' דווקא במוטלים כנגד מי רגלי בהמה שורפים, דניכר טפי שהם של אדם, אבל בספק ספיקא אין שורפים), על ודאי מגען שורפין תרומה, ובספק אם נגע באלו אין שורפים, לרבי יוסי ברה"י שורפים אף בספק מגע, לחכמים ברה"ר טהור וברה"י תולים.

טומאת כלים

כתיב "וכל אשר יפול עליהם במותם יטמא מכל כלי עץ או בגד או עור או שק כל כלי אשר יעשה מלאכה בהם", כלי עצם מקבלים טומאה דכתיב "וכל מעשה עיזים וכו' תתחטאו", כלי מתכות מקבלים טומאה דכתיב "אך את הזהב ואת הכסף וכו' תתחטאו", כלי חרס מקבלים טומאה דכתיב "וכל כלי חרש וכו' יטמא ואותו תשבורו". כלי זכוכית אינם מנויים בתורה בכלל הכלים המקבלים טומאה, אך הם מקבלים טומאה מדרבנן, וכדלהלן.

כלי זכוכית מקבל טומאה מדרבנן.

לריש לקיש טעם תקנת טומאה בכלי זכוכית הוא, כיון שהם דומים לכלי חרס, שתחילת ברייתם מן החול.

ולפי זה אין להם טהרה במקוה כדין כלי חרס, ומה שמצינו שזפת ומור שנדבקו בכלי זכוכית חוצצים לטבילה, (אבל שאר דברים אינם חוצצים בכלי זכוכית, מפני שדבר שאינו מקפיד אינו חוצץ, וכיון שהם חלקים דבר הנדבק בהם נופל מאיליו, ורק זפת ומור נדבקים חזק), איירי בניקבו ובטל מהם דין כלי חרס דהוי כשבירה, והטיף לתוכם אבר, וכר"מ דס"ל שדין הכלי כדין המעמיד, וכיון שכל קבלת הטומאה היא משום הדבר המעמידו, יש לו טהרה במקוה, (אבל חכמים מטהרים בהטיף לתוכם אבר, אמנם מדרבנן טמאים, שהרי גזרו על כלי זכוכית, וסתימה מעלייתא היא. ושיטת רבינו שמואל שהמחלוקת היא אם זה סתימה מעלייתא, ולחכמים טהור אף מדרבנן, ולכו"ע אם זה סתימה מעלייתא הולכים אחרי המעמיד. תוד"ה וחכמים).

ט"ז. אמנם אף שכלי חרס וכלי נתר נטמאים ומטמאים מאוירם אף ללא נגיעה, דכתיב "כל אשר בתוכו יטמא" אפי' אם הכלי מלא חרדל שרק מה שסמוך לדפנות נוגע בכלי, ונטמאים ומטמאים (תוד"ה ה"ג) מאחוריהם אם נכנסה טומאה לחקיקה שבאחוריהם, ואין נטמאים מגבם דכתיב "אל תוכו", (ולגירסת ר"י הם מטמאים מאחוריהם בחקיקה שאחורי הכלי, אם נטמא הכלי מתוכו, ואין נטמאים מגבם אפי' אם נגעה הטומאה בגב הכלי או בדפנות החקיקה. שם). ושבירתם מטהרתם, מ"מ כלי זכוכית נטמאים מגבם ככלי מתכות, כיון שאם נשברו יש להם תקנה להתיכם ולעשות מהם כלים, כמו בכלי מתכות.

ומ"מ אם חזר ועשה מהזכוכית שהיתה טמאה והתיכה כלים חדשים, אין הם חוזרים לטומאתם הישנה ככלי מתכות, דכיון שטומאת כלי זכוכית דרבנן ומה שחוזרים לטומאתם הישנה זה מדרבנן, לא גזרו בכלי זכוכית טומאה ישנה. וכן לא גזרו שיטמאו כשאין להם בית קיבול ככלי מתכות ושאר כלים דאיתקש עץ ועור לשק שיש לו בית קיבול, וכלי עצם איתקש לעץ ועור, כדי שיהיה הכר שאין טומאתם חמורה לשרוף עליה תרומה וקדשים, דאין שורפים תרומה משום טומאה אלא בספיקות הנ"ל ט"ו: . ומה שאינם חוזרים לטומאה ישנה אינו הכר, שהרי גם כלי מתכות אינו חוזר לטומאה ישנה אלא מדרבנן, וליכא הכירא דאורייתא. תוד"ה עבדי.

ט"ז: לרב אשי כלי זכוכית דומים בכל לכלי חרס, ולכן בלי בית קיבול הם טהורים ואין בהם טומאה ישנה, אמנם הם נטמאים מגבם, מטעם שנראה תוכו מבחוץ.

טומאת כלי מתכות- כלי מתכות טמאים מדאורייתא, דכתיב "אך את הזהב ואת הכסף וכו' ", אולם בניקבו כמוציא רימון וחזר וסתם את החור טהורים מדאורייתא, וגזרו חכמים שיחזרו לטומאתם הישנה, י"א שטעם התקנה הוא כדי שלא ישתכח טהרת מי חטאת שאף אחד לא ירצה להמתין ז' ימים להזאת שלישי ושביעי, אלא ישברם, ולפי זה אין חוזרים לטומאתם הישנה אלא בטומאת מת, והסוברים שחוזרים לטומאה ישנה בכל הטומאות טעם התקנה הוא גזירה שמא לא יקבנו בכדי טהרתו -כמוציא רימון, וי"א שמא יאמרו שע"י טבילה טהור בו ביום ללא המתנה להערב שמש, ונ"מ בין טעמים אלו אם שברם לגמרי י"מ שבזה אין לחוש שמא לא יקבנו בכדי טהרתו, וי"מ שבזה אין לחוש שמא יאמרו כיון שניכר שנתחדש כולו.

גזירות נוספות מי"ח דבר

י' מים שנתקבלו בכלים שעמדו תחת הצינור פוסלים את המקוה כמים שאובים, בין כלים גדולים יותר ממ' סאה שאינם מקבלים טומאה (תוד"ה אחד), בין כלים קטנים דלא תימא שאינם חשובים. רש"י. ולתוס' (שם) הכונה לכלים קטנים מאד שאינם מקבלים טומאה, שאין בהם כדי לתת שמן לסיכת קטן, בין כלי אבנים, וכלי אדמה שלא גיבלם (דאינם ככלי נתר וכלי חרס), ואפי' כלי גללים (-שיש) שאינם חשובים כלים לענין קבלת טומאה. היכא שהניח את הכלים לקבל את המים בשעת קישור עבים ואיחרו גשמים לבוא ויצא למלאכתו ושכחם, לכ"ע דינם כמים שאובים, והיכא שהניחם בשעת פיזור עבים לכ"ע אין דינם כמים שאובים, ואיירי בצינור שקבעו ולבסוף חקקו שאינו פוסל. ואם הניחם בשעת קישור עבים ונתפזרו וחזרו ונתקשרו ושכחם שם, לב"ש דינם כמים שאובים, ולב"ה אין דינם כמים שאובים, דבטלה מחשבתו הראשונה דכשנתפזרו הסיח דעתו מפני שחשב שלא ירדו עוד גשמים, ואם שכחם בחצר שלא תחת הצינור לכ"ע טהורים, דלא מוכחא מילתא שהניחם כדי שיפלו לתוכם המים, אפי' בהניחם בשעת קישור עבים, ולכן אם שכחם בטלה מחשבתו הראשונה.

לרבי יוסי לא נפסקה ההלכה כב"ש בזה, ומונה במקומה גזירה דבנות כותים נדות מעריסתן מיום שנולדו, שמא ראו ראית נדה, ונדה בת יומה מטמאה דכתיב "ואשה", והכותים לא דרשו דרשה זו ואינם מפרישים אותה מטהרות. רש"י. ובתוס' (ד"ה אף) ביארו שהטעם הוא כדי שלא יטמעו בהם, ולכן אף לחולקים על ר"מ דחייש למיעוטא, ואף להסוברים שכותים גירי אריות הם ועכו"ם אינם מטמאים בזיבה, גזרו עליהם. ותנא דמתני' נדה ל"ב סובר שהם גירי אמת וס"ל כר"מ דחייש למיעוטא. ואף לר"מ דחייש למיעוטא אינן טמאות ללא הגזירה, דסמוך מיעוטא לחזקה (דמסתמא עם יציאתה לעולם אינה רואה) והוי מיעוטא דמיעוטא.

י"ז. י"א המטלטלים מביאים את הטומאה בעובי המרדע- והיינו שמדאורייתא אין דבר המאהיל על המת מעביר טומאה אלא אם יש בו פותח טפח שאז הכלים טמאים באב הטומאה ז' ימים, ושיעור זה הוא הלכה למשה מסיני כשאר כל השיעורים, (ובשיעור זה אף מחוברים מביאים את הטומאה, מלבד זרעים וירקות שכיון שאין בהם ממש אינם מביאים את הטומאה ואינם חוצצים מפני הטומאה. אבל בעובי המרדע לא גזרו טומאה אלא באדם הנושאם. תוד"ה כל). ורבנן גזרו שיעביר טומאה בעובי המרדע שהוא שליש טפח ונמצא שיש בהקיפו טפח, וגזרו הקיפו משום עביו. ולר"ע גזרו כנ"ל רק על הנושא שהוא טמא טומאת ז' וטעון

הזייה מדרבנן, שכיון שהוא טמא וצריך הערב שמש מדאורייתא משום נוגע, יש לחוש שיחשוב שהוא טמא משום אהל כיון שיש בהקפו טפח, ויחשוב שטומאת אהל גמור היא טומאת ערב. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה אמר) דאיירי היכא שאין טומאת ז' דאורייתא משום חיבורים, כגון שיש סודר המפסיק בין המרדע לבשרו, ומדרבנן טמא טומאת שבעה אפי' היכא שיש ג' או ד' סודרים שהאדם הוא רביעי או חמישי, ואפי' בפשוטי כלי עץ שאינם מקבלים טומאה. (ומי שאינו נוגע טמא רק בטפח דכיון שאינו טמא כלל לא שייך החשש הנ"ל, וגם טומאה בחיבורים לא שייך כאן. והכלי המאהיל טמא בכל שהוא). ור"ט סובר שאין אוהל מעביר טומאה בפחות מטפח, והמעשה היה שטימאו את הנושא טומאת ערב מחמת שהוא נטמא מהכלי שנטמא באהל והכלי הוא אב הטומאה והנוגע ראשון לטומאה. רש"י. ולתוס' (ד"ה ששמע) הנוגע טמא טומאת ז' משום טומאה בחיבורים. עוד כתבו התוס' (ד"ה ועל) שהמרדעת נחשבת כלי שיש לו בית קיבול משום שנותנים בו את הדרבן, ולא חשיב בית קיבול העשוי למלאות כיון שפעמים מניחים אותו ופעמים מסירים אותו, אבל אם יש דרבן בתוכו מטמא כל מה שתחתיו אפי' בכל שהוא, דחרב הרי הוא כחלל אפי' על ידי אהל. ולדבריו נמנה בי"ח דבר גזירת בנות כותים וכנ"ל.

י"ב הכשר לקבלת טומאה בבוצר ענבים ליין- הבוצר ענבים לעשות מהם יין, מדאורייתא אין המשקה היוצא מהם מכשירים, כיון שלא ניחא ליה במשקה זה שהוא הולך לאיבוד. שמאי סבר שהמשקה היוצא מהם מכשירים לקבל טומאה, והלל סבר שאינו מכשירים, וכמו שבזיתים אין המשקה היוצא מהם מכשירים. וחזר הלל והסכים לשמאי לגזור בזה טומאה, ולא קיבלו גזירה זו מפי הלל ושמאי אלא רק מפי תלמידיהם. טעם הגזירה לזעירי שמא יבצרנו לתוך קופות טמאות, וכמ"ד שבכלי טמא גם משקה היוצא לאיבוד מכשיר, דכיון שהכשרו וטומאתו כאחת נחשב המשקה להכשיר, או שטעם התקנה הוא שמא יכניס הענבים לכלי מזופף שאין המשקה יוצא ממנו, דניחא ליה ביציאתו. ולרבא טעם התקנה משום אשכולות הנושכות שכשבא להפרידם נסחט מהם משקה, וכיון שסחט בידים וא"א בלא סחיטה זה מכשיר. ולרב נחמן טעם התקנה שמא סחט אשכול בכרם כדי לדעת אם הענבים ראוים לבצירה, ונשארו הענבים רטובים בשעת בצירה. אבל בזיתים לא שייך חששות אלו, (ומוהל היוצא מהם לפני שעמדו בכומר ב' או ג' ימים לא חשיב משקה), ולכן לא גזרו בהם. תוד"ה גוזרני.

י"ז: י"ג גידולי תרומה תרומה והיינו שאם זרע תרומה וגדלו ממנה גידולים, דינם כתרומה אפי' בדבר שזרעו כלה. טעם הגזירה כדי שלא יבוא הכהן להשהות תרומה טמאה כדי לזורעה ולבטלה מתורת תרומה, ויבוא לידי תקלה לאוכלה בטומאתה, ולכן גזרו שתשאר בשמה הראשון, והרי היא תרומה טמאה. רש"י. אבל התוס' סוברים שהיא טהורה, ומ"מ היא אסורה לזרים, ואין חוששים שישהה אותה רק כדי לטהרה. אבל אין לחוש שישראל ישהה אצלו תרומה טהורה, דאם אנו חושדים בזה, יכול מעיקרא להפריש חיטה אחת ולפטור את כל הכרי. אמנם כתבו התוס' (ד"ה כיון) שבתרומת מעשר שייך גם טעם זה.

י"ד מי שהחשיך בדרך נותן כיסו לנכרי ולא יטלטלנו פחות פחות מד' אמות.

ט"ו ט"ז פיתם שמנם ויינם של גויים אסורים, פיתם ושמנם אסורים משום יינם, ויינם אסור כדי שלא יתייחד עם בנותיהם, והחמירו ביין לאוסרו בהנאה יותר מפת ושמן, משום שהיין משמח אלוקים ואנשים והיו רגילים לנסכו אף שלא בפני ע"ז, וכיון שהוצרכו לאוסרו משום יחוד נתנו בו חומר יין נסך. (תוד"ה על). ובנותיהם אסורות שמא יבוא לידי ע"ז, י"א שגזרו יחוד על בנותיהם, ולמ"ד שגזרו נדות צ"ל שכיון שיפרשו ממגעם לא יטמעו בהם כל כך. (תוד"ה ועל). וכן גזרו שתינוק נכרי מטמא בזיבה אפי' אם אינו זב, כדי שלא יבוא תינוק ישראל לידי משכב זכור.

י"ז י"ח לא יפלה את כליו ולא יקרא לאור הנר, ובכלל זה איסור הבחנה בין בגדים ובדיקת כוסות וקערות. (תוד"ה הניחא).

בנות כותים נדות מעריסתן גם היא מכלל י"ח דבר. לרבי יוסי היא נמנית במקום גזירת מים שנתקבלו בכלים שנשכחו תחת הצינור, ולר"מ אוכלים וכלים שנטמאו במשקין זו גזירה אחת.

מנין הגזירות לשיטת תוס'- שיטת התוס' (שם) שאחת מהגזירות היא לא יאכל הזב עם הזבה, ואוכל אוכל ראשון ואוכל שני, או מי טבל או טהור שבא ראשו ורובו במים שאובים הם גזירה אחת. ולא יאכל פרוש עם זב עם הארץ זה בכלל לא יאכל הזב עם הזבה.

דברים האסורים לפני שבת

בפרקים הראשונים של מסכת שבת הגמ' עוסקת בדברים שאין לעשותם בערב שבת, (וכן באיסורי הוצאה מרשות לרשות, וגזירת י"ח דבר וכו'), משום שיש בזה איזה שייכות לאיסורי שבת. יש דברים האסורים מחשש שיבוא לעשות איזה מלאכה בשבת עצמה, ויש דברים האסורים מחמת שהמלאכה עצמה נעשית בשבת (לסוברים שבשבת יש דין שביתת כלים), ויש דברים האסורים לתת לנכרי לעשותם בשבת מחשש שיאמרו שהוא עושה זאת בשליחות הישראל. וכדלהלן.

עשית מלאכה בערב שבת כשהיא נמשכת בשבת- לב"ש אסור לעשות מלאכה בע"ש אלא אם תגמר המלאכה קודם השבת, ועל כן אסור לשרות דיו סממנים וכרשינים, ולתת אגודות פשתן לתנור או צמר ליורה, ולפרוס מצודות, ולמכור לנכרי או לטעון על חמורו או עליו שנראה כמסייעו להוליך בשבת, ולתת עורות לעבדן וכלים לכובס נכרי, אלא אם תיעשה המלאכה מבעוד יום. בית הלל מתירים לעשות כל אלו עם השמש –בעוד שהחמה זורחת.

מדברי התוס'- כתבו התוס' (ד"ה אין) שאף שאין חיוב חטאת משום צידה אף בפורס בשבת, מ"מ גזרו איסור בערב שבת משום שאם יפרוס בשבת ותיכנס החיה מיד חייב חטאת. עוד כתבו התוס' (ד"ה אלא) שההתר לב"ש בכדי שיצודו מבעוד יום הוא רק במצודה שיכולים להלכד בה רק חיה אחת או שתים. עוד כתבו התוס' (ד"ה אין מוכרים) שהאיסור לב"ש הוא בדבר שאם עושה אותו בשבת יש בזה חיוב חטאת, מלבד מכירה לנכרי שאף שגם בשבת אין בזה חיוב חטאת, מ"מ אסור בע"ש עם חשיכה, כיון שהנכרי עושה דבר שאסור לישראל מדאורייתא, מפני שיחשבו שהנכרי עושה זאת בשליחות הישראל. עוד כתבו התוס' (ד"ה אין נותנים) ששיטת ר"ת שמותר לבנות בשבת ע"י נכרי אם הפעולה היא בקבלנות, אבל דעת התוס' שאם יש חשש שיחשבו שאמר לו לבנות בשבת אסור אם זה בתוך התחום, אמנם מלאכה שהנכרי עושה בביתו בתלוש, ולא מפורסם שזה עבור ישראל, מותר. וגם ר"ת כשבנה את ביתו לא רצה להתיר כדבריו.

תמצית ההלכה-

השכרת והשאלת כלים לנכרי- מותר לישראל להשאיל או להשכיר כלים לנכרי, וליטול שכר בהבלעה, וי"א שבערב שבת אסור להשכיר כלים שעושים עמהם או בהם מלאכה, דמחזי כשליח של הישראל. ובשבת עצמה או בע"ש סמוך לחשיכה אסור, מפני שהרואה יחשוב שמוציא בציווי הישראל, ואמירה לנכרי שבות, ובמקום שמותר לטלטל מותר אם לא עושים מלאכה בכלים אלו. (סימן רמ"ו).

י"ח. איסור לש בנתינת מים- הנותן מים לקמח ולא גיבל, לרבי חייב משום לש, ולרבי יוסי ברבי יהודה אינו חייב עד שיגבל, וכן נחלקו לגבי הנותן מים לעפר, דאלו בני גיבול הם, ובדבר שאינו בר גיבול כגון אפר או דיו, לאביי לכו"ע אין חייב בו על נתינת מים עד שיגבל, ורב יוסף אינו מחלק בזה. וכתבו התוס' (ד"ה אבל) שמה שמצינו לקמן כ"ג. גיבול בדיו, הכונה לעירוב ולא לגיבול. ולענין מורסן איתא לקמן קנ"ה: שי"א שמותר לתת אותו לתוך המים ללא גיבול, אף לרבי יוסי ברבי יהודה, כיון דלאו בר גיבול הוא, הכונה אין בו גיבול כמו בקמח, אבל יש בו גיבול יותר יותר מדיו, ואם גיבל חייב. והא דאיתא בביצה ל"ב: דקיטמא שרי היינו רק בלי לתת מים.

שביתת כלים-

בברייתא איתא שמבעוד יום מותר לפתוח את המים לגינה, ולהניח מוגמר או גפרית תחת הכלים, וקילור ע"ג העין, ואספלנית ע"ג מכה, מבעוד יום, אע"פ שהמלאכה נעשית בשבת, אבל אין נותנים חיטים לתוך הריחיים של מים (וכ"ש שבריחיים של יד או חמור אסור, דאדם מצוה על שביתת בהמתו).

לרבה טעם האיסור בריחיים מפני שמשמיעים קול ואוושא מילתא בשבת ואיכא זילותא. וכתבו התוס' (ד"ה ולימא) שרבה סובר שטעמא דב"ש הוא גזירה שמא יבוא לעשות בשבת עצמה, ולא משום שביתת כלים, ושביתת כלים לב"ש זה רק היכא דעביד מעשה.

ולרב יוסף הברייתא כבית הלל שהם מודים לדין שביתת כלים, דכתיב "ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו" לרבות שביתת כלים דכתיב לעיל מיניה "למען ינוח שורך וחמורך וכו' ", ולא התירו במוגמר וכו' אלא רק באופן שהכלי אינו עושה מעשה, ולב"ש אפי' בלא מעשה אסור אם זה מונח בתוך הכלי.

ולרב אושעיא דין שביתת כלים הוא רק לב"ש ואסור אע"ג דלא עביד מעשה, ואינו מותר אלא במונח על הקרקע או כשהפקיר את הכלי.

מדברי התוס'- כתבו התוס' (ד"ה והשתא) שהלכה כרב אושעיא שלב"ה אין איסור שביתת כלים, ומותר להשאיל כלים לנכרי, אבל בהמה אסור להשאיל לנכרי, דשביתת בהמתו עליו מדאורייתא. ובריחיים דנים התוס' אם לב"ה יש בזה איסור משום השמעת קול או לא. עוד כתבו התוס' (ד"ה ולבית) שאם טעמא דב"ש משום שביתת כלים, שרית דיו וסממנים ואונים ומצודות אסורים משום שביתת כלים, אבל מכירה לנכרי ונתינת עורות ובגדים אין בזה איסור שביתת כלים, כיון שהמלאכה נעשית ע"י הנכרי, וטעם האיסור משום שיחשבו שעושה בשליחות הישראל. עוד כתבו התוס' (ד"ה דמפקרא) שמה שמותר לב"ש במפקיר, א"צ להפקיר בפני ג', דמסתמא מפקר להו. ואין להתיר להפקיר סוס ולהשכירו לנכרי, דשאני הכא דלא אפשר בענין אחר, ועוד שאין הדבר מפורסם. עוד כתבו התוס' (ד"ה ומתרפאת) שהנחת רטיה על העין באדם בריא לתענוג שאין בזה חשש שחיקת סממנים מותרת אף בשבת, אם שרה אותה לפני שבת.

תמצית ההלכה-

עשית מלאכה בערב שבת שנגמרת בשבת- מותר לעשות מלאכה בערב שבת אע"פ שהמלאכה נגמרת בשבת, ואסור לעשותה בשבת, ולכן מותר בערב שבת לשרות דיו וסממנים וכרשינים, ולתת אונים של פשתן לתנור, ולפרוס מצודות, ולמכור לנכרי (אא"כ אין שהות שיצא מביתו לפני שבת), ולפתוח מים שישקו את הגינה, ולהניח קילור ע"ג מכה, ולתת מוגמר תחת הכלים, ולשרות שעורים, ולטעון קורה על זיתים וענבים, ולתת חיטים בריחים (ויש אוסרים בדבר המשמיע קול משום זילותא דשבת). (סימן רנ"ב).

י"ח: דברים האסורים מחשש שמא יחתה-

אף לב"ה אין להניח בתנור בערב שבת עם חשיכה דבר שמתבשל בשבת, אף אם הוא מבושל קצת ולא נתבשל כמאכל בן דרוסאי (דאל"כ מותר להשהות ע"ג כירה אע"פ שאינה גרופה וקטומה. תוד"ה בשיל), משום גזירה שמא יחתה בגחלים למהר בישולם, (וחבית של מים אסור להניח אף שיש שהות הרבה להתחמם, מפני שהיו רגלים לחמם על אש רפה, ויש לחוש שיצטנן ויהיה צריך לחתות. תוד"ה לא). ובדיעבד הדבר נאסר למוצאי שבת עד בכדי שיוכל לעשות את אותו דבר במוצאי שבת כדי שלא יהנה ממלאכת שבת. אמנם דבר שהרוח מזיקה לו, או דבר מבושל כל צרכו ואינו צריך חיתוי, וכן קדירה חייתא שאף ע"י חיתוי אינה ראויה לאכילה בלילה ועד הבוקר תתבשל גם בלי החיתוי, וכן אם המאכל מבושל קצת והכניס בו חתיכה שאינה מבושלת שאין דעתו לאכול בלילה, וכן דבר שיגרם לו נזק אם יפתח את התנור לחתות בגחלים (כגון מוגמר וגפרית שאם יחתה יעלה להם עשן, ואונין של פשתן ודלעת שאינה מבושלת שהרוח מזיקה להם), מותר להניחם בתנור בערב שבת, כיון שאין בזה חשש שמא יחתה בגחלים. וכן מותר לב"ה להניח מערב שבת צמר ביורה אם הסירה מעל האש, וצריך שתהא טוחה מכוסה בכיסוי שלה וטוחה בטיט סביב, כדי שלא יבוא להגיס בה דכולי האי לא טרח, ומידכר. לרש"י אם יגיס יתחייב משום מבשל, ולתוס' (ד"ה גזירה) יתחייב משום צובע. עוד כתבו התוס' (ד"ה ביורה) שאין לחוש שיגלה את הקדירה ויגיס, דאין דרך להגיס כמו לחתות, ועוד דשמא איירי במיהדק טפי.

תמצית ההלכה-

איסור שהיה בשבת- אסור להשהות מאכל בשבת על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה, אא"כ המאכל מבושל כל צרכו, וי"א שדבר שהתבשל כמאכל בן דורסאי מותר אף באינה גרופה וקטומה. ואם יש בקדירה דבר חי שלא התבשל כלל, (אפי' רק חתיכה אחת מתוך הקדירה), אין בזה איסור שהיה, אם נותנה סמוך לשקיעה ולא מבעוד יום, ואם שכח והשהה באופן האסור, או ששגג בדין, אם התבשיל נתבשל כל צרכו מע"ש מותר אפי' במצטמק ויפה לו, אפי' הוא בתוך התנור, דלא חשיב שנהנה כ"כ מהשהיה, אבל תבשיל שלא נתבשל כל צרכו מע"ש, אסור עד מוצאי שבת לכל אדם וכ"ש לבני ביתו (לשיטה האוסרת שהיה אף בהגיע למאב"ד). וי"א שצריך להמתין במוצאי שבת בכדי שיעשה. ואם שהה במזיד אסור אף במבושל כל צרכו, עד מוצאי שבת בכדי שיעשו. ואם החזירם גוי בשבת לצורך ישראל דינו כשכח ואפי' עשה כן בציווי הישראל (אא"כ נצטנן לגמרי), ואם החזירו ישראל דינו כשהה במזיד, ואסור אפי' במצטמק ויפה לו, כיון דקעביד מעשה, (וכתב המ"א שלאחרים מותר כיון שהיה מבושל כל צרכו והיה שוגג), ואף לדעה המקילה בשהיה הכא אסור, אבל במצטמק ורע לו מותר שהרי לא נהנה מן האיסור, ואם החזירו ישראל בדבר שיש בו מחלוקת אם אסור, אין להחמיר בדיעבד. (סימן רנ"ג).

חשש שמא יחתה בבשר גדי ואיל- בשר גדי שהרוח מזיקה לו מותר להניחו מערב שבת בתנור שטח פיו בטיט, וכתבו התוס' (ד"ה האי) שדינים אלו הם בצלי, שראוי לאוכלו בלילה, ולא במבושל. ובשר איל אסור להכניסו לתנור שאינו טוח בטיט שכיון שהרוח אינה מזיקה לו חוששים שיסיר פי התנור ויבוא לחתות בגחלים. ללישנא קמא בבשר גדי באינו טוח בטיט, ובבשר איל בטוח בטיט, רב אשי שרי (ולדבריו מה שאסור לתת פת בתנור, איירי בתנור פתוח. תוד"ה התם), ורב ירמיה מדיפתי אסר. ולל"ב בשר גדי מותר לכו"ע אף באינו טוח בטיט, ובשר איל מותר להכניסו לכו"ע לתנור שטח אותו בטיט, והמחלוקת היא בבשר איל בתנור שאינו טוח בטיט. ואין הלכה כרב אשי להתיר בשר איל באינו טוח בטיט. (שם). ובשר המונח ע"ג הגחלים עצמם, אסור לכו"ע.

נתינת דברים לנכרי לפני שבת- לב"ש אסור למכור או להשאיל או להלוות או לתת במתנה לנכרי, אלא בשעה שיש שהות להגיע לביתו מבעוד יום, דאע"פ שבשביל עצמו הוא עושה, יש לחוש שיחשבו שהוא שלוחו, (אבל בכלים האסורים משום

שביתת כלים אסור לב"ש אף ברביעי או בחמישי. תוד"ה ולא). ולב"ה מותר אף אם יש שהות שיגיע לבית הסמוך לחומה של עיר אחרת שהנכרי דר שם, שהרי הוא יכול להניחו שם. ולר"ע ב"ה מתירים אם יש שהות שיצא מפתח ביתו של הישראל.

מכירת חמץ קודם הפסח- לב"ש אסור למכור חמץ לנכרי, אלא אם יודע שיכלה קודם הפסח. ולרבי יהודה כותח ומיניו שיש בהם חמץ אסורים ל' יום שכיון שמטבלים בהם אינם כלים אלא לזמן מרובה, ול' יום קודם הפסח חלה אזהרת פסח עליו. ולב"ה מותר למכור כל זמן שמותר לאכול.

<u>י"ט.</u> נתינת מזונות לפני נכרי או כלב- מותר לתת מזונות לפני הנכרי בחצר, ואם יצא אין נזקקין לו. ואפי' לפני הכלב שמזונותיו עליו מותר. וכתבו התוס' (ד"ה נותנין) שמותר לתת מזונות לפני הנכרי בחצר בשבת אפי' לב"ש, כיון שרגיל לאכול מיד, אבל שאר חפצים אסור אפי' לב"ה, דרק בערב שבת ב"ה מתירים. ואף שאסור לטרוח בשבת לתת מזונות אלא כשמזונותיהם עליו, בנכרי מותר בשבת, משום שמפרנסים עניי נכרים עם עניי ישראל משום דרכי שלום.

השכרת כלים לנכרי לפני שבת- אסור להשכיר כלים לנכרי בערב שבת מפני שנראה שמשכירם לו לצורך שבת, אבל ברביעי או בחמישי מותר. וכתבו התוס' (ד"ה לא) שאין האיסור משום שביתת כלים לב"ש, דא"כ יהיה אסור גם ברביעי או בחמישי, אלא איירי לב"ה או בכלים שאין בהם שביתת כלים כגון חלוק וטלית, והאיסור הוא מפני שנראה כנוטל שכר שבת, אע"פ שמשכיר לחודש או לשבוע, ואם משכיר ליום אסור אפי' ברביעי או בחמישי.

שליחת אגרות ביד נכרי- לב"ש אסור לשלוח אגרות ביד נכרי בערב שבת, אא"כ יש שהות שהנכרי יגיע לביתו של מי שאיליו נשלח לפני שבת. ולב"ה אם קצץ לו דמים מותר דבדידיה טרח, (דמה שב"ה מתירים לתת כלים לכובס נכרי וכדו', איירי בקצץ. תוד"ה אלא), ואם לא קצץ דמים צריך שיוכל להגיע לבית הסמוך לחומה של העיר שלשם נשלח, ואם אין למי ששלח עבורו בית קבוע אסור, מפני שאם לא ימצאנו יהיה צריך ללכת אחריו בשבת.

תמצית ההלכה-

נכרי המביא אגרת בשבת אם קצץ לו דמים עבור המלאכה, מותר לשלוח עמו אגרת או לתת לו לעשות שאר מלאכות, אפי' בערב שבת עם חשיכה ובלבד שיצא מפתח ביתו לפני שבת, ולא יאמר לו שילך בשבת, ואף שהגוי אמר מעצמו שילך בשבת מותר, דאדעתא דנפשיה עביד. ואם לא קצץ דמים, אם קבוע בי דואר בעיר שלשם מגיעים כל האגרות, והאיש הממונה נמצא שם תמיד והוא משלחם, מותר לשלוח אפי' בערב שבת, כל שיש שהות ביום שיוכל להגיע לבית הראשון הסמוך לחומה מבפנים, בעיר שלשם שלח את האגרת, ואם לא קבוע תמיד בי דואר במתא, והממונה הולך לפעמים למקום אחר, אסור לשלוח אפי' מיום ראשון, ואם הדרך היא יום אחד מותר לשולחו אף בשני או בשלישי. ואם הגוי מוליך את האגרת בחינם- לדעת השו"ע מותר, דתלינן שנתרצה מחמת שעשה לו טובה, ואדעתא דנפשיה עביד, והרמ"א מביא שיש אוסרים, ונכון לקצוב לו איזה סכום מועט, דאז הוי כקצץ, ואם הנכרי מציע מעצמו שילך בחינם ודאי מותר. (סימן רמ"ז).

הפלגה בספינה קודם השבת- אסור להפליג בספינה ג' ימים קודם השבת, לרבי צריך לפסוק עם הנכרי שישבות בשבת אף אם לבסוף אינו שובת. ולרשב"ג א"צ לפסוק עם הנכרי שישבות. ולדבר מצוה או לדרך קצרה מותר. ובשבת אסור להפליג אפי' בתוך התחום, משום שט. תוד"ה אין.

מצור- אין מתחילים מצור על עיירות נכרים פחות מג' ימים לשבת, ואם התחילו אין מפסיקים, דכתיב "עד רדתה" ואפי' בשבת.

בגדים לכובס- לב"ש אסור לתת כלים לכובס נכרי, אלא בזמן שיתכבסו מבעוד יום, וב"ה מתירים, ובית ר"ג היו נותנים כלי לבן שכיבוסם קשה והוא לוקח ג' ימים, לכובס נכרי ג' ימים לפני שבת מפני שהיו מחמירים כב"ש, ובגדים צבועים שכיבוסם קל יותר היו נותנים אף בערב שבת.

טעינת קורות בית הבד ועיגולי הגת מותרת בערב שבת אף לב"ש, כיון שגם אם עושה זאת בשבת ליכא חיוב חטאת משום דש, כיון שריסקם מבעוד יום ובלאו הכי יוצא מהם קצת משקה, וכל דבר שבא מאיליו אין איסור לעשותו מערב שבת.

<u>י"ט:</u> גמר סחיטה בשבת- רבי ישמעאל מתיר להניח מע"ש שום בוסר ומלילות לסוחטם לצורך טיבול במשקה היוצא מהם, אם ריסקם מבעוד יום, וכן הורה רבי יוסי בר חנינא, ורבי עקיבא אוסר. אבל בלא ריסקם אסור גם לרבי ישמעאל, ולפי המבואר לקמן קמ"ד. שמותר לסחוט פגעין פרישין ועוזרדין כיון שאינם עומדים למשקין, צ"ל ששום בוסר ומלילות עומדים למשקין יותר מהם. ולפי המסקנה שם שאסור לסחוט אף באינו עומד לסחיטה כיון דאחשבינהו, ניחא. (תוד"ה השום). שיטת רש"י שרבי ישמעאל מתיר להתחיל מבעוד יום בדבר הנסחט מאיליו, אבל התוס' (ד"ה רבי ישמעאל) כתבו שרבי ישמעאל מתיר גם לאכול מהם בשבת, ואין כאן איסור משקין שזבו כיון שגם אם היה סוחט בשבת לא היה עובר על איסור דאורייתא, ולפי זה אף לב"ש מותר, ור"ע סובר בכ"ה, ואין האיסור אלא לאכול מהם בשבת. ובאופו אחר כתבו לבאר שרבי ישמעאל מתיר אפי' לגמור את הסחיטה בשבת, כיון שכבר נתרסקו מערב שבת ואינם מחוסרים דיכה, ולא גוזרים אטו מחוסרי דיכה, ולר"ע גזר אטו מחוסרי דיכה, דס"ל שבמחוסרי דיכה חייב, וממילא עם חשיכה אסור לב"ש. לרבי יוחנן במחוסרים דיכה לכו"ע אסור כיון שאז הטעינה היא עיקר הסחיטה, ולא נחלקו אלא במחוסרים שחיקה שזה יותר מדיכה, וי"ג שנחלקו במחוסרים סחיטה, והיינו שנידוכו היטב והטעינה עושה אלא סחיטה. עוד מצינו שרבי אלעזר מתיר משקה הזב בשבת מחלות דבש או מזיתים וענבים שרסקן מע"ש, ולת"ק המשקה אסור.

לרבי יוסי ברבי חנינא תנא דמתני' שמתיר טעינת קורות בית הבד ועיגולי הגת לכו"ע, ס"ל כדרבי ישמעאל, אבל מרבי אלעזר אין ראיה להתיר, דשאני התם שגם לפני יציאת הדבש יש לו שם אוכל ולא שייך בזה סחיטה, ולא שמיע ליה הברייתא שמבואר בה שרבי אלעזר מתיר גם במשקה הזב מזיתים וענבים. ולרבי אלעזר בן פדת (שהיה אמורא) תנא דמתני' כרבי אלעזר בן שמוע (שהוא רבי אלעזר המוזכר במשניות בסתמא), אבל רבי ישמעאל לא מתיר במחוסרים דיכה, וטעינת קורות בית הבד ועיגולי הגת הוי כמחוסרים דיכה.

דיני מוקצה- שמן של בדדים (לרש"י היינו שמן הנשאר בזויות בית הבד, ולתוס' שמן הנשאר אינו מוקצה, אלא קאי אדלעיל שטען קורות בית הבד מבעוד יום והשמן זב בשבת, דהוי נולד גמור כיון שע"י הקורות אינו ראוי בבין השמשות והמשקין לא היו בעולם (משא"כ קדירה חייתא ומעיינות הנובעות וצואת קטן), וכן מחצלאות המשמשות לכיסוי הזיתים בבית הבד, או כרכי דזוזי (לרש"י היינו צמד מחצלאות שמכסים בהם את הסחורה שבספינה, והתוס' (ד"ה הני) מקשים דמבואר לקמן קכ"ח. שבמוקצה לאכילה רב סובר כר"י, אבל במוקצה לטלטל רב סובר כר"ש, ולכן ביארו התוס' שהכונה לבגדים ומחצלאות שמכסים בהם דגים ושאר דברים המלכלכים, שזה מוקצה מחמת מיאוס, ובנבילה שנתנבלה בשבת רב ג"כ אוסר, מפני שהיא מוקצה מחמת איסור, דאף לכלבים אינה ראויה מחיים, ומוקצה מחמת איסור חמור ממוקצה מחמת מיאוס), וכן עז העומדת לחלב או תרנגולת העומדת להטיל ביצים או שוורים העומדים לחרישה או תמרים העומדים למכירה, לרב כל אלו מוקצה דס"ל כרבי יהודה דאית ליה מוקצה בדבר שאינו מזומן לשימוש זה, ולשמואל מותרים דס"ל כר"ש דלית ליה מוקצה, (ומ"מ לעצמו החמיר. תוד"ה ושמואל), ואף שאנו סוברים כר"ש, מ"מ רב המנונא נידה תלמיד שהורה כר"י, כיון שזה היה באתריה דרב.

הצלת מזון בשבת מפני הדליקה, י"א שיציל לחצר המעורבת הרבה בכלי אחד, וי"א בכמה כלים ומכניסם לתוך כלי גדול ונושאם בפעם אחת, וכדמבואר לקמן ק"כ. רש"י. והתוס' (ד"ה וחד) מבארים שי"א שיציל בכלי אחד אפי' מזון סעודות, אבל בכמה כלים בכמה פעמים לא יציל אפי' באותה חצר, וי"א שלאותה חצר מותר אפי' בכמה כלים.

שהיה בשבת

נתבאר לעיל י"ח: שאף לבית הלל שמתירים לעשות בערב שבת מלאכות שיגמרו מעצמם בשבת, מ"מ אסור להניח בתנור מאכל שאינו מבושל מבעוד יום שמא יחתה בגחלים. הגמ' כאן ממשיכה לבאר דינים אלו.

אין צולים בשר בצל וביצה בערב שבת, אלא אם הם יהיו צלויים מבעוד יום כשיעור מאכל בן דרוסאי ליסטים שיהיה מבשל שליש בישול, שדבר המבושל בשיעור זה אם בו איסור בישולי עכו"ם, ומותר להשהות ע"ג כירה שאינה גרופה מן הגחלים וקטומה שנתנו אפר מלמעלה כדי שלא יוסיף הבל.

פת וחררה צריך שיקרמו פניהם שכלפי תוך התנור מבעוד יום, ולר"א כדי שיקרמו פניהם שכלפי דפנות התנור שזה זמן מאוחר יותר. רש"י. והתוס' (ד"ה איבעיא) כתבו שבירושלמי משמע שר"א בא להקל.

מותר לשלשל את הפסח בתנור בערב שבת דבני חבורה זריזים הם ויזכירו זה לזה שלא לחתות, וכן מותר להאחיז את האור במדורת בית המוקד (בית המוקד זו לשכה גדולה שהכהנים היו מתחממים שם במדורה שהיתה דולקת תמיד, מפני שהם היו הולכים יחפים על רצפת שיש בעזרה, דילפינן מכלי שרת שצריך שלא תהיה חציצה), דכהנים זריזים הם ולא חיישינן שמא יחתה מפני שהם יזכירו זה לזה, ואין הטעם משום דכתיב" לא תבערו אש בכל <u>מושבותיכם</u>" למעט בית המקדש, דלא ילפינן מהתם אלא שמותר להקטיר בשבת בלילה אברים ופדרים שהם צורך גבוה, (לתוס' (ד"ה למשרי) אין ההתר אלא באברים ופדרים שמשלה בהם האור מבעוד יום, דבלאו הכי ילפינן מ"עולת שבת בשבתו" שאין להקטיר אברי חול בשבת. והביאו שריב"א הסתפק בשאר קרבנות כשמשלה בהם האור אם נעשו כלחמו של מזבח להתירם בשבת, או דווקא בתמיד משום דשם תמיד דוחה שבת) משא"כ מדורת בית המוקד שהיא צורך הכהנים. (ואף שנתבאר לעיל י"ח: שגדי מותר להשהותו בתנור בשבת, היינו דווקא במנותח שהרוח מזיקה לו, אבל בפסח שאינו מנותח דכתיב "על ראשו ועל קרבו", ואין הרוח מזיקה לו לא הותר אלא לכהנים).

הדלקת עצים סמוך לשבת

<u>כ.</u> בגבולים אסור להדליק עצים, אלא אם תאחז האש ברובם (וכדלהלן), ולרבי יהודה בפחמין די בכל שהוא מפני שאין דרכם להכבות וא"צ לחתות בהם.

לרב צריך שתאחז האש ברובו של כל עץ ולא מספיק רוב מנין העצים. ולשמואל השיעור כדי שתעלה השלהבת מאיליה ואינה צריכה דבר אחר, וכן תני רב חייא כדי שתהא שלהבת עולה מאיליה ואינה צריכה דבר אחר, י"מ דקאי על המנורה, וי"מ דקאי על מדורה. וכן מצינו שנחלקו תנאים אם השיעור הוא כדי שישחת העץ ממלאכת האומן, או בכדי שתאחז האש משני צדדים.

עץ יחידי- י"א שצריך שתאחז האש ברוב עביו בתוך העץ, וי"א ברוב הקיפו מבחוץ, ורב פפא מחמיר כשתי השיטות.

קנים וגרעינים- לרב הונא דווקא אם אגד את הקנים באגודה אחת ונתן את הגרעינים של התמרה בחותלות, צריכים רוב מפני שאין השלהבת יכולה להכנס ביניהם, אבל בלאו הכי א"צ רוב מפני שאינם כבים והולכים אלא דולקים והולכים. ולרב חסדא מסתבר יותר שדווקא בלא אגדן ולא נתנם בחותלות צריכים רוב מפני שזו שבוערת אינה צמודה לחברתה כדי להבעירה. ולרב כהנא קנים צריכים רוב דווקא באגדן, אבל בלא אגדן לא ואין חוששים שיתפזרו כיון שהם ארוכים וכבדים, וגרעינים דווקא כשלא נתנם בחותלות שאז הם נדלקים בקלות, אבל בלא חותלות הם מתפזרים.

והאח לפניו מבוערת כששרף יהויקים את מגילת איכה. י"מ אחוונא עצי ערבה, וי"א עצים שנדלקים זה מזה באחוה.

<u>כ:</u> מדורות של זפת גפרית גבינה רבב (-שומן ושעוה וכל דבר הניתך) קש וגבבא אין צריכים רוב.

עצים של בבל א"צ רוב, י"א דהיינו שוכא דארזא שהוא נדלק ע"י כמין צמר שיש בין הקליפה לעץ, וי"א זאזא, אבל עצים דקים צריכים רוב, דאם בפתילה צריך להדליק את רוב היוצא מראש הפתילה חוץ לנר, כ"ש בעצים דקים.

<u>במה מדליקין:</u>

אלו פתילות ושמנים ראוים להדלקה

אסרו חכמים להדליק בפתילות או בשמנים מסוימים שאינם דולקים יפה, שמא יטה כדי שידלק יפה ויתחייב משום מבעיר, ודין זה הוא בכל נר שמדליקים בבית, ולא דווקא במה שמדליקים למצות הדלקת נר שבת. ובסוגיה יבואר באיזה פתילות ושמנים אסור להדליק.

באלו פתילות אין מדליקים משום שהאש מסכסכת בהם וקופצת אינה עומדת במקומה- אין מדליקים לא בלכש (-צמר שנמצא בין הקליפה לעץ ארז), ולא בחוסן (-י"א נעורת של פשתן וי"א כיתנא שנכתש ולא נופץ), ולא בכלך (-י"א כולכא, י"א גושקרא –פסולת המשי שטווים אותו ועושים ממנו בגד, וי"א שירא פרנדא (ואינו מטכסא, שהרי משחרב בית המקדש בטל שמיר וזכוכית לבנה ושירא פרנדא, ולר"י שירא פרנדא היינו מטכסא, ולא בטלה לגמרי אלא שאינה מצויה כ"כ. תוד"ה אנן), ואין זה שיראים – מעיל העשוי מעיקר המשי, דהא תנן השיראים והכלך והסיריקין –מעיל העשוי מהמשי הרך, חייבים בציצית מדאורייתא, ודלא כמ"ד שרק בגדי צמר ופשתים חייבים בציצית מדאורייתא, אי נמי מדרבנן), ולא בפתילת האידן (-צמר הנמצא בין הקליפה לעץ בערבה), ולא בפתילת המדבר (-שברא מין עשב ארוך), ולא בירוקה שעל פני המים (-הגדלה על הספינה, ולא הגדילה במקום כינוס מים שהרי היא נפרכת וא"א לעשות ממנה פתילה). ובברייתא הוסיפו צמר ושיער, ותנא דמתני' סבר שא"א

להדליק בהם, מפני שהצמר מתכווץ והשיער נחרך. ודווקא לעשות פתילה לנר אין עושים בהנ"ל, אבל מדורה עושים מהם, בין להתחמם כנגדה בין להשתמש לאורה, בין ע"ג קרקע בין ע"ג כירה.

באלו שמנים אין מדליקים מפני שאינם נמשכים אחר הפתילה- זפת, שעוה (-פסולת הדבש (דפסולת הזפת זה עטרן, ונ"מ למקח וממכר מה לתת למי שקנה דברים אלו), והיינו במקום שמן, אבל מותר להדליק בשעוה לפתילה והיינו שעושה את השעוה כעין פתילה ארוכה והפתילה בתוכה. וכתבו התוס' (ד"ה עד) שבני נרבונא אוסרים נר שעוה שלנו, ודעת התוס' שמותר), ולא בשמן קיק (-י"א שמן מעוף קיק, י"א שמן מגרעיני צמר גפן, וי"א קקיון דיונה), ולא בשמן שריפה, ולא באליה, ולא בחלב אפי' אם הוא מבושל, ולנחום המדי רק בחלב שאינו מבושל אין מדליקים.

כ"א. תערובת שמנים האסורים והמותרים- אף אם הכניס לשמנים האסורים בהדלקה שמן אחר שהוא גורם שימשכו יפה אחרי הפתילה, אין מדליקים בהם, גזירה שמא ידליק רק מהם, ואם כרך דבר שמדליקים בו ע"ג דבר שאין מדליקים בו, אין מדליקים בו, ואם כרך כדי להציף מותר, וכן נהגו בבית ר"ג.

חלב שאינו מהותך וקרבי דגים שלא נימוחו אין מדליקים בהם בע"ש מפני שאינם דולקים יפה, וגזרו חכמים שלא להדליק בחלב מהותך ובקרבי דגים שנימוחו, ומ"מ נותן לתוכם שמן כל שהוא ומדליק, ואין לגזור שמא ידליק בלא לתת לתוכם שמן, דאין גוזרים גזירה לגזירה. (וי"א שאף בעירב שמן לא ידליק. כ"ד:). וכתבו התוס' (ד"ה חלב) שאפשר להדליק בשמן דגים, וקרבי דגים זה משהו אחר.

הדלקה במקדש- פתילות ושמנים שאין מדליקים בהם לשבת אין מדליקים בהם במקדש, דכתיב "להעלות נר תמיד" שתהא עולה מאיליה ולא ע"י דבר אחר, והא דתני שבגדי כהונה שבלו עושים מהם פתילות למקדש, היינו מפשתן ולא מכלאים. אמנם לשמחת בית השואבה היו מדליקים בבלאי מכנסי כהנים ומהמניהם שהיו כלאים, דלא כתיב בה "להעלות" ולאו דאורייתא היא. וכתבו התוס' (ד"ה שמחת) שאסור להשתמש בבגדי כהונה לדבר שאינו צורך קרבן, ולא מסתבר שלב בי"ד מתנה עליהם, ומ"מ שמחת בית השואבה נחשבת צורך קרבן, כיון שהיא לכבוד הקרבן. והא שאמר שאשה היתה בוררת חיטים האור בית השואבה, הכונה שהיתה יכולה לברור. אמנם בירושלמי מוכיח מכאן שקול מראה וריח אין בהם משום מעילה. עוד כתבו התוס' שבמקדש מותר להדליק אם כרך דבר שמדליקים בו ע"ג דבר שאין מדליקים בו, אמנם אם אין מהדבר שמדליקים בו אלא רביע הוא בטל ואין מדליקים בו.

תמצית ההלכה-

אין עושים פתילה לשבת אלא מדבר שהאור נאחז בו, אבל דבר שאין האור נאחז בו אלא נסרך סביביו והשלהבת קופצת, אין מדליקים בו, בין נר הדולק בשמן בין נר של שעוה או חלב, בין נר שעל השלחן בין כל נר שמדליק בבית, דחיישינן שמא יטה את הכלי שיבוא השמן שבתוכו אל הפתילה כדי שידלק יפה.

מצוה מן המובחר להדליק בשמן זית, ואם אין שמן זית מצוי מצוה להדליק בשאר שמנים שאורם צלול, והם קודמים לנר של שעוה, ונר שעוה קודם לנר של חלב, והכל לפי הענין, דנר שלנו שצלול מן השעוה ואין דרך להטותו עדיף משעוה ואולי גם מכל השמנים. דברים שאינם נמשכים אחר הפתילה אין מדליקים בהם, ושמנים אלו אין להדליק בהם אפי' אם מעורב בהם שמן כשר, אבל אם הרוב הוא משמן כשר מותר, ומותר להדליק בנפט או בגאז שריחו רע במקצת, אבל בנפט לבן אסרו חז"ל להדליק אפי' בחול, מחשש שישרוף את הבית. ושמן של איסור הנאה כגון ערלה אין מדליקים בו.

אם הדליק בפתילות או שמנים האסורים אסור להשתמש לאורו אפי' תשמיש שאינו צריך עיון, שמא יטה, ואפי' ביש עמו אחר הרואה אותו אסור. ובחלב מהותך יש לעיין אם מותר בדיעבד. וכתב הט"ז שאפי' יש עימו אחר הרואה אותו אסור. וי"א שאם נר אחד הוא מהדברים המותרים מותר להשתמש לאור האחרים, וכן דבר שאפשר לעשותו בלא נר מותר לעשותו לאור נרות שאסור להדליק בהם ולצורך שבת יש להקל בדיעבד.

הלכות חנוכה

בבית שני כשמלכו יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצות, ופשטו ידם במממונם ובבנותיהם ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות וטמאו הטהרות, וצר להם לישראל מאד מפניהם ולחצום לחץ גדול עד שריחם עליהם אלוקי אבותינו והושיעם מידם והצילם וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה עד החורבן השני. כשגברו ישראל על אויביהם ואבדום בחמשה ועשרים בחדש כסלו היה ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור. ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת הימים האלו שתחלתן מליל חמשה ועשרים בכסלו ימי שמחה והלל ומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות להראות ולגלות הנס, וימים אלו הן הנקראין חנוכה והן אסורין בהספד ותענית כימי הפורים, והדלקת הנרות בהן מצוה מדברי סופרים כקריאת המגילה. (רמב"ם הלכות חנוכה). ולהלן יתבארו דיני ההדלקה, מי חייב להדליק, מקום ההדלקה, זמן ההדלקה, וכו'.

באלו פתילות ושמנים מדליקים נר חנוכה, ואם מותר להשתמש לאור נר חנוכה, ואם צריך לחזור ולהדליק בכבתה- לרב הונא נר חנוכה שכבה צריך לחזור ולהדליקו, ולכן אין מדליקים נרות חנוכה בפתילות ושמנים שאין מדליקים בהם לשבת שמא יכבו ויפשע ולא יחזור וידליק, וכן בשבת חנוכה אין להדליק בהם, דס"ל שמותר להשתמש לאור נר חנוכה ויש לחוש שמא יטה לצורך תשמיש. ולרב חסדא בחול מדליקים בהם, דס"ל כבתה אין זקוק לה ומותר להשתמש לאורה, ולרב מתנה וי"א לרב מדליקים בהם בין בחול בין בשבת, דס"ל כבתה אין זקוק לה ואסור להשתמש לאורה. וכתבו התוס' (ד"ה ומותר) שלהלכה אסור להשתמש לאור נר חנוכה, ואם כבתה אין זקוק לה.

כ"א: עד מתי ידליק- נר חנוכה זמנו עד שתכלה רגל מן השוק, נ"מ שאם לא הדליק צריך להדליק, או לשיעור השמן שצריך לתת בנר ומ"מ אם כבתה אין זקוק לה, ולמ"ד כבתה זקוק לה אם כבתה בזמן זה צריך לחזור ולהדליק אבל אח"ב עבר הזמן, ולכן יש להזהר לא לאחר יותר מדאי את זמן ההדלקה, ומ"מ אם איחר ידליק, שהרי יש בגמ' תירוצים אחרים. ושיטת ר"י שבזמננו שמדליקים בפנים אין לחוש מתי ידליק. (תוד"ה דאי). **ושיעור זמן זה הוא עד דכליא ריגלא דתרמודאי** –מלקטי עצים דקים שהם מתעכבים בשוק עד שבני השוק הולכים לבתיהם בלילה והם מוכרים להם עצים לאור.

מספר הנרות- מדינא מדליק נר אחד לכל בני הבית, והמהדרין מדליקים נר לכל אחד, והמהדרין מן המהדרין, לב"ש ביום הראשון שמונה ופוחת והולך, כנגד ימים הנכנסים, וי"א כנגד פרי החג שהם מתמעטים והולכים, ולב"ה מוסיף והולך, כנגד ימים היוצאים והיום שהוא עומד בו נמנה עם הימים היוצאים, וי"א משום דמעלין בקודש ואין מורידים. וכתבו התוס' (ד"ה והמהדרין) שב"ש וב"ה איירי במדליק נר אחד לכל בני הבית, דאי לאו הכי אין הכר להוסיף או לחסר, מפני שיסברו שמדליק לפי שיעור בני הבית.

מקום ההדלקה- צריך להדליק נר חנוכה על פתח הבית מבחוץ, ואם ביתו פתוח לחצר, לרש"י ידליק בפתח הבית לחצר, ולתוס' (ד"ה מצוה) ידליק בפתח החצר לרה"ר. **והדר בעליה** שאין לו מקום בחצר להניח שם, **מניח** בפנים כנגד חלון הסמוך לרה"ר, ובזמן הסכנה מניחה על שולחנו.

צריך להדליק **נר אחרת להשתמש לאורה** שיהיה היכר שזה נר של מצוה, ואם יש מדורה א"צ, ואדם חשוב שאינו רגיל להשתמש לאור המדורה, צריך נר אחרת להיכר אע"פ שיש מדורה.

תמצית ההלכה-

הלכות חנוכה- כל השמנים והפתילות כשרים לנר חנוכה, אף שאינם דולקים יפה, ואפי' בליל שבת חנוכה, כיון שאסור להשתמש לאור נרות חנוכה אפי' תשמיש עראי כמו בדיקת מעוות, ומצוה מן המובחר שידליק בשמן זית ובפתילת צמר גפן או חוטי פשתן, ואת השמש אז אם מדליק יותר משיעור המצוה, אין להדליק בשבת אלא בדברים המותרים להדליק בשבת. הדלקה עושה מצוה, לפיכך אם הדליק במקום שאין רוח וכבתה, אין צריך לחזור ולהדליקה, אמנם ראוי לחזור ולהדליק בלי ברכה. (סימן תרע"ג). זמן ההדלקה הוא בשקיעת החמה, י"מ שהכונה לסוף השקיעה והיינו צאת הכוכבים, וי"א שהכונה לתחילת שקיעה שניה שזה לפי שעה רבע שעה קודם, ואם לא הדליק בזמן ההדלקה, מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק, שזה בערך חצי שעה. (סימן תרע"ב).

נס חנוכה- היוונים טימאו כל השמנים, וכשנצחום בית חשמונאי לא מצאו אלא פך אחד מוצנע וחתום בחותמו של כהן גדול וניכר שלא נגעו בו (ואם כבר גזרו שהנכרים יהיו כזבים, צ"ל שהיו מונח בחותם בקרקע, שלא הסיטוהו. תוד"ה שהיה), **והיה בו שמן ליום אחד, ונעשה נס ודלק ח' ימים, לשנה אחרת קבעום ימים טובים** באמירת **הלל**, ואמירת על הניסים **בהודאה**, אבל אינם אסורים במלאכה. **ואין להספיד או להתענות בהם.**

גץ שיצא מתחת הפטיש והזיק חייב. גמל שהיה טעון פשתן ונדלק מנר שהניח החנוני בתוך חנותו בעל הגמל חייב שלא היה לו לקחת חבילה גדולה שנכנסת לתוך החנות, **ואם הניח את הנר מחוץ לחנות החנוני חייב, ולר"י בנר חנוכה פטור** שברשות פרסום מצוה הניחו שם. **ואין להוכיח מזה שנר חנוכה מצוה להניחו בתוך י'**, דאיכא למימר דטעמא שפטור החנוני משום שלא הטריחוהו להניחו למעלה כדי שלא ימנע מלהדליק.

כ"ב. נר חנוכה שהניחה **למעלה מכ' אמה פסול** כיון דלא שלטא עינא למעלה מכ' וליכא פרסומי ניסא, **כסוכה וכמבוי.**

"הבור ריק אין בו מים" אבל נחשים ועקרבים יש בו.

מקום ההדלקה בפתח- יניחנו בטפח הסמוך לפתח בחצר או ברה"ר, שאם ירחיקנו לא יהיה ניכר שבעה"ב הניחו שם. י"א שידליק בימין הפתח בכניסתו לבית, וי"א בשמאל, וכן הלכה, כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין דכתיב "ביתך" דרך ביאתך, והאדם רגיל לעקור מתחילה את רגל ימין.

כבוד המצוה

תשמישי מצוה כגון חוטי ציצית ולולב ושופר וכדו', כל זמן שהם עומדים למצותם אסור להשתמש בהם לתשמיש של חולין, משום ביזוי מצוה, ואם אינם עומדים כבר למצוה, י"א שאסור לעשות בהם תשמיש מגונה אבל מותר לזורקם לאשפה, וי"א שאין לזורקם במקום מגונה אבל אינם צריכים גניזה, ויש מחמירים לגונזם. (סימן כ"א). ועצי סוכה ודברים הנמצאים בסוכה לנוי, אסור להשתמש בהם כל ח' ימי החג, ואפי' אם כבר אינם משמשים לסוכה אסור משום מיגו דאתקצאי. (סימן תרל"ח).

רב אסי אסר למנות מעות כנגד נר חנוכה, ושמואל הקשה וכי יש בו קדושה, ואמר לו רב יוסף שכמו שאין לכסות את הדם במצות כיסוי הדם ע"י הרגל, דכתיב ושפך ושכסה, במה ששפך והיינו ביד ולא ברגל יכסה, שלא יהיו מצוות בזויות עליו, ה"ה בנר חנוכה אסור למנות כנגדו מעות שלא יהיו מצוות בזויות עליו.

וכן לומדים מכיסוי הדם ש**אסור להשתמש בנוי סוכה** כל ז', אלא אם כן **התנה** שאמר איני בודל מהם כל בין השמשות של כניסת יו"ט ראשון, שאז לא חלה עליהם קדושה כלל, אבל תנאי אחר אינו מועיל. וכתבו התוס' (ד"ה אסור) שהסוכה אסורה ביו"ט אחרון, כיון שבבין השמשות של כניסת היום אילו היתה מזדמנת לו סעודה היה אוכלה בסוכה, והואיל ואתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכוליה יומא. אבל אתרוג שאינו נוטלו ביו"ט אחרון, לא הוקצה בבין השמשות, ואף שבבין השמשות הוא אסור שמא זה עדיין יום, ספק איסור זה לא עושה מיגו דאתקצאי, וטכדמצינו שביצה שנולדה בזה מותרת בזה. עוד כתבו התוס' (ד"ה סוכה) שמיגו דאתקצאי אינו אוסר בחולו של מועד, ומ"מ אסור מטעם ביזוי מצוה, ומ"מ צריך מיגו דאתקצאי לאסור גם היכא שנפלה. ומה שמצינו שעצי סוכה אסורים מדאורייתא דכתיב "חג הסוכות שבעת ימים לד' ", היינו דווקא כדי הכשר סוכה ולא יותר, ובזה לא מועיל תנאי, אבל שאר העצים מועיל בהם תנאי כמו בנויי סוכה. עוד כתבו התוס' (ד"ה אבוהון) שא"א ללמוד מעצי סוכה לשאר מקומות, דשאני עצי סוכה שבמסתפק בהם איכא ביטול מצוה.

ולענין הדלקה מנר לנר, לשמואל מותר, ולרב אסור, י"מ טעמא דרב משום ביזוי מצוה, וי"מ משום אכחושי מצוה שנראה שהוא לוקח מהאור ושואב קצת מלחלוחית שמנו, ונ"מ להדליק מנר לנר ללא קיסם שאין בזה ביזוי מצוה. ולמסקנה מדליקים מנר לנר כיון דהדלקה עושה מצוה, ומ"מ כיון שנהגו להחמיר אין לשנות המנהג. תוס' כ"ג. ד"ה שמע.

מחלוקות רב ושמואל- לרב אין מדליקים מנר לנר, ואין מתירים **ציצית מבגד לבגד**, אפי' אם ציצית היא חובת גברא, וכדאשכן שהנוטל מזוזה נענש אע"פ שהיא חובת הדר. (תוד"ה רב). **ושמואל שרי** אע"ג דס"ל שהיא חובת טלית, כיון שנוטל לצורך טלית אחרת, ובמזוזה שמא איירי שלא היה בדעתו להניח בבית אחר, אי נמי שאני מזוזה שהיא עשויה להציל מן המזיקים. ושלא ע"מ להניח בבגד אחר אסור לכו"ע, ומ"מ מבגד של מת מותר כיון שאינו בר חיובא. (שם). לרב אין הלכה כר"ש שמתיר לגרור בשבת מיטה כסא וספסל אם אינו מתכוון לעשית חריץ, דעשית חריץ זו תולדה של חורש או של בונה. ולשמואל הלכה כר"ש. ובאלו נהג רבה בר נחמני כשמואל, אבל בכל שאר דברים הלכה כרב באיסורי.

כ"ב: מעשר שני אין שוקלים כנגדו דינרי זהב, אפי' כדי לחלל עליו מעשר שני אחר. רב אויא אומר שרק אם שמואל אוסר להעביר מנר לנר ע"י קיסם ניחא למה כאן אסור, ורבה דוחה שגם אם שמואל מתיר ע"י קיסם כאן אסור, שמא בסוף לא יכוון משקלותיו, שימצאם שאינם טובים, או שימצאם יתירים, ולא יחלל עליהם.

הדלקת המנורה- כתיב "מחוץ לפרוכת העדות" והיינו הרי הקב"ה א"צ לאור המנורה, שהרי מ' שנה במדבר הלכו ישראל לאורו (הקשו התוס' (ד"ה וכי) שהרי בכל זמן כל העולם הולכים לאורו, והביאו שי"מ שהכונה לעמוד הענן, שיכלו לראות על ידו מה יש בתוך חבית וכדי', ולא היו צריכים נרות), אלא שהנר מערבי (למ"ד שהנרות היו סדורים ממזרח למערב, הנר השני נחשב הנר המערבי, ולמ"ד שהנרות היו סדורים מצפון לדרום, הנר האמצעי נחשב הנר המערבי, משום שכל הנרות פונות לאמצע, והאמצעי היה פיו לצד מערב) הוא עדות לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל, שהיה נותן בו שמן כמו בשאר נרות חצי לוג שזה מספיק לליל טבת הארוכים, ואין קפידא אם ידלק ביום, אבל יש קפידא שלא יכבה בלילה, דכתיב "מערב עד בוקר", והיה מדליק ממנו את הנרות למחרת, ובו היה מסיים את הטבת הנרות, דכיון שהיה דולק כל היום לא היה מיטיבו עד הערב, והיה מוציא את הפתילה הישנה ואוחזה בידו או מניחה בכלי, עד ששם בו שמן ופתילה, ומדליקו, ומדליק ממנו את השאר. ונס זה היה כל זמן שהיו ישראל חביבים, אבל אחרי מות שמעון הצדיק שהיה הנר כבה, היה מדליק אותו ראשון מאש מזבח החיצון, דכתיב "להעלות נר תמיד" שממנו היה מתחיל ובו היה מסיים, ולמ"ד שהיו סדורים ממזרח למערב היה מדליק את הנר השני, דאין מעבירים על המצוות, ואת הראשון לא היה יכול להדליק דכתיב "יערוך אותו לפני ד' " צריך שיהיה אחד חוצה לו, והיה מיטיב את כולם בשחרית ואותו בבין הערבים. רש"י. ודעת התוס' (ד"ה ובה) שהיה דליק את שאר הנרות מהנר האמצעי, ואח"כ היה מכבה את הנר האמצעי ושם בו שמן ופתילה חדשים ומדליקו משאר הנרות, וזה הכונה שבו היה מסיים.

הגמ' אומרת שלמ"ד שרב אסר בנר חנוכה להדליק מנר לנר ע"י קיסם משום ביזוי מצוה, אפשר להעמיד שהיו פתילות ארוכות והיה מדליק מהנר המערבי את הנר הסמוך לו, וכן כל נר מהנר הסמוך לו, שלא ע"י קיסם, שהרי הנרות היו קבועים והיינו כמ"ד שהכל היה מחובר, והיה של פרקים כדי שיוכל להיטיבו יפה, (ויש מ"ד שלא היה מחובר, אלא היה מסלקו לגמרי בשעת ההטבה ואח"כ מחזירו. תוד"ה והא). ולמ"ד משום אכחושי מצוה קשיא.

הדלקה עושה מצוה- מסקנת הגמ' שהדלקה עושה מצוה, ולכן מברכים להדליק, וחש"ו שהדליקו לא עשו כלום, ונר שהיה דולק כל היום מכבהו ומדליק, אבל א"צ להגביהו ולהניחו, ומותר להדליק נר חנוכה זה מזה. והא דאם היה תפוש בידו נר חנוכה או שהדליק בפנים והוציאה לא עשה כלום, אין ראיה שהנחה עושה מצוה, דהתם הטעם משום שהרואה אומר לצורכו הוא מדליק.

תמצית ההלכה-

המשך הלכות חנוכה- בלילה הראשון מדליק נר אחד, ומכאן ואילך מוסיף והולך. לשיטת השו"ע רק אחד מבני הבית מדליק, ולשיטת הרמ"א כל אחד מבני הבית ידליק (חוץ מאשתו), אך יזהרו לתת כל אחד נרותיו במקום מיוחד. וצריך להדליק עוד נר כדי לעשות הכר שאסור להשתמש לאור נרות חנוכה, ואם יש מדורה אינו צריך, אא"כ הוא אדם חשוב שאין דרכו להשתמש לאור המדורה. מקום ההדלקה הוא בפתח הבית לרה"ר, ואם יש חצר לפני הבית ידליק בפתח החצר לרה"ר, ויניחנו בטפח הסמוך לפתח, בצד שמאל, לכתחילה בין ג"ט ל"ט, ואם הניחו פחות או יותר יצא בדיעבד, אא"כ הניחו למעלה מכ' אמה. ואם הוא דר בעליה ואין לו פתח לרה"ר, מניחו בחלון הסמוך לרה"ר. (סימן תרע"א).

כ"ג. אשה מדליקה נר חנוכה, שאף הן היו באותו הנס, שגזרו היוונים שכל הבתולות הנישאות יבעלו לטפסר תחילה, ועל ידי אשה נעשה הנס.

אכסנאי חייב בנר חנוכה, ויכול להשתתף בפרוטה בהדלקת בעל הבית, ואם הוא נשוי ומדליקים עליו בביתו והוא מתאכסן במקום אחר יצא יד"ח.

מעלת שמן זית- מצוה מן המובחר להדליק בשמן זית כיון שאורו צלול ומאיר **יותר**. והיינו לענין נר חנוכה, וכן לענין נר שבת שמן זית מצוה מן המובחר, מפני שהוא נמשך אחר התפילה יותר משאר שמנים. (תוד"ה מרישׁ). **וכן שמן זית יפה לדיו יותר משאר השמנים**, י"א **בין לעשן** שמעשנים כלי זכוכית בעשן שמן זית עד שמשחיר ומגררים השחרורית, **ובין לעשן** שאחרי שמגררים השחרורית נותנים בו מעט שמן ומגבלו ומייבשו בחמה, **וי"א דווקא לעשן. כל השרפים יפים לדיו, ושרף קטף יפה מכולם.** לרש"י שרף היינו גומא. ולר"ת (תוד"ה כל) היינו לחלוחית של אילן, ורק זה כשר לדיו, אבל מי עפצים שרגילים להניח בהם גומא אינו דיו והוא פסול לספר תורה.

ברכות ההדלקה למדליק ולרואה- הרואה נר חנוכה מברך שעשה ניסים, וביום הראשון מברך אף שהחיינו, והמדליק מברך אף וציוונו להדליק.

ברכה על מצוות מדרבנן- המדליק נר חנוכה מברך אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להדליק, והיכן ציוונו- מלא תסור, וי"א משאל אביך ויגדך. אמנם המפריש מעשרות מדמאי אינו מברך כיון שאין חיובו אלא מספק (וכדמצינו שאפשר להפריש דמאי ערום, אף שערום אינו יכול לברך דכתיב "והיה מחניך קדוש", וכתיב "ולא יראה בך ערות דבר" אפי' דיבור של הזכרת השם. **עוד מצינו שמערבים** עירובי חצרות ותחומין **ומשתתפים** שיתופי מבואות **בדמאי**, דאי בעי מפקר נכסיה והוי עני וחזי ליה, והלכך חשיב דידיה, **ומברכים** המוציא **ומזמנים** ברכת הזימון **עליו**). **אבל יו"ט שני אף שהוא ספק תיקנו בו ברכה, שלא יבואו לזלזל בו. ולרבא** אף בספק מברך, **ובדמאי אינו מברך משום** שאינו ספק אלא חומרא בעלמא, **דרוב עמי הארץ מעשרים.**

ב' הלכות מפני החשד-

חצר שיש לה ב' פתחים משתי רוחות, מדליק בשניהם מפני חשד בני העיר, שאם יעברו רק ברוח אחת יחשדו שלא הדליק, אבל ברוח אחת אין צריך להדליק בשני הפתחים משום חשד של בני עיר אחרת שלא ידעו ששני הפתחים הם של בית אחד.

פאה- צריך להניח פאה דווקא בסוף השדה, כדכתיב בל תכלה משמע בשעת כילוי, **מפני ד' דברים- גזל עניים, שלא יניח פאה לקרובו כשיראה שאין עניים אחרים. וכדי שלא יהיו העניים בטלים, ע"י שלא ידעו מתי יניח פאה. וכדי שלא יחשדו בו שלא הניח פאה. ומפני הרמאין,** שלא ירמו ויאמרו הנחנו כבר פאה.

כ"ג. נר שיש לו ב' פיות והיינו נר של חרס שהוא מכוסה ובצידו יש נקב להכנסת הפתילה, ועשה בו נקב גם בצד השני, **וכן קערה מלאה שמן והניח בה פתילות וכפה עליה כלי, עולה ההדלקה לשני בני אדם, אבל אם לא כפה כלי הרי זה כמדורה** כיון שהאש מתחברת באמצע **שאינה עולה אפי' לאחד** כיון שאינו דומה לנר.

דיני קדימה בשבת חנוכה- נר שבת קודם לקידוש היום ולנר חנוכה, **מפני שלום ביתו** שבני ביתו מצטערים לשבת בחושך. **ונר חנוכה עדיף מקידוש משום פרסומי ניסא.** וכתבו התוס' (ד"ה הדר) שבר"ח טבת שחל בשבת מפטירים בנרות דזכריה, ולא בהשמים כסאי, משום פרסומי ניסא, ומשום שמסיים בקריאת חנוכה, ומה שבקריאת התורה מקדימים לקרות פרשת ר"ח, התם כיון שקורא שניהם יקדים התדיר, וגם אין פרסומי ניסא כ"כ בקריאת התורה כיון שאינו מזכיר בה נרות, ועוד כדי שיפסיד בנרות דזכריה.

תמצית ההלכה-

המשך הלכות חנוכה- הדלקה עושה מצוה ולא הנחה, לפיכך עששית שהיתה דולקת מערב שבת לשם חנוכה, צריך במוצאי שבת לכבותה ולהדליקה לשם מצוה, וא"צ להגביהה ולחזור ולהניחה, ואין להדליקה בפנים ולהוציאה לחוץ, ולכתחילה נכון שלא לטלטל את הנרות גם באותו מקום. וי"א שאם כשהדליק לא היה שמן כשיעור, ואח"כ הוסיף שמן, לא יצא יד"ח, וצריך לכבותה ולחזור ולהדליקה בלא ברכה. אשה מדלקת נר חנוכה, שאף היא חייבת בה, מפני שהנשים היו באותו הנס, וחרש שוטה וקטן שהדליקו לא עשו כלום, וי"א שקטן שהגיע לחינוך יכול להדליק, ולרמ"א שכל אחד מדליק גם קטן שהגיע לחינוך צריך להדליק, (וכן הדין לשו"ע היכא שיש לו בית בפני עצמו. תרע"ז ב'). (סימן תרע"ה). אכסנאי שאין מדליקים עליו בביתו, צריך לתת פרוטה לבעל הבית להשתתף עימו בשמן של נר חנוכה, או שבעה"ב יקנה לו חלק בשמן במתנה, ואם יש לו נר נכון יותר שידליק בעצמו, ואם יש לאכסנאי פתח לעצמו, צריך להדליק אפי' אם הדליקו עליו בביתו, מפני החשד. (סימן תרע"ז). המדליק מברך להדליק ושעשה ניסים, ובלילה הראשון מברך גם שהחיינו, ומי שלא מדליק באותו לילה, והוא רואה נר חנוכה, צריך לברך שעשה ניסים (ושהחיינו בלילה הראשון). (סימן תרע"ו).

הרגיל- בנר זוכה לבנים ת"ח, דכתיב "כי נר מצוה ותורה אור" על ידי נר מצוה דשבת ודחנוכה בא אור תורה, (**וכן מצינו שרבי אבין הנגר ובבי נשא** (י"א אביו, י"א חמיו וחתנו כבנו) **של רב שיזבי היו רגילים להרבות בנרות, וזכו לבנים ת"ח**, וכתבו התוס' (ד"ה ה"ג) שבמעשה שהבעל והאשה היו רגילים בכך יצאו ב' בנים ת"ח, ובמעשה השני שרק האשה היתה רגילה בכך יצא ת"ח אחד. עוד כתבו התוס' (ד"ה דבי) שאביו של רב שיזבי נפטר, ומכאן רואים שכשמת אבי הכלה כותבים "דהנעלת מבי נשא", ולרשב"א נראה שאפשר לכתוב גם מחיים מבי נשא), **במזוזה זוכה לדירה נאה, בציצית זוכה לטלית נאה, בקידוש זוכה להרבה יין.**

דרחים (-אוהב, כבנים) **רבנן זוכה לבנים רבנן, דמוקיר רבנן זוכה לחתנין רבנן, דדחיל מרבנן זוכה להיות צורבא מרבנן, ואם אינו בר הכי** שאינו רגיל לעסוק בתורה **משתמנן מילי כת"ח.**

זמן הדלקת נר שבת- לא יאחר להדליק נר שבת, וכדכתיב "לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה", **שהיו באים כל אחד לפני שהלך השני** אלמא אורח ארעא הכי. **וכן לא יקדים להדליק** בעוד היום גדול, דאינו ניכר שזה לשבת.

הדלקת נר בשמן שריפה- אין מדליקים נר שבת בשמן שריפה, **והיינו שמן של תרומה שנטמאה שעומד לשריפה** דאסור באכילה. **לרבה אין מדליקים בו בשבת שמתוך שמצוה לשורפו** שלא יבואו לאוכלו, **חוששים שמא יטה** כדי שיבער מהר, **וביו"ט** שאין חשש הטיה **אין מדליקים בו גזירה אטו שבת.** כיון שאין פשוט לעולם שטעם האיסור הוא שמא יטה, אבל בשאר שמנים שאין מדליקים בהם בשבת, יודעים העולם שהחשש הוא שמא יטה, ואם מותר ביו"ט לא יבואו להתיר בשבת. (תוד"ה גזרה). **ולרב חסדא אין מדליקים בו ביו"ט שחל בערב שבת, לפי שאין שורפים קדשים ביו"ט** וצריך להדליק את הנר מבעוד יום, **אבל בערב שבת מותר ולא חיישינן שמא יטה. ותניא כוותיה דרב חסדא.**

הזכרת מועדים

בשבתות וימים טובים אין מתפללים תפילתת שמונה עשרה, אלא מתפללים ג' ברכות ראשונות וג' אחרונות, ואמצעית היא ברכה מיוחדת לשבת או ליו"ט. בחול המועד ור"ח, מתפללים תפילת שמונה עשרה ומוסיפים בעבודה (רצה) יעלה ויבוא, וכן מתפללים תפילת מוסף. בחנוכה ופורים מוסיפים בהודאה (מודים) על הניסים. ובתענית במנחה מזכירים ענין התענית בשומע תפילה. כמו כן בברכת המזון בשבת ויו"ט חול המועד ור"ח מזכירים רצה או יעלה ויבוא בברכת בונה ירושלים, ובחנוכה ופורים אומרים על הניסים בברכת ההודאה. וכן בברכות ההפטרה מזכירים ענין היום. ולפעמים אם לא הזכיר צריך לחזור. וכדלהלן.

כ"ד. בברכת המזון- חנוכה אינו צריך להזכיר בברכת המזון, ושאני תפילה שהיא בציבור ויש בזה פרסומי ניסא. (תוד"ה מהו). **ואם מזכיר יזכיר בהודאה** –ברכת הארץ, **כמו בתפילה**, שהרי חנוכה עיקרה להודאה נתקנה. (ויעלה יבוא שזה תפילה תיקונה בבונה ירושלים שזה תפילה. תוד"ה בבונה). **והגמ' מסתפקת אם מזכיר ר"ח כיון שהוא דאורייתא, או שאינו מזכיר כיון שאינו אסור בעשית מלאכה** ומה שאין עושים מלאכה בר"ח, אינו אלא מנהג בעלמא (תוד"ה או), **והגמ' אומרת שרב סובר שמזכיר, וכן הלכה כיון דקאי רב אושעיא כוותיה, ורבי חנינא סובר שאינו מזכיר. ובימים שאין קרבן מוסף אינו מזכיר.**

בתפילה- חנוכה ודאי מזכיר בתפילה, שהרי ימי החנוכה נקבעו להלל והודאה. (ואם לא הזכיר על הניסים בחנוכה ופורים אינו חוזר. תוד"ה דתני). **ימים שיש בהם קרבן מוסף כגון ר"ח וחול המועד, מתפלל שמונה עשרה ומזכיר מעין המאורע בעבודה** לבקש רחמים על ישראל ועל ירושלים להשיב עבודה למקומה לעשות קרבנות היום, **ואם שכח חוזר, ואין מקדש על הכוס. וימים שאין בהם קרבן מוסף כגון שני וחמישי ושני של תעניות** שהיו גוזרים על הגשמים כדאיתא בתענית, **ומעמדות** שהיו מתענים ד' תעניות בשבוע בשני ושלישי ורביעי ומחמישי, **ערבית שחרית ומנחה מתפלל שמונה עשרה ומזכיר מעין המאורע** –תפילת תענית **בשומע תפילה** ואף שהתענית מתחילה רק ביום מתפלל תפילת תענית כיון שנכנס היום (ומאידך ביציאת היום אינו מזכיר במעריב אע"פ שהוא עדיין שרוי בתענית), אמנם אנו לא מזכירים אף בשחרית, שמא יארע לו אונס חולי או בולמוס ויטעם משהו ונמצא שקרן בתפילתו, (והש"ץ מזכיר בשחרית, לפי שא"א שאחד מהם לא יתענה. תוד"ה תעניות). **ואם שכח אינו חוזר** כיון שאינם דאורייתא, **ואינו מזכיר בברכת המזון** בכניסתו וכ"ש ביציאתו. **והגמ' מסתפקת אם מזכיר חנוכה במוסף** של שבת ור"ח **כיון שיום זה חייב בד' תפילות** ואין תפילה זו פחותה משאר תפילות היום, **או שאינו מזכיר כיון שהמוסף אינו בגלל חנוכה. והגמ' אומרת שלרב הונא ורב יהודה אינו מזכיר, ולרב נחמן ורבי יוחנן מזכיר, ולהלכה מזכיר.**

בברכות ההפטרה- המפטיר בנביא בשבת ר"ח (שהיו רגילים לקרות בנביא בשבת במנחה י' פסוקים, ובימי פרסיים גזרו שלא לעשות כך, וכיון שנסתלקו נסתלקו. רש"י. אבל התוס' (ד"ה שאלמלא) כתבו שהיו מפטירים בכתובים), **י"א שא"צ להזכיר ר"ח, שאלמלא שבת אין נביא בר"ח, וכן המפטיר בנביא במנחה בשבת א"צ להזכיר יו"ט, שאלמלא שבת אין נביא במנחה ביו"ט. ולהלכה מזכיר בשניהם, וכדאמר רבי יהושע בן לוי שצריך להזכיר שבת בנעילה,** ותתן לנו את יום המנוח הזה ואת יום הכיפורים הזה, וחותם מקדש השבת ויום הכיפורים, **כיון שיום זה חייב בד' תפילות** לא כולל תפילת הלילה. **אמנם בליל יו"ט שחל בשבת אין הש"ץ מזכיר יו"ט** בתפילת מעין שבע, **כיון שאלמלא שבת אין הש"ץ מברך, והרי גם בשבת אין התקנה אלא מפני הסכנה,** שבתי כנסיות שלהם היו בשדה, ובכל השבוע שהיו עסוקים במלאכתם היו מתפללים ערבית בביתם, ובשבת היו באים לבית הכנסת, וחששו שהמאחרים לבוא שוהים לאחר התפילה, לכך האריכו תפילת הציבור.

תמצית ההלכה-

מתי צריך לחזור כשחיסר הזכרת היום- טעה והתפלל תפילת חול בשבת ולא הזכיר שבת, אם עקר רגליו חוזר לראש, ואם לא עקר רגליו חוזר לברכת השבת. ואם החליף ברכת השבת משל מערב לשל שחרית וכדו', וכבר סיים את הברכה אינו חוזר, אבל אם החליף לברכה של מוסף או מברכה של מוסף חוזר. (סימן רס"ח). מי שלא אמר יעלה ויבוא בר"ח, במעריב אינו חוזר, ובשחרית ומנחה אם נזכר לפני שהתחיל מודים אומרו שם, ואם התחיל מודים חוזר לרצה, ואם סיים תפילתו חוזר לראש. (סימן תכ"ב). מי שלא אמר רצה בשבת, או יעלה ויבוא ביו"ט, אם לא הזכיר השם חוזר, ואם הזכיר השם טוב שיאמר למדני חוקך ויחזור, ואם סיים הברכה יאמר שם ברכה מיוחדת שמזכיר בה שבת (כמבואר בברכות מ"ט), ואם התחיל ברכת הטוב והמטיב חוזר לראש ברכת המזון. ובר"ח וחול המועד אם נזכר לפני שהתחיל הטוב והמטיב יאמר שם ברכה מיוחדת וכנ"ל, ואם התחיל אינו חוזר, מפני שרק בשבת ויו"ט חייב לאכול פת. וסעודה שלישית בשבת או סעודה שאינה מחוברת ביו"ט, דינם כר"ח. מי שלא אמר על הניסים בחנוכה, אם נזכר לפני אמירת השם חוזר, ואם כבר אמר השם אינו חוזר (אפי' בשבת), וי"א שלפני הרחמן או בסוף התפילה יאמר הרחמן הוא יעשה לנו ניסים וכו'. גם בתפילת מוסף אומרים על הניסים. (סימן תרפ"ב).

באלו שמנים מדליקים לשבת

כ"ד: לרבי ישמעאל אין מדליקים בעטרן (פסולת של זפת) **מפני כבוד השבת** (ולהלן כ"ה: **איתא שמתוך שריחו רע** יותר מנפט. (תוס' שם ד"ה מתוך). **גזרו שמא יניחנה ויצא, ושאל אביי מה הבעיה שידליק ויצא, וענה לו רבא שהדלקת נר בשבת חובה** לכבוד השבת במקום הסעודה, שאין סעודה חשובה אלא במקום אור, כעין ממאה. רש"י. וכתבו התוס' (שם ד"ה הדלקת) שטענת אביי לא היתה על עצם ההדלקה, שהיא ודאי חובה, אלא על החובה להדליק במקום הסעודה, כדי שיסעד במקום הנר משום עונג. עוד כתבו התוס' (שם ד"ה חובה) שיש שרצו לומר שאין לברך על הדלקת הנר כמו שאין מברכים על מים אחרונים, או משום שאם היתה מודלקת לא היה צריך לכבותה ולהדליקה, ושיבוש הוא, וכן איתא בסדר רב עמרם לברך על ההדלקה, ועוד נראה לר"ת שאם הנר דולק צריך לכבותו ולחזור להדליקו). **ולחכמים מותר להדליק בכל השמנים, בשמן שומשמין, בשמן אגוזים, בשמן צנונות, בשמן דגים** מקרבי דגים שנימוחו, **בשמן פקועות** (דלעת מדברית), **בעטרן, ובנפט** (מין שמן שריחו רע). **ולרבי טרפון אין מדליקים אלא בשמן זית.**

אין מדליקים בשמן שריפה ביו"ט ולא אמרינן שעשה ד"באש תשרופו" דוחה לא תעשה ד"לא תעשה כל מלאכה", **מפני שאין שורפים קדשים ביו"ט**, ואף שמשריפים קדשים אסור להנות ומשריפה תרומה מותר להנות, כיון שאסרה תורה שאר הנאות א"כ ההבערה היא לקיום מצות שריפה ולא לצורך הנאה, אלא שהתורה לא הקפידה אם יהנה בשעת ביעור, דכל דבר שעיקרו לצורך גבוה אינו דוחה יו"ט, כמו הקרבת נדרים ונדבות ואפיית שתי הלחם למ"ד משלחן גבוה קזכו. ור"י סובר שבתרומה טמאה לא שייך משלחן גבוה קזכו, אלא הטעם הוא גזירה תרומה אטו קדשים. (תוד"ה לפי).

לחזקיה המקור מ"עד בוקר" השני, ששריפת הנותר בבוקר שאחר יו"ט, ואף שגם בליל מוצאי יו"ט אין שורפים, שם הטעם הוא שהקפיד הכתוב שלא לשרוף קדשים בלילה, וכמו ששלמים אף שאין נאכלים בלילה השלישי נשרפים בבוקר. (תוד"ה בקר).

אביי יליף מ"עולת שבת בשבתו", דאסור כעולת חול בשבת ויו"ט כגון אברי תמיד של ערב יו"ט שלא הוקטרו מבעוד יום, וכ"ש שאין שורפים קדשים פסולים.

רבא יליף מ"הוא לבדו" שזה מיותר (הוא ולא מכשירין כגון לעשות שפוד וסכין ותנור וכיריים, **לבדו) ולא מילה שלא בזמנה שאפשר ללומדה בק"ו** שהרי צרעת דוחה עבודה ועבודה דוחה את השבת, ואילו מילה שלא בזמנה דוחה צרעת, קמ"ל "הוא לבדו" שמצוה שאין זמנה קבוע ויכול לעשותה למחר אינה דוחה יו"ט, **ואף זה כשלא בזמנו הוא.** לר"י (תוד"ה ולא), הק"ו הוא מנדרים ונדבות שדוחים יו"ט אף שלא נכרתו עליהם י"ג בריתות כמילה, ויש שאין גורסים דאתיא בק"ו.

ולרב אשי הטעם משום דיו"ט יש בו גם עשה ד"שבתון", ואין עשה דשריפת קדשים דוחה לא תעשה ועשה, ואף שהדלקת נר ביו"ט מותרת, כיון שהבערת שאר קדשים אסורה גם זה בכלל האיסור.

כ"ה. הנאה משריפת התרומה מותרת.

לרב כשם שמצוה לשרוף קדשים שנטמאו, כך מצוה לשרוף תרומה שנטמאה דדמיא לקודש, ועוד משום תקלה (ולפ"ז אפשר לבערה בשאר דרכים. אבל התוס' (ד"ה כך) כתבו שתרומה היא מהנשרפים, והטעם משום דדמיא לקודש ומדרבנן, אי נמי מדאורייתא מדאיקרי קודש), **ומותרת בהנאה כדרב נחמן דיליף מ"ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי" דתרומותי היינו תרומה טהורה וטמאה, ו"לך" משמע להנאתך.** והא דבעי קרא להתיר, היינו כדי שלא נלמד לאסור מדאיתקש תרומה לביכורים וביכורים למעשר. תוד"ה הא.

וריו"ח יליף מ"ולא בערתי ממנו בטמא" כשהוא טמא או כשהמעשר שני טמא, **ממנו אסור אבל תרומה שנטמאת מותר, ויליף תרומה ולא קודש, שכן קודש חמור מתרומה בששה דברים (ששייך בו פיגול** בשחט ע"מ לאוכלו חוץ לזמנו אף שאכל בזמנו, **ונותר** אף אם לא חשב לאוכלו חוץ לזמנו, (ולתוס' (ד"ה פגול) פיגול דהכא היינו מחשבת חוץ למקומו, ובכלל זה אכילה חוץ למקומו בקרבן כשר, ונותר היינו מחשבת חוץ לזמנו, ובכלל זה אכילה לאחר זמנו בקרבן כשר), **ונקרא קרבן, ויש בו מעילה** בקדשי קדשים לפני זריקה ובקדשים קלים באימוריהם לאחר זריקה, **ושייך בו חיוב כרת** למי שאכל אותו בטומאת הגוף (אבל במיתה בידי שמים ימיו נקצרים אבל אינו הולך ערירי. וכתבו התוס' (ד"ה כרת) שכרת היינו שמת לפני גיל שישים, ובירושלמי איתא לפני גיל חמישים, ולענין זרעו, לריב"א אין הזרע נכרת אלא היכא דכתיב ערירי, ולר"ת אף היכא דלא כתיב ערירי זרעו נכרת, אמנם דווקא קטנים נענשים בעוון אביהם ולא גדולים. ומיתה בידי שמים אין לה זמן קבוע, אלא שמת בגלל עוון זה אף שאין לו עוון אחר, ואפי' למ"ד יש מיתה בלא חטא, בשביל עוון זה יתקצרו ימיו), **ואסור לאונן** ק"ו ממעשר. וכתבו התוס' (ד"ה שכן) שיש עוד חומרא בקודש שטבול יום אוכל קדשים רק אחרי הבאת הקרבן, ותרומה אוכל כבר בהערב שמש), **ותרומה חמורה מקודש בד' דברים (שיש בה חיוב מיתה** בידי שמים לזר או כהן טמא שאכל אותה, **וחומש** לזר שאכל אותה בשגגה, **ואין לה פדיון** להוציאה לחולין (אבל קודש שייך בו פדיון, כגון בנפל בו מום לפני שחיטה), **ואסורה לזרים** לעולם, אבל בקודש שייך התר לזרים כגון מעשר בהמה ותודה ושלמים לאחר זריקה), **או דקודש חמור שכן ענוש כרת** שגם ימיו נכרתים וגם הולך ערירי.

כ"ה: רב נחמן יליף מ"לו" ולא לאורו, דאין נותנים תרומה מן הטמא על הטהור והיינו בדבר שאין ראוי אלא לאור, ומבואר דתרומה בת אורו היא להסקה.

רחיצה בערב שבת- לרב רשות, לרב נחמן בר רבא מצוה, וכדמצינו שרב יהודה בר אלעאי היו מביאים לו בערב שבת עריבה מלאה חמין והיה רוחץ בה פניו ידיו ורגליו, ומתעטף ויושב בסדינים של פשתן המצוייצים בציצית של צמר, שהתורה התירה כלאים בציצית דכתיב "לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך" ודומה למלאך השם צבקות.

חיוב ציצית בסדין של פשתן- תלמידי רב יהודה בר אלעאי הסתירו את כנפי כסותם שלא היתה מצויצת, דס"ל שאין לתת בה ציצית אף שהיא חייבת מדאורייתא, גזירה אטו כסות לילה שפטורה מציצית דכתיב "וראיתם אותו", ואם יטיל בה ציצית נמצא לובש כלאים שלא במקום מצוה, ובי"ד מתנים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה, (ולפי זה רק מתכלת פטורה, אבל בחוטי לבן משפתן חייב, ובאמת היה להם חוטי לבן, אבל רבם סבר שצריך גם חוטי תכלת. תוס' בשם רש"י). ואמר להם רב יהודה בר אלעאי שב"ש פוטרים סדין בציצית ואף שחובת ציצית היא אפי' במונח בקופסה, של פשתן פטורים דלא דרשי סמוכים להתיר כלאים בציצית, וב"ה מחייבים דדרשי סמוכים, והלכה כב"ה. ע"כ לשיטת רש"י. ושיטת התוס' (ד"ה סדין) שגם ב"ש מתירים כלאים בציצית דדרשי סמוכים, ופטרי מדרבנן משום כסות לילה או שמא יקרע, ואפי' כשהציצית היא ממין הבגד ואינה כלאים פטרי, וב"ה מחייבים אפי' תכלת, ותלמידיו סברו כב"ש, ולא שמו ציצית כלל. וכן הלכה. ולכן סובר ר"ת שאין לעשות ציצית אפי' של פשתן בטליתות של פשתן, והמברך מברך ברכה לבטלה. עוד כתבו התוס' (ד"ה גזירה) דקיימא לן שכסות לילה פטורה מציצית, דאין מצות ציצית בלילה, ולכן נשים פטורות מציצית, והוה מצות עשה שהזמן גרמא.

"ותזנח משלום נפשי" זו הדלקת נר בשבת שאם אינו מדליק הולך ונכשל והולך באפילה, "נשיתי טובה" י"מ בית המרחץ, וי"מ רחיצת ידים ורגלים, וי"מ מיטה נאה וכלים נאים שעליה, וי"מ מיטה מוצעת ואשה מקושטת לתלמידי חכמים.

תמצית ההלכה-

רחיצה בערב שבת- מצוה לרחוץ כל גופו בחמין בערב שבת מפני כבוד השבת (וכן בערב יו"ט), ואם אינו יכול לרחוץ כל גופו ירחץ פניו ידיו ורגליו, ומצוה זו היא גם בנשים, והמבטל מצוה זו אינו נענש עליה. ומשמע בגמ' שמצוה זו היא גם למי שתורתו אומנותו, אמנם הגמ' מדברת על פניו ידיו ורגליו. ירחץ בערב שבת ולא ביום חמישי, אך יזהר מאד שלא להגיע לחשש חילול שבת מחמת הרחיצה. (סימן ר"ס).

איזהו עשיר וג"מ לטרוח להשיג דברים אלו, לר"מ כל שיש לו נחת רוח בעשרו ששמח בחלקו אם מעט אם רב, לר"ט כל שיש לו מאה כרמים שדות ועבדים שעובדים בהם, לר"ע כל שיש לו אשה נאה במעשים, ולרבי יוסי כל שיש לו בית הכסא סמוך לשולחנו.

אלו דברים כשרים להדלקה לשבת

כ"ו. צרי- אין מדליקים בצרי, והיינו שרף מעצי הקטף, מפני שהוא עף ויבוא להדליק את הבית (ויהיה בהול על ממונו ויבוא לכבות. תוד"ה ולימא), ועוד שמתוך שריחו נודף חיישינן שיסתפק ממנו. (ומעשה בכלה שאמרה לה חמותה להתקשט בשמן אפרסמון, ואח"כ להדליק את הנר, והיא נשרפה. כתיב "ומדלות הארץ השאיר נבוזאדן רב טבחים לכורמים וליוגבים", כרמים היינו מלקטי אפרסמון, ויוגבים היינו ציידי חלזון לצורך לבוש המלך). ולרבי שמעון בן אלעזר הטעם משום שהוא שרף מעצי הקטף ואינו בא מן הפרי ואינו נמשך יפה אחר הפתילה, וי"א שאין זה טעם לאיסור ההדלקה אלא מימרה בפני עצמה לבאר מהו צרי.

נפט- אין מדליקים בנפט לבן בין בחול בין בשבת, מפני שהוא עף ומדליק את הבית.

טבל- אין מדליקים בטבל טמא (לרש"י כ"ש שבטהור אין מדליקים, ולתוס' (ד"ה אין מדליקין) אינו כ"ש אלא כמו שזה אסור כך זה אסור. ודווקא הנאה של כילוי אסורה בטבל, אבל שאר הנאות מותרות בטבל), בין בחול בין בשבת, דכתיב "משמרת תרומתי" והיינו תרומה טהורה וטמאה, ולומדים מזה שכמו שבטהורה אין התר הנאה אלא משעת הרמה שהרי האוכל טבל חייב מיתה, ה"ה בטמאה.

כמה שיטות בשמנים הראויים להדלקה- לרבי ישמעאל אין מדליקים ביוצא מן העץ, והא דמצינו שמדליקים בפשתן היינו לפתילה ולא לשמן. (תוד"ה רבי ישמעאל). לרבי ישמעאל בן ברוקה אין מדליקים אלא ביוצא מן הפרי לאפוקי שמן דגים ועטרן וצרי. לר"ט אין מדליקים אלא בשמן זית. לרבי יוחנן בן נורי אין לך דבר שאין מדליקים בו אלא מה שאמרו חכמים לעיל בריש פירקין, אבל שמן שומשמין ושמן אגוזים ושמן צנונות ונפט כשרים, וכן מדליקים בשמן דגים אע"פ שהוא דומה לחלב ואינו יוצא מן הפרי, ובעטרן אע"פ שהוא מגיע מזפת. לר"ש שזורי מדליקים בשמן פקועות ובנפט (שאינו לבן. תוד"ה רבי שמעון שזורי. וי"ג אין מדליקין בשמן פקועות ובנפט). לסומכוס אין מדליקים ביוצא מן הבשר אלא בשמן דגים, וכריו"ח בן נורי, ואיכא בינייהו בחלב מבושל ושמן דגים כשעירב שמן כשר כל שהוא, שכל אחד מתיר באחד מהם ואוסר בשני. רש"י. ולדבריו שמן דגים היינו קרבי דגים שנימוחו. והתוס' (ד"ה איכא) מבארים ששמן דגים היינו שמן מעינו של דג, שמדליקים בו אף בפני עצמו, והמחלוקת היא כשעירב שמן בקרבי דגים או בחלב מבושל, אם מותר בשניהם או שאסור בשניהם.

שיעור בגד לקבלת טומאה

כ"ז: "תניא רשב"א אומר כל היוצא מן העץ כגון קנבוס וצמר גפן, אין בו משום שלש על שלש לענין קבלת טומאה, ומומילא מסככים בו, חוץ מפשתן שהוא נקרא עץ ואפי' אונים של פשתן מקבלים טומאת נגעים.

והנה צמר ופשתים בשיעור שלש על שלש אצבעות נטמאים בנגעים לכו"ע, דכתיב "והבגד", (אבל שלשה על שלשה טפחים נלמדים מק"ו, שאם שתי וערב נטמאים בנגעים, כ"ש אריג, שהרי זה ראוי בין לעניים בין לעשירים, וכתבו התוס' (ד"ה אתי) בשם הרב פורת דהק"ו הוא לרווחא דמילתא, דמסברא כיון שהוא ראוי אף לעשירים זה בגד חשוב, והתוס' כתבו שי"ל שצריך ק"ו שלא נאמר שצריך דווקא בגד שלם), ואין לומר דבא הכתוב לרבות שלשה על שלשה בשאר בגדים (ושלש על שלש בצמר ופשתים אתי בק"ו. רש"י. אבל התוס' (ד"ה ואימא לרבות) כתבו שצמר ופשתים בא למעט שאר בגדים משלש על שלש), דהא כתיב בגד צמר ופשתים. ואין לומר ששאר בגדים התמעטו רק משלש על שלש ולא משלשה על שלשה, דתרי מיעוטי כתיבי.

לאביי כוונתו כתנא דבי ר' ישמעאל, דס"ל שבגד האמור בתורה בכל מקום כגון לגבי טומאת שרצים ומת ושכבת זרע ולגבי ציצית הוא דווקא מצמר ופשתים, כמו שמצינו בנגעים שבתחילה כתוב בגד סתם ואח"כ מפרשת התורה "בבגד צמר או בבגד פשתים, לימדה תורה בבנין אב שסתם בגד היינו צמר ופשתים, ונטמא אף בשרצים דכתיב "אַו בגד" (וא"א ללמוד מטומאת נגעים, דנגעים חמירי שהרי שתי וערב נטמאים בנגעים (אבל בשרצים לא. לרש"י משום דכתיב "בגד", ולתוס' משום דכתיב "שק"), ולא כתבה תורה דין זה בשרצים, כיון שגם א"א ללמוד נגעים משרצים, דאיכא למיפרך מה לשרץ שמטמא בכעדשה אבל בנגעים בענין כגריס) ושיעורו שלש על שלש, אבל בשאר בגדים אין קבלת טומאה כלל, ועל כן בבגד היוצא מן העץ אין קבלת טומאה, ויש תנא דבי ר' ישמעאל שסובר שאף שאר בגדים (צמר גמלים וארנבים ונוצת עיזים (נקראת נוצה מפני שמורטים אותה ואין גוזזים אותה. ואינה בכלל "שק" דשק בא משיער עיזים ולא מנוצת עיזים) ושיראים וכלך וסריקין) מקבלים טומאה, דכתיב "אַו בגד", דכל דבר שיש לו שם לווי צריך רבוי, אף שהוא צמר.

לרבא לתנא דבי ר' ישמעאל רק בגדים מצמר ופשתים מקבלים טומאה בשלש על שלש, אבל שאר בגדים אינם מקבלים טומאה כלל, אבל לרשב"א אף שאר בגדים מקבלים טומאה בשלשה על שלשה, דילפינן מ"אַו בגד", וטומאת שרצים ילפינן מטומאת נגעים, וצמר ופשתים מקבלים טומאה כבר בשלש על שלש. וי"א שלרבא גם לתנא דבי ר' ישמעאל שאר בגדים מקבלים טומאה בשלשה על שלשה.

כ"ז. הגמ' רצתה לומר שרב פפא סובר שלומדים כלאים מנגעים שהאיסור הוא רק בצמר ופשתים, אבל לענין טומאה לומדים מ"או בגד" לרבות שאר בגדים. והגמ' דוחה שלהדיא כתיב בכלאים "לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו", ואין לומר שלומדים מנגעים לאיסור העלאה, דאם בלבישה שכל גופו נהנה אסור רק צמר ופשתים כ"ש בהעלאה.

כ"ז: ציצית בבגד משאר מינים- לרב נחמן בר יצחק תנא דבי ר' ישמעאל לומד מנגעים שרק בגד מצמר או פשתים חייב בציצית. ושיטת רבא שחוטים מצמר ופשתים ראויים לציצית אף אם הבגד הוא ממין אחר, דכתיב "צמר ופשתים יחדיו, אבל חוטים משאר מינים אינם פוטרים אלא אם הבגד הוא מאותו מין, דכתיב "הכנף" מין כנף. ומ"אשר תכסה בה" לומדים לחייב כסות סומא בציצית, (ולא מרבים מזה שאר בגדים, דמסתבר שהפסוק שמדבר בצמר ופשתים מרבה צמר ופשתים ולא דבר אחר), ומ"וראיתם אותו" ממעטים כסות המיוחדת ללילה, ועדיף לרבות כסות סומא, כיון שישנה בראיה אצל אחרים וקרינן ביה "וראיתם אותו".

תמצית ההלכה-

איזה מין בגד חייב בציצית- שיטת השו"ע דדווקא בגד של צמר (רחלים או אילים זכרים) או של פשתים חייבים בציצית מן התורה, (כתנא דבי ר' ישמעאל דבגד היינו צמר ופשתים) ושאר מינים חיובם מדרבנן, ואמנם מברך גם על מינים אלו, והנ"מ שהם מדרבנן- א' שעדיף בגד שחיובו מן התורה, ב' ספק לקולא, ג' במקום כבוד הבריות. ואם הבגד מורכב מצמר ופשתים ושאר מינים אזלינן בתר הרוב, אא"כ השתי או הערב הם ממין הפטור. שיטת הרמ"א שכל המינים חייבים מדאורייתא, (וכרבא דדריש הכנף מין כנף). וכתב המ"ב דירא שמים יחמיר כדעה ראשונה, ונכון שיעשה הט"ק והט"ג מצמר. ציצית מפשתים או צמר פוטרים בכל מיני הבגדים, אבל לא יעשה ציצית פשתים לבגד צמר או איפכא בזמן הזה שאין תכלת, מפני שהם כלאים, ולדעת הרמ"א לא יעשה ציצית של פשתים כלל אפי' בשאר מינים, י"א דהיינו דווקא במשי (שמא יהיה צמר ויחשבו שהוא משי ויהיה כלאים) וי"א דבכל המינים הדין כך, ובשעת הדחק יש לסמוך על המקילים. ציצית משאר מינים אין פוטרים אלא בגד מאותו המין (אפי' לרמ"א שחיובם מדאורייתא). י"א שלא יעשה טלית מפשתן (שמא יעשה בו תכלת צמר וילבשנו בלילה), ואף שאין הלכה כך ירא שמים יחוש לזה, ואם אין לו אלא פשתן יעשה מפשתן, (וכ"ש שמותר לעשות הבגד משאר מינים והציצית פשתן כשאין לו אחרים) ויכול לברך, ואם יש לו ט"ג צמר יברך עליה ויפטור הט"ק. (סימן ט').

פשתן לסיכוך להדלקה ולטומאת אהל

סיכוך בפשתן- לרשב"א כל היוצא מן העץ מסככים בו, חוץ מפשתן שהוא פסול לסיכוך מפני שהוא מקבל טומאה בנגעים ואין מסככים בדבר המקבל טומאה, דכתיב "מגרנך ומיקבך". (ופשתן פחות משלש אצבעות על שלש אצבעות, אם זה היה חלק מבגד גדול או שבדעתו להמשיך ולאורגו, אין מסככים בו, ואם זה אריג חדש ואין בדעתו להמשיך ולאורגו מסככים בו. תוס' כ"ג. ד"ה אין בו). וכתבו התוס' (ד"ה רבי שמעון) שלרשב"א פשתן טווי אין מסככים בו מדאורייתא כיון שהוא מטמא בנגעים, ודייק ונפיץ שזה קרוב לטווי פסול מדרבנן. לר"מ ולסומכוס פשתן טווי פסול ולא בענין משישלה, כיון שהוא נטמא בנגעים דכתיב "או בשתי או בערב" וה"ה לאונים של פשתן משישתלבנו. ולרבי יהודה השתי פסול מזמן ששולים אותו מן היורה שמלבנים אותו בה, והערב מיד, והאונים של פשתן (לרש"י היינו פשתן שלא נטוה, ולתוס' (ד"ה אונים) הכונה לחוטי פשתן, אבל באינו טווי אינו מקבל טומאה) משישתלבנו בתנור.

הדלקה בפשתן- כל היוצא מן העץ אין עושין ממנו פתילה כגון קנבוס ובגד העשוי מקנבוס, (לרש"י גם צמר גפן פסול, ולתוס' (ד"ה כל) צמר גפן מדליקים בו), אלא פשתן, ופשתן איקרי עץ דכתיב "ותטמנם בפשתי העץ".

כ"ח. טומאת אהל בפשתן- כל היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים לענין להטביל את האוהל עצמו, (אבל כלים שתחתיו טמאים. וכתבו התוס' (ד"ה ואין) דאיירי במחובר לקרקע, אבל באינו מחובר כל הכלים מקבלים טומאה מחמת אהל). חוץ מפשתן שגם האהל טמא, (וכתבו התוס' שסדינים של פשתן אינם חוצצים מפני הטומאה, דכל דבר המקבל טומאה אינו חוצץ מפני הטומאה), דילפינן גז"ש, דכתיב "והזה על האהל", וכתיב "אדם כי יָמוּת באהל" וכתיב "ויפרוש את האוהל על המשכן", ואף כשאין הפשתן שזור וכפול לשש, דאהל אהל ריבה, ולא נתרבו שאר דברים דא"כ גז"ש מאי אהני ליה. אבל קרשי המשכן אינם קרוים אוהל, דכתיב "ועשית קרשים למשכן". ומה שכלים ואדם הנמצאים באהל טמאים, וכן טמאים באהל ממין שלא היה במשכן, דילפינן ק"ו ממצורע. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה אם) דלא אמרינן דיו שיטמא כמצורע טומאת ערב וכו', דאינו אלא גילוי מילתא בעלמא שאין לומדים ממשכן דיני הבאת הטומאה.

טומאה בעור בהמה טהורה וטמאה- עור בהמה טהורה מטמא באהל המת, דאף דכתיב ביה "מכסהו ומכסה התחש", מ"מ הוא קרוי אהל דאיתקש להא דכתיב בתחילת הפסוק "ואת אהל מועד". ועור בהמה טמאה, לרב יוסף אינו מטמא באוהל, דלא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה, ורבא סובר שעור בהמה טמאה מטמא באהל ומטמא בנגעים, ויליף בק"ו מנוצה של עיזים שאף שאינה נטמית בנגעים נטמית באהל המת. ואין ללמוד מנגעים דכתיב בהו "או בעור" לרבות עור בהמה טמאה ובגד שלקה ביד הכהן ובגד העשוי מכל המינים האמורים בפסוק, דמה לנגעים שכן חוטי שתי וערב טמאים בהם. ואין ללמוד משרצים דכתיב בהו "אַו עור" לרבות עור בהמה טמאה, דמה לשרצים שמטמאים בכעדשה, ואין ללמוד שיטמא מת בכעדשה, דכל שיעורים הם הלכה למשה מסיני. (תוד"ה מה). ואין ללמוד בצד השוה, דמה לשניהם שהם טמאים בפחות מכזית, משא"כ מת שאינו מטמא אלא בכזית.

תחש- תחש שהיה בימי משה שעשו ממנו יריעות היה מין טהור, לרבי יהודה מכסה התחש ומכסה עורות אלים מאדמים היו שניים, ולרבי נחמיה היה אחד חציו מתחש וחציו מאלים מאדמים. התחש דומה לתלא אילן שיש בו גוונים הרבה, ולא הכריעו בו חכמים אם הוא מין חיה או מין בהמה, וקרן אחת היתה במצחו, ולפי שעה נזדמן למשה לצורך המשכן ואח"כ נגנז.

כ"ח: תפילין מעור בהמה טהורה- פרשיות התפילין צריכות להיות מעור בהמה טהורה, דכתיב "למען תהיה תורת ד' בפיך" מן המותר בפיך. ולומדים משם שגם לבתי התפילין ולמה שכורכים בשיער ותופרים בגיד צריך עור בהמה טהורה, שהרי שין של תפילין שיהיה העור נקמט ג' קמטים ודומה לש' (והרצועה נקשרת כמין ד', ויש רצועה כפופה כמין י', דהיינו שדי), ולכרוך את הפרשיות בשיער, ולתפור בגיד, הם הלכה למשה מסיני. אבל מה שהרצועות צריכות להיות בעור בהמה טהורה א"א ללמוד משם, דאף שמה הרצועות יהיו שחורות זה הלכה למשה מסיני, לא ילפינן מההלכה שיהיו מעור בהמה טהורה.

תמצית ההלכה-

הלכה למשה מסיני שיהיו בתי התפילין מרובעות, בין בשל יד בין בשל ראש, וימדוד שהאורך והרוחב שווים, ואם אינן מרובעות הרי הם פסולות, אבל א"צ להקפיד שיהיה גובה הבתים שווה למידת אורכם ורוחבם. ואם עשאם מרובעות ונתקלקל ריבועם צריך לרבעם, ומ"מ אין לחוש אם לא ראה שנתקלקלו. עור הבתים יִדקדק לעשותו שחור וכ"ש שהשין יהיה שחור, וי"א שדין זה מעכב בדיעבד, ובמקום דלא אפשר יש לסמוך על המקילים, כדי שלא להתבטל ממצות תפילין. הלכה למשה מסיני שיעשה בשל ראש ש' בולטת מעור התפילין. תופר התפילין ע"י גידי בהמה וחיה טהורים וגם נבלתם כשרה, וטוב לתפור בגידי שור, ואם אין לו יקח בהמה דקה, אבל מטמאה פסול בדיעבד, ובגיד הנשה צ"ע. ואין לתפור בגידי עוף טהור כי אין ידוע מה נקרא גיד בעוף. (סימן ל"ב).

סיכום מיוחד שבת ב. – כ"ח:

אין חיוב הוצאה אלא כשאדם אחד עשה עקירה מרשות אחת והנחה ברשות אחרת (רה"י ורה"ר), ואם עשה רק עקירה או רק הנחה פטור אבל אסור מדרבנן, (ב') ואף שמבין שניהם נעשתה מלאכה שלימה, שניים שעשו מלאכה פטורים. ואם הכניס ידו לרשות אחרת וחבירו נטל מידו, אסור משום לפני עוור, ואם חבירו יכול לעשות את המלאכה גם בלעדיו, אסור מדרבנן משום מסייע. תוס'. (ג.).

מה נחשב עקירה והנחה- אם חבירו הניח עליו את החפץ, או שהחפץ היה מונח עליו מבעוד יום, ויצא מרשות לרשות, עקירת גופו נחשבת לעקירה כלפי החפץ, וכן עמידה לפוש עם חפץ המונח עליו נחשבת הנחה. תוס'. (ג.). אם הניח את החפץ שהוציא במקום שאין בו ד' טפחים על ד' טפחים לא חשיב הנחה, ואם הניח ביד אדם אחר מבואר במתני' שחייב, הגמ' (ד. - ה.) דנה היכן יש כאן הנחה במקום ד' על ד', ומבארת באופנים שונים (כר"ע דס"ל קלוטה כמי שהונחה דמי, נדחה מפני שגם לר"ע צריך עקירה ממקום ד' על ד'. כרבי שמחייב שתים בזורק מרה"ר לרה"ר דרך רה"י, נדחה מפני שאיירי דווקא ברה"י מקורה. כרבי דמחייב בנח על גבי זיז, נדחה דאיירי באילן ברה"י שנופו נוטה לרה"ר וחייב משום דשדי נופו בתר עיקרו. כאחרים שמחייבים בזרק וקיבלו אחר, נדחה דדילמא עקירה בעי או דאיירי ביש שם ד'. איירי כשהיה טרסקל ד' ביד המקבל, או שפשט ידו למטה מג' וקיבלו), ודעת רבי יוחנן ורבא שידו של אדם חשובה כמקום ד' על ד'. למטה מג"ט א"צ מקום ד' על ד'. (ה.). הזורק מרה"ר לרה"ר דרך רה"י, ורה"י מקורה, לר"ע חייב ולחכמים פטור, ונחלקו אם קלוטה כמי שהונחה דמי. (ד.). הזורק מרה"ר לרה"ר דרך רה"י, ורה"י מקורה, לרבי חייב שתים, ולחכמים פטור, ונחלקו אם אומרים דביתא כמאן דמליא דמי. (ד:). הזורק ליד חבירו, אם עמד במקומו וקיבלו חייב הזורק, ואם עקר וקיבלו פטור, ורבי יוחנן מסתפק מה הדין כשהזורק נעקר ממקומו וקיבלו. (ה.). המקבל מי גשמים בדרך ירידתם לא חשיב עקירה, ואף אם הכה במים בידו כדי שיכנסו ליד השניה אין כאן עקירה ממקום ד' על ד', וכן אם קלט מכותל משופע, אף שכלפי ספר המונח שם חשיב הנחה, במים לא חשיב הנחה, אבל הנוטל מים מגומא הוי עקירה, דמים על גבי מים היינו הנחתם, ואגוז המונח על המים לא חשיב הנחה, ובאגוז הנמצא בכלי המונח על גבי מים רבא מסתפק, ושמן הצף על גבי מים תלוי דינו במחלוקת לענין טומאה, אם הנוגע בשמן שעל גבי יין נטמא היין או לא. (ה'). העוקר מרה"י שלא בכונה להוציא ונמלך והוציא, פטור לרבי יוחנן, מפני שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך. עמידה לפוש נחשבת הנחה, אבל עמידה לכתף אינה נחשבת הנחה. (ה:). המוציא מרה"י לרה"ר דרך סטיו, לרבנן חייב ולבן עזאי פטור, ונחלקו אם מהלך כעומד, והמוציא דרך צידי רה"ר בדאיכא חיפופי חייב לכו"ע. (ו.).

המוציא ידו עם חפץ לרשות אחרת דינו לענין טלטול כמו הרשות שהיד שם, ואם הוציא ידו לרה"ר אסור לטלטל שם את החפץ ד' אמות. ולענין להחזירה לרשות שהוציאה משם, מדאורייתא מותר, ומדרבנן מלעלה מי' טפחים שזה מקום פטור מותר להחזירה (ויתכן שגם אם הוציא למטה מי"ט יכול להחזירה למעלה מי"ט. תוס'), ולמעלה מי"ט, אם הוציאה מבעוד יום או בשוגג י"ל שלא קנסו לאסור עליו להחזירה, וי"ל שאף בשוגג קנסו אטו מזיד, וי"ל שאף בשוגג מותר להחזירה רק לאותה חצר, כדי שלא תתקיים מחשבתו. ואם הוציאה במזיד הדין תלוי אם בנדון אם המדביק פת בתנור מותר לו לרדותה ולעבור על איסור קל כדי שלא יבוא לידי חיוב חטאת. (ג:).

כללי הוצאה מרשות לרשות- רה"ר היינו מקום הילוך הרבים שהוא רחב ט"ז אמה (ו.) ואינו מקורה (ד: צ"ח.) ואין שם חומה. רה"י היינו מקום ארבעה על ארבעה המוקף במחיצות עשרה, או מקום ברה"ר גבוה עשרה ורחב ד' על ד' (ו.), או כלי בשיעור הנ"ל (ח.). רה"י עולה עד לרקיע (ז.). כרמלית היינו מקום שאינו רה"י ואינו מקום הילוך הרבים, כגון ים ובקעה (ו.), ויש שם ד"ט (ז.). ומקום פטור היינו למעלה מי"ט ברה"ר, או מקום למעלה מג"ט ואין בו ד"ט על ד"ט. מן התורה אסור להוציא מרה"י לרה"ר או איפכא, וכן אסור לטלטל יותר מארבע אמות ברה"ר (ו.), או להושיט מרה"י לרה"י כששניהם באותו צד של רה"ר, אבל אם יש רה"ר ביניהם המושיט והזורק מזו לזו פטור (צ"ו.). מדרבנן אסור להוציא מרה"י או רה"ר לכרמלית, או מכרמלית לרה"י או רה"ר, וכן לטלטל ד' אמות בכרמלית. ומקום פטור מותר להוציא אליו מרה"י או מרה"ר או איפכא, אבל אסור מדרבנן להעביר להעביר בין רה"י לרה"ר דרך מקום פטור. (ו.). מדבר אינו רה"ר אלא בזמן שיש שם רבים (י"א ס' רבוא. תוס'. ז:). חצר של רבים ומבואות שאינם מפולשים, אסור לטלטל בהם מדרבנן, אא"כ עשו עירוב חצרות או שיתופי מבואות (ו.). חורי רה"י נחלקו אביי ורבא אם דינם כרה"ר או לא. (ז:). זרק ונח על עמוד ברה"ר שהוא גבוה ט' או פחות מג' חייב, ובין ג' לט' פטור, ובגומא העמוקה ט' נחלקו אביי ורבא אם חייב או פטור, ולרבא המניח עירובו בבור פחות מי"ט אינו עירוב, דס"ל שתשמיש ע"י הדחק לאו שמיה תשמיש, ורק אם גם האדם עצמו נמצא בכרמלית, או לרבי שלא גזרו על שבות בבין השמשות, הוי עירוב. (ח'). רקק מים ברה"ר שהוא עמוק פחות מי"ט ורה"ר מהלכת בו, דינו כרה"ר. (ח:). המעביר ד"א ברה"ר למעלה מי"ט אבל העקירה וההנחה למטה מי"ט חייב. (ט. צ"ב.). מדרבנן אסור לעמוד ראשו ורובו במקום אחד ולשתות ממקום אחר.

גזירות דרבנן בענייני שבת- אסור לעשות לאור הנר בשבת דברים הצריכים עיון, כגון קריאה בספר או פליית כינים, הבדלה בין בגדים דומים שמא יטה. (י"ב.). ואפי' אם הנר גבוה ואינו יכול להטות אסור, אופני התר- אם יש אחר הקורא עמו באותו ענין (אמנם במדורה אסור אפי' בעשרה בני אדם). אדם חשוב שאין דרכו להטות בחול. שמש יכול להבחין בין כוסות לקערות, וזה תלוי אם הוא קבוע או לא. החזן רואה היכן התינוקות קורין ומסדר ראשי פרשיותיו. תינוקות שאימת רבן עליהם. (י"ב:). דבר שאינו מזומן לשימוש זה, לר"י הוי מוקצה, ולר"ש לא הוי מוקצה, רב סובר כר"י ושמואל סובר כר"ש. (י"ט:).

דברים שאסרו חכמים לעשות בערב שבת סמוך לחשיכה- הוצאה. והנה הוצאה בשבת שלא כדרך אסורה מדרבנן (צ"ב.), והוצאה שלא כדרך סמוך לחשיכה, לאביי אסור ולרבא מותר, ונחלקו אם גוזרים גזירה לגזירה. אומן המוציא כדרך אומנותו ואין דרך אדם אחר לצאת כך, לר"י חייב ולר"מ פטור, לאביי נחלקו רק בדבר שגם לאומן אינו דרך הוצאה, ולרב יוסף נחלקו גם בדבר שהוא דרך הוצאה לאומן, וג"מ ג"כ בזב שיצא עם הכיס העשוי לזיבה. (י"א:). מותר לצאת עם תפילין סמוך לחשיכה. חייב אדם למשמש בגדיו עם חשיכה שמא ישכח ויצא. (י"ב.). שרית דיו סממנים וכרשינים, נתינת אגודות פשתן לתנור או צמר ליורה, פריסת מצודות, מכירה או נתינת חפץ לנכרי, נתינת עורות לעבדן וכלים לכובס נכרי, לב"ש הדברים הנ"ל אסורים היכא שלא תיגמר המלאכה לפני שבת, ולב"ה מותר, ונחלקו בגמ' אם טעמא דב"ש משום שביתת כלים, ואסור אע"פ שאין כאן מעשה, (ורק במונח על הקרקע או כשהפקיר את הכלי אין איסור) ולב"ה אין דין שביתת כלים, או שב"ה גם מודים לדין שביתת כלים, והיכא שהכלי אינו עושה מעשה מותר, או שטעמא דב"ש הוא שמא יבוא לעשות זאת בשבת עצמה. פתיחת מים לגינה, הנחת מוגמר וגפרית תחת הכלים, או הנחת קילור על"ג העין או איספלנית ע"ג מכה, בברייתא מבואר שמותר, אבל אסור לתת חיטים לתוך ריחיים של מים, ויש מחלוקת אם זה לב"ה (והאיסור בריחיים הוא משום אוושא מילתא או משום שהכלי עושה מעשה, או שהברייתא היא לב"ש. (י"ח.). י"א שאף לב"ה אסור למכור או לתת לנכרי רק אם יכול להגיע לבית הסמוך לחומה. (י"ח:). מזונות בחצר מותר לתת לפני הנכרי אז כלב שמזונותיו עליו (אפי' לב"ש. תוס'). טעינת קורות בית הבד ועיגולי הגת בע"ש מותר גם לב"ש, כיון שגם בשבת ליכא איסורא דאורייתא, כיון שכבר ריסקם מע"ש, (ור"ע אוסר, ולריו"ח במחוסרים דיכה אסור לכו"ע). (י"ט). איסור שהיה- אסור להניח בתנור דבר שאינו מבושל כמאכל בן דרוסאי, אף לב"ה, שמא יחתה, ובדיעבד אסור בכדי שיעשה. אופני התר- בבשר חי או שהכניס חתיכה אחת חיה, הכניס לתנור דבר שפתיחת התנור תזיק לו, דבר מבושל. (י"ח:). אין צולים בשר בצל וביצה אלא בזמן שיהיו צלויים מבעוד יום כמאכל בן דרוסאי, ופת וחררה צריך שיקרמו פניהם מבעוד יום. מותר לשלשל את הפסח בתנור עם חשיכה, או להאחיז את האור במדורת בית המוקד שבמקדש, ובגבולין מותר רק בזמן שהאש תאחז באופן שאין חשש חיתוי, והגמ' (כ') מפרטת בכל דבר (עצים, עצים של בבל, עץ יחידי, קנים וגרעינים, זפת גפרית גבינה ורבב). אסור להשכיר כלים לנכרי בערב שבת. לב"ש אסור לשלוח אגרות עם נכרי אא"כ יכול להביאם למקומם לפני שבת, ולב"ה אם קצץ עימו דמים מותר, ואם לאו צריך שיגיע לבית הסמוך לחומה, ואם אין למי שנשלח עבורו בית קבוע אסור. אסור להפליג בספינה ג' ימים לפני שבת, ולדבר מצוה או לדרך קצרה מותר, ויש מחלוקת אם צריך לפסוק אם הנכרי שישבות בשבת. אין מתחילים מצור על עיירות נכרים ג' ימים קודם לשבת, ואם התחילו אין מפסיקים. (י"ט.). אין מדליקים נר לשבת (וכן במקדש) בפתילות שאינם דולקות טוב, וכן אין מדליקים בשמנים שאינם נמשכים יפה אחרי התפילה, וגם תערובת שמנים המותרים והאסורים, או שכרך דבר שמדליקים בו ע"ג דבר שאין מדליקים בו, אין מדליקים בזה. (כ"א. כ"ד: כ"ו.). אין מדליקים בשמן שריפה (תרומה שנטמאה) ביו"ט, ולשבת יש מחלוקת אם מדליקים בו. (כ"ג:).

גזירות דרבנן- חצי שעה סמוך למנחה גדולה אסור תספורת וסעודה ובורסקי ודין, י"א שהאיסור הוא דווקא בסעודה גדולה וכדו', וי"א שאסור גם סעודה קטנה וכדו', ואם התחילו אין מפסיקים, אבל לק"ש מפסיקים מפני שהיא דאורייתא, וסמוך למנחה קטנה צריך להפסיק גם לתפילה, וסמוך לערבית למ"ד תפילת ערבית חובה צריך להפסיק. (ט:). הרחקות- אסור לטהור לאכול עם טמאה או לזב לאכול עם זבה או לפרוש עם זב עם הארץ. אסור לאכול עוף וגבינה על שלחן אחד, ובשני אכסנאים שאינם מכירים זה את זה מותר. אסור לישן אם נדה (גם בימי ספירת ז' נקיים) או ערוה במיטה אחת, אפי' אם הוא בבגדו והיא בבגדה, ורב פדת אסר רק בקורבה של גילוי עריות. (י"ג.). שלמה תיקן נט"י לקדשים, והלל ושמאי גזרו על תרומה לשרוף. שלמה תיקן עירובין. שמעון בן שטח תיקן שלא ייחדו כלי לכתובת אשה. (י"ד:). לב"ש אסור למכור חמץ לנכרי אא"כ יודע שיכלה קודם הפסח, ולר"י כותח וכדו' (מיני טיבול) אסורים ל' יום לפני פסח, ולב"ה מותר למכור כל זמן שמותר לאכול.

ענייני טומאה וטהרה- מי גשמים אינם מכשירים לקבל טומאה אא"כ העמיד כלי במטרה לאסוף את המים. (י"ב). שיעור מים שאובים הפוסלים מקוה לפני שהושלם למ' סאה- להלל מלא הין, לשמאי ט' קבין, ולחכמים ג' לוגין. שאם שראתה דם, לשמאי אינה מטמאה למפרע כלל, ולהלל מטמאה מהבדיקה האחרונה, ולחכמים אינה מטמאה אלא מעת לעת אם לא בדקה בינתיים. (ט"ו.). גזרו טומאה על ארץ העמים. באושא גזרו לשרוף טומאה על טומאת בית הפרס וארץ העמים ובגדי עם הארץ וכלים הנמצאים ורוקין ועל מי רגלים המוטלים כנגד מי רגלים של בהמה. (ט"ו:). כלי חרס מקבל טומאה מדאורייתא, ואין לו טהרה במקוה אלא בשבירה, ומקבל טומאה ומטמא מאוירו ובחקיקה שמאחוריו, אבל אינו מטמא ואינו נטמא מגבו. כלי מתכות טמא מדאורייתא, ואינו נטמא מאוירו אלא אם נגעה בו טומאה. כלי זכוכית מקבל טומאה מדרבנן, ואין לו טהרה במקוה, ונטמא מגבו. כלי מתכת טמא שניקב כמוציא רימון טהור, ואם חזר וסתם את החור טמא מדרבנן.

גזירות י"ח דבר שגזרו בעלית חנניה בן חזקיה בן גרון כשנמנו ורבו ב"ש על ב"ה- אדם האוכל אוכל שהוא ראשון או שני לטומאה, או שותה משקין טמאים, או שבא אחר טבילתו במים שאובים, או טהור שנפלו על ראשו ורובו ג' לוגין מים שאובים, הרי הוא פוסל את התרומה, וכן כתבי הקודש או ידים ללא נטילת ידים פוסלים את התרומה, והנוגע במשקין ללא נט"י נטמאו המשקין. כלי שנגע במשקין שנגעו בשרץ נטמא. (י"ד). המניח כלי תחת הצינור בשעת קישור עבים ונתפזרו העבים וחזרו ונתקשרו הרי הם פוסלים את המקוה כמים שאובים, (ולב"ה אין פוסלים, ואם הניחם לא נתפזרן העבים לכו"ע פוסלים, ואם הניחם בשעת פיזור עבים לכו"ע אינם פוסלים). (ט"ז:). כלי כעובי המרדע (שליש טפח) שהאהיל על המת מעביר את הטומאה, (ור"ט ור"ע חולקים). הבוצר ענבים לעשות מהם יין, הוכשרו לקבל טומאה ע"י המשקה היוצא מהם. (י"ז). גידולי תרומה דינם כתרומה. מי שהחשיך בדרך ויש עמו מעות לא יטלטלם פחות פחות מד' אמות אלא יתנם לנכרי. פת יין ושמן של נכרי אסורים. לא יפלה את כליו ולא יקרא לאור הנר. בנות כותים נדות מעירסתן. (י"ז:).

ענייני תורה ותפילה- צריך לחגור אזור או ללבוש מכנסיים בזמן התפילה כדי שלא יהיה ליבו רואה את הערוה. תוס'. אין להתפלל יחף מלבד בתשעה באב ויוה"כ. תוס'. (ט:). צריך להכין עצמו לתפילה, ויתפלל כעבדא קמיה מריה. רב המנונא האריך בתפילתו, ורבא אמר שמניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה, ורב המנונא סבר שזמן תורה לחוד וזמן תפילה לחוד. רב אמי ורב אסי היו מפסיקים לצורך דין תורה אף באמצע לימודם, מפני שכל דיין שדן דין אמת לאמיתו נעשה שותף לקב"ה במעשה בראשית. מרחץ מותר בדברי קדושה והנחת תפילין במקום שעומדים בו לבושים, אבל במקום שעומדים גם ערומים מותר רק בשאלת שלום וא"צ לחלוץ תפילין, ומקום שעומדים בו ערומים אסור גם בזה, ואפי' אם כעת אין שם בני אדם, אבל מותר לומר הימנותא. (י.). מי שתורתו אומנותו מפסיק לק"ש ולא לתפילה. (י"א.). בברכת המזון מזכיר שבת ויו"ט, ובר"ח מחלוקת, וחנוכה א"צ להזכיר. ובתפילה מזכיר בכל יום שיש בו קרבן מוסף, ואם שכח חוזר אף בר"ח וחול המועד. צריך להזכיר שבת בתפילת נעילה. (כ"ד).

עניינים שונים- הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו, אא"כ זו מילתא דעבידא לגלויי. הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו. לעולם אל ישנה אדם לתת לבן אחד יותר משאר הבנים. לעולם יחזר אדם לגור בעיר חדשה יותר, מפני שעוונותיה מועטים יותר. (י:). כל עיר שגגותיה (בבתי מגורים) גבוהים מבית הכנסת, לסוף היא חריבה. (י"א.).

עניינים שונים בהלכה- מותר להתענות תענית חלום בשבת אם מתענה בו ביום, אבל המקבל על עצמו תענית יתענה ביום אחר. (י"א.). אין פולים כינים או גורמים הקאה ברה"ר מפני כבוד הבריות. לב"ש אסור להרוג כינים בשבת וב"ה מתירים, ויש אוסרים אף מלילה ללא הריגה. לב"ש אסור לעסוק בשבת אף בחפצי שמים (כגון ביקור חולים), ולב"ה חפצי אדם אסורים וחפצי שמים מותרים. (י"ב.). הנכנס בשבת לבקר חולה יאמר שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא, וי"א שיגיד נוסחאות אחרות. שכינה למעלה ממראשותיו של חולה, ולכן המבקר חולה לא ישב ע"ג מיטה או כסא (למעלה מהחולה. תוס'). (י"ב:). שיעור עיסה החייבת בחלה- לשמאי קב, להלל ב' קבין, ולחכמים קב ומחצה. י"א שסומכים ביו"ט על הקרבן, וי"א שאין סומכים. (ט"ו.). דבר המבושל כמאכל בן דרוסאי אין בו משום בישולי עכו"ם. (כ.). במצות כיסוי הדם אין לכסות ברגל משום בזוי מצוה, ומטעם זה אין להשתמש בנויי סוכה כל שבעה, אא"כ התנה. לשמואל מותר להדליק מנר לנר, וכן הלכה, ולרב אסור, י"מ משום בזוי מצוה וי"מ משום אכחושי מצוה, ונ"מ להדליק מנר לנר שלא ע"י קיסם. לרב אין מתירים ציצית מבגד לבגד, ולשמואל מותר. (כ"ב.). מעשר שני אין שוקלים כנגדו דינרי זהב. (כ"ב:). מברכים ברכת המצוות על מצוות דרבנן, אבל היכא שיש ספק יש מחלוקת אם מברך, וביו"ט שני מברך כדי שלא יבואו לזלזל בו, והמפריש מעשרות מדמאי אינו מברך. צריך להניח פאה דווקא בסוף השדה, דכתיב "לא תכלה" ומפני ד' טעמים. (כ"ג).

איסורי שבת מדאורייתא- הנותן מים לקמח או לעפר, לרבי חייב משום לש, ולרבי יוסי ברבי יהודה אינו חייב עד שיגבל, ובדבר שאינו בר גיבול כאפר או דיו, י"א שלכו"ע אינו חייב עד שיגבל. (י"ח.). לר"ש דבר שאין מתכוון מותר, וכן פסק שמואל, ורב פסק שאסור.

הלכות חנוכה- זמן ההדלקה עד שתכלה רגל מן השוק, ונ"מ היכא שעדיין לא הדליק, או לשיעור השמן, או היכא שכבתה למ"ד כבתה זקוק לה. מצות נר חנוכה נר איש וביתו, והמהדרין מדליקים נר לכל אחד, והמהדרין מן המהדרין, לב"ש מתחיל בשמונה נרות ופוחת והולך, ולב"ה מתחיל באחד ומוסיף והולך. מקום ההדלקה בפתח הבית מבחוץ, בטפח הסמוך לפתח מבחוץ, ובעליה מניח בחלון הסמוך לרה"ר, ובזמן הסכנה מניח על שלחנו. נר חנוכה שהניחו למעלה מכ' אמה פסול. הדלקה עושה מצוה, ונ"מ שחש"ו שהדליקו לא עשו כלום, ונר שכבר היה דולק צריך לכבותו ולחזור ולהדליקו ולא יגביהו ויניחו, ומותר להדליק נרות חנוכה זה מזה. היה תפוס בידו נר חנוכה או שהדליק בפנים והוציא לא יצא יד"ח. אשה מדליקה נרות חנוכה. אכסנאי שלא מדליקים עליו בביתו חייב בנר חנוכה, ויכול להשתתף בפרוטה. מצוה מן המובחר להדליק בשמן זית. המדליק מברך להדליק ושעשה ניסים, וביום הראשון מברך גם שהחיינו, והרואה אינו מברך להדליק. חצר שיש לה ב' פתחים מב' רוחות צריך להדליק בשניהם מפני החשד. נר עם ב' פיות או קערה שכפה עליה כלי, עולה לב' בני אדם, ואם לא כפה כלי אינה עולה אפי' לאחד. נר שבת קודם לקידוש ולנר חנוכה, ונר חנוכה קודם לקידוש היום. דברים שיש בהם מחלוקת: כבתה אם זקוק לה. אם מותר להשתמש לאור נר חנוכה. אם מדליקים נר חנוכה בפתילות ושמנים שאין מדליקים בהם לשבת, בחול או בשבת. נר שהניחו החנוני מחוץ לחנות והדליק פשתן שעל גבי גמל, החנוני חייב, ולר"י בנר חנוכה פטור. (כ"א. – כ"ג:).

הדלקת נר שבת- הרגיל בנר זוכה לבנים ת"ח. לא יאחר להדליק נר שבת, ולא יקדים. (כ"ג:).

ברכות ס"ב – ס"ד

כמה הנהגות בצניעות ובבית הכסא

על האדם לנהוג בצניעות בבית הכסא, ואפי' בחשיכה, והגמ' מפליגה בחשיבות מידת הצניעות, והסמ"ק מונה את הצניעות למצוה דאורייתא. וכמו שבשאר הנהגות האדם התורה מלמדת כיצד לנהוג, גם בזה יש הלכות, וכדלהלן.

ס"ב. אין נפרעים מעומד, ואין מקנחים בשמאל (מפני שהתורה ניתנה בימין, והיא קרובה לפה, וקושרים בה תפילין, ומראים בה טעמי תורה נגינות טעמי המקרא והניקוד שמוליך ידו לפי טעם הנגינה).

הגמ' מביאה תלמידים שנכנסו אחר רבם לבית הכסא ותחת מיטתם ואמרו "תורה היא וללמוד אני צריך".

כל הצנוע בבית הכסא נצול מנחשים עקרבים ומזיקים, וי"א אף חלומותיו מיושבים עליו.

קבלה דבית הכסא- צניעותא ושתיקותא.

קבלה דיסורי- שתיקותא שלא יבעט ביסורים, ומבעי רחמים.

אין המזיקים מזיקים אלא למי שנכנס לבית הכסא לבדו. אביי היה נכנס עם שה (ולא עם גדי כיון דמיחלף בשד של בית הכסא שהוא דומה לשעיר), ולרבא היתה אשתו מקשקשת מבחוץ בספל, ואחר שנעשה ראש ישיבה שהשדים מתקנאים יותר בתלמידי חכמים, עשתה חלון והיתה מכניסה ידה שם.

אחורי הגדר נפנה מיד ובבקעה כל זמן שמתעטש ואין חבירו שומע אע"פ שרואה. וי"א שזה השיעור לאחורי הגדר, אבל בבקעה כל זמן שאין חבירו רואה, ולפי זה מה שמצינו ששומרי טהרות יוצאים מפתח בית הבד ונפנים לאחורי הגדר ואין חוששים שבזמן זה יכנס עם הארץ ויגע, ואם אין גדר נפנים במקום שרואים את השמן, והשמן נשאר בטהרתו, צ"ל שבשומרי טהרות הקלו, או שהכונה כל זמן שאין חבירו רואה פירועו.

אין קורים צנוע אלא למי שצנוע בבית הכסא.

איזהו צנוע זה הנפנה בלילה כדרך שנפנה ביום, וי"א במקום שנפנה ביום והיינו שילך לקרן זוית אם יש שם.

לעולם יפנה אדם שחרית -קודם היום, וערבית –משחשיכה, כדי שלא יצטרך להתרחק.

ימשמש ואחר כך ישב, שאם ממשמש אחרי שישב באים עליו כשפים, ותקנתו שכשיקום יאמר לא לי וכו'.

תמצית ההלכה-

צניעות- יהיה צנוע בבית הכסא ולא יגלה עצמו עד שישב, ולא יקום כשהוא מגולה. לא יכנס עם אדם אחר ואפי' עם אשתו, וקטן שאין בו דעת מותר. אסור לדבר בבית הכסא, וכשאינו נפנה מותר לצורך גדול, ואם אחר בא ליכנס ינחרו זה לזה. לא יגלה אלא טפח לאחריו ומלפניו טפחיים, ואשה מאחריה טפח ולפניה לא תגלה כלל, ויזהר שלא ילכלך בגדיו גופו ומנעליו. כשנפנה במקום שאין בו מחיצות יפנה לכוון צפון או דרום, (וטוב להחמיר שיהיו פניו לצפון) אבל לא למזרח ומערב, ומי רגלים מותר בכל ענין. גם בלילה לא יגלה עצמו יותר מביום, אבל א"צ להתרחק מבני אדם, ומותר ליפנות ברחוב אם אין שם אדם (ויזהר שלא יגרום אחרים טינוף), אבל בפני בני אדם ואפי' נכרי אסור ליפנות. לא ישב במהרה ובחוזק, ולא ידחוק עצמו הרבה. לא יקנח ביד ימין, וטוב ליזהר מלקנח באצבע אמצעית של יד שמאל, ואיטר יקנח בימין של כל אדם. יזהר מאד לקנח היטב כי צואה במקומה במשהו, וטוב לרחוץ פי הטבעת במים או ברוק. (סימן ג').

כשם שנפרעים מן המתים כשמספידים אותם במה שלא היה בהם כך נפרעים מן הספדנים, ומן העונים אחריהם.

ס"ב: עצות בענין שמירת הבריאות- על כל משכב ישכב חוץ מקרקע, ועל כל מושב ישב חוץ מקורה שמא יפול. שינה או יציאה לנקביו בעמוד השחר מועילה לגוף. יש לאכול בעודו רעב שאם תעבור ממנו תאות המאכל אין המאכל מועיל, ולשתות בעודו צמא ולהפנות מיד כשצריך לנקביו. ימכור תאנים שמוכר אביו מיד כשיש קונים ולא ימתין.

אביי אמר לתלמידיו שכשהם הולכים במקום שאולי עושים שם צרכיהם, לא יביטו לצדדים.

אין לדבר בבית הכסא, ורב ספרא דיבר משום דאיתא בברייתא שעמוד החוזר גורם להדרוקן, וסילון החוזר גורם לירקון.

דוד לא הרג את שאול במערה אע"פ שהבא להורגך השכם להורגו, משום צניעות שהיתה בו, שנפנה בגדר לפנים מגדר ומערה לפנים ממערה, וסכך בבגדו כסוכה.

כל המבזה את הבגדים סופו שאינו נהנה מהם.

המגפה בזמן דוד- הקב"ה הכשילו לדוד למנות את ישראל בלא נתינת כופר נפש, מפני שקרא לו מסית, ומחמת כן היתה מגיפה בישראל, והמגיפה היתה "מהבוקר עד עת מועד", י"א משעת שחיטת התמיד עד שעת זריקתו, וי"א עד חצות ממש. "ויאמר למלאך המשחית בעם, רב", והיינו שיטול את הרב ועי"ז יכפר כמה עוונות, ובאותה שעה מת אבישי בן צרויה שהיה שקול כרובה של סנהדרין. "ובהשחית ראה ד' וינחם", י"א שראה את יעקב, וי"א את אפרו של יצחק, וי"א את כסף הכיפורים, וי"א את ביהמ"ק.

כבוד הר הבית- לא יכנס להר הבית, במקלו, במנעלו, בפונדתו המופשלת לאחוריו, ובאבק שעל רגליו, ובמעות הצרורים בסדינו, ולא יעשנו קפנדריא, ולא ירוק אפי' בזמן הזה.

כבוד בית הכנסת- אסור לעשות קפנדריא בבית הכנסת, ואם נכנס בשביל סיבה אחרת מותר לעשותו קפנדריא, ואם השביל קדם לבית הכנסת מותר. רקיקה ומנעל מותרים בביהכ"נ אף שאסורים בהר הבית, שהרי בבית אין אדם מקפיד על רקיקה ומנעל והוא מקפיד על קפנדריא.

ס"ג. כל חותמי ברכות שבמקדש היו אומרים עד העולם, משקלקלו הצדוקים ואמרו אין עולם אלא אחד התקינו שיהיו אומרים מן העולם ועד העולם, לפי שאין עונים אמן במקדש אלא ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

התקינו שיהא אדם שואל לשלום חבירו בשם שנא' והנה בועז וכו'.

עת לעשות לד' הפרו תורתך, אפשר לדורשו גם הפרו תורתך משום עת לעשות לד'.

בשעת המכניסים פזר שאם אין חכמי הדור מרביצים תורה לתלמידים ישנה הוא לתלמידים, ובשעת המפזרים כנס ולא יטול שררה, שגם זה לכבוד שמים לאחוז במידת הענוה. אם ראית דור שאין התורה חביבה עליו כנס מללמד ואל תטיל דברי תורה בבזיון, ואם חביבה פזר.

במקום שאין אנשים היה איש, אבל אם יש אנשים לא יורה בפני רבו, ואפי' יש שם ת"ח ששווה לו.

בכל דרכיך דעהו- כל גופי תורה תלויים בזה, ואפי' לדבר עבירה שיתן לב אם צורך מצוה היא, כגון אליהו בהר הכרמל.

תמצית ההלכה-

בכל דרכיך דעהו- אפי' דברים של רשות כגון אכילה שתיה הליכה ישיבה קימה תשמיש ושיחה וכל צרכי הגוף, אם עושה אותם להנאתו אינו משובח, אלא יכוון לעבודת הבורא או לדבר הגורם עבודתו, כדכתיב "בכל דרכיך דעהו". באכילה ושתיה יכוון לחיותו כדי לעבוד את בוראו, ויש אנשי מעשה שאומרים הנני רוצה לאכול ולשתות כדי שאהיה בריא וחזק לעבודת השם יתברך. ובשכיבה אצ"ל שלא יתגרה בשינה לענג עצמו, אלא גם כשצריך לישן יתכוון לצורך הבריאות כדי שלא תיטרף דעתו בתורה מחמת מניעת השינה. ואפי' בישיבה של מצוה צריך לכוון לעבודת ד', ומ"מ גם אם מכוון להשלים חפצו זה טוב דמתוך שלא לשמה בא לשמה, וכ"ש בשיחה בענייני משא ומתן שיכוון לשם מצוה והיינו לפרנסתו שלא יבוא לידי גזל, ועשיר שיש לו כדי צרכו יכוון לצדקה וגמ"ח, או לדאוג למלאכה לעניי ישראל שזה מעולה מן הצדקה, ומקיים בזה מצוות "והחזקת בו". חייב אדם לשום עיניו וליבו על דרכיו, ולשקול כל מעשיו במאזני שכלו, וכשרואה דבר שיביא לידי עבודת הבורא יתברך יעשהו, ואם לאו לא יעשהו. (סימן רל"א).

לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה.

לעולם אל ירבה אדם רעים ואל ימנה אפוטרופוס בתוך ביתו.

הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין.

כל שיש לו תרומות ומעשרות ואינו נותנם לכהן סוף נצרך לכהן ע"י אשתו, ואם נתנם לו סוף שמתעשר.

המשתף שם שמים בצערו כופלים לו פרנסתו.

כל המרפה עצמו מד"ת אין לו כח לעמוד ביום צרה, ואפי' רפה ממצוה אחת.

אין מעברים השנה ואין קובעים חודשים בחו"ל אלא אם לא הניח ת"ח כמותו בא"י, דכתיב "כי מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלים". רבי חנינא בן אחי רבי יהושע עיבר שנים בחו"ל משום שחשב שלא הניח כמותו בארץ ישראל, ושלחו למחות בו ולנדותו, וחלקו עליו בין לאסור לחומרא, בין להתיר אע"פ שחכם שטימא אין חבירו רשאי לטהר, כדי שלא יגררו אחריו, ובני הגולה קיבלו דעתם של חכמי ארץ ישראל.

תורה וקנייניה

לימוד התורה אינו כלימוד שאר חכמות שעיקרם הוא הידיעה, אלא יש תנאים איך זוכים לקנות את התורה, שתהיה חלק מעצמותו של הלומד. ובגמרא יבוארו כמה כללים בקנייני התורה, ומסירות הנפש הנצרכת ללימוד התורה.

ס"ג: כשנכנסו רבותינו לכרם שביבנה היו שם וכו', פתחו בכבוד אכסניא וכו', פתח רבי יהודה ראש המדברים בכל מקום ודרש בכבוד התורה, וכדלהלן.

ענייני רב ותלמיד הנלמדים ממשה- אם היוצא לאהל מועד שהוא במרחק י"ב מיל נקרא "מבקש ד' ", כ"ש ההולך מעיר לעיר. "פנים אל פנים" להסביר פנים בהלכה, וי"א שאמר הקב"ה למשה שיסביר פנים לישראל. "ושב אל המחנה", יאמרו הרב והתלמיד בכעס ישראל מה תהא עליהם, אם אתה מחזיר את האהל מוטב, ואם לאו ישרת יהושע תלמידך תחתיך, ושב משה אל המחנה, ומ"מ לא יצא הדבר לבטלה.

חביבה תורה על לומדיה כיום שניתנה מהר סיני, שהרי מי שפעם אחת לא קרא קריאת שמע, דומה למי שלא קראה מעולם.

התורה נקנית בחבורה, אבל ביחיד תבוא עליהם חרב, ומיטפשים.

מסירות נפש לתורה- אין ד"ת מתקיימים אלא בממית עצמו עליהם. חמאה של תורה הוראה מצויה במי שמוציא חלב שינק משדי אמו. המנבל עצמו על ד"ת ששואל לרבו כל ספיקותיו אף שחבריו מלגלגים עליו, סופו שיתנשא. כל תלמיד שכועס עליו רבו פעם ראשונה ושותק זוכה להבחין בין דם טמא לדם טהור, ואם שותק פעם שניה יבחין בין דיני ממונות לנפשות.

לעולם ילמוד אדם תורה ואח"כ יהגה.

הרוצה שיתחכם יעסוק בדיני ממונות.

המארח ת"ח בתוך ביתו ומאכילו ומשקהו כאילו עושה חסד עם כל ישראל, ויש להכיר לו טובה (דאפי' המצרים שקרבו את ישראל לצורך עצמם אסור לתעבם), והוא מתברך (שהרי הקב"ה בירך את בית עובד אדום הגיתי, שאשתו וח' כלותיה ילדו ששה בכרס אחת, בגלל שכיבד וריבץ לפני הארון אע"פ שאינו אוכל ושותה).

ס"ד. כל הדוחק את השעה כגון אבשלום שביקש למלוך בחזקה, סוף שעה דוחקתו, וכל הנדחה מפני השעה שעה נדחית מפניו, וכפי שמצינו שרב יוסף לא הסכים להמתנות לראש ישיבה, אע"פ ששלחו מארץ ישראל שסיני קודם לעוקר הרים מפני שהכל צריכים לקנות חיטים, מפני שאמרו לו החוזים בכוכבים שימלוך רק ב' שנים, ומלך רבה כ"ב שנה, ובכל השנים האלו לא נהג שום שררה בעצמו, ורק כשמת רבה מלך רב יוסף שנתיים וחצי.

בעל הקורה מוטל עליו להכנס בעוביה של קורה יעקב שטרח בגידול בניו יבקש עליהם רחמים.

כל הנהנה מסעודה שת"ח שרוי בה כאילו נהנה מזיו שכינה.

הנפטר מחבירו אל יאמר לו לך בשלום אלא לך לשלום, והנפטר מן המת יאמר לו לך בשלום.

היוצא מביה"כ ונכנס לביהמ"ד ועוסק בתורה זוכה ומקבל פני שכינה.

ת"ח אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב ומרבים שלום בעולם.

נקודות הפצה ברחבי הארץ:

ירושלים-

ישיבת מיר (בית שלום, ארון קלטות "ובלכתך בדרך") 0527692282.
"מרכז הסת"ם" יחזקאל 1 ככר השבת. פרחי 10 (חיון) 02-5401420.
נוה יעקב- גולק 8/2 077-7979554. מנחת יצחק 3 (טויב) 0533117762.
דברי חיים 12 (פלמן) 02-6259923.
רמות פולין 66 דירה 28 02-5879786.
רמות ג' תאודור לביא 12 (רייכמן) 052-7147249.
רמת שלמה (הרב טרוביץ) ביהכ"נ חזו"א.
"כתר מלוכה" רח' בית ישראל 1 053-3117762.
בית וגן- רח' משולם ראט 1 (קרפל) 02-6424736.
גבעת שאול – קהתי 1 בכניסה לבנין ליד הת.ד.
הרובע היהודי, כולל צילו של היכל. 053-3107876.
תל ציון אהבת ישראל 68 דירה 8 (כהן) 0527650692.
בני ברק- מרצבך, מלצר 24 03-5790989.
מרכז הסת"ם רחוב זכריה 3. יוספי. קיבוץ גלויות 9 0548446691.
פרדס כץ- (כהן) מנחם בגין 50 0504165465.
רוטנר סוקולוב 39 052-7662047. קלרמן, רבי עקיבא 9. 054-8439903.
פקשר עזרא 33 א' מול ביכ"נ אגו"י [מוהר"נ גשטטנר] 03-6746990.
כהן, יגאל אלון 27/8 054-8440406.
ציקינובסקי זוננפלד 20 03-6769572.
מנקין, בורוכוב 3 03-5780281.
רבי טרפון 4 מכבסת כבס – נא 0524077373.
הרב אברמסקי 43 (ניילינגר). 0524077373.
מודיעין עילית- ר"ע 30/6 052-7692282.
מרומי שדה 23 (פודולסקי) 08-9791339.
אבני נזר 30/2 (זיידל) 08-9741111. ריטב"א 26 (רוכלין) 050-4173968.
הרב מפוניבז' 4 (יעקובוביץ). 052-7144090. אהל תורה ריה"נ 35.
בית שמש- נחל לוז 18 (אופיר) 0533103773.
בן איש חי 71/6 (לוין) מחוץ לדלת.
רמה ג' משה רבינו 9/9 (הומינר) 0527674908.
ביתר- פרידמן. קניג 18 058-3207845.
המגיד ממעזריטש 27 קומה ג' (שכטר) 052-7684471.
אשדוד- רובע ז' חלפתא 5/2 (וולף) 08-8642821.
רובע ח', הרותם 37 (וולף) 053-3148677.
אלעד- (אדלשטיין) בכולל מדרש אליהו, או ברח' בעלי התוספות 22. 052-7690972, או 03-9337827.
צפת- ולדשיין לוחמי הגטאות 9 0533177437.
כולל ישיבת צפת שע"י הרב קפלן 0548454791.
אופקים- (קרייסמן) החיד"א 1605/6 054-8415259.
רכסים- כולל נר ישראל (כהן) 052-7183722.
הר יונה- בביהכ"נ המרכזי, 058-3293176.
רחובות- ולוסקי רח' שקולניק 5/18 0548456982.
פתח תקוה (ברוכים) רח' אריה בן אליעזר 26/15 052-7107905.
יסודות- משפחת קורמן 0504172898.
ירוחם- משפחת רייך רח' ההגנה 748 דירה 6 (0527624968).
בית חלקיה (ליפשיץ) 0587080956.
קרית מלאכי בישיבה (קסלר) 0533159798.

"לדעת"

מבחן שבועי – בדף היומי

לע"נ ר' ברוך ב"ר יוסף יום טוב ז"ל

פרטי הצטרפות:

1. **מטרת המבחן לעידוד חזרה שבועית על הגמרא או על סיכום**, והשאלות מותאמות לכך.
2. יש להתקשר לטלפון 073-7289669 ולהירשם במערכת, ולאחר מכן להזין את התשובות.
3. **ניתן לענות תשובות בטלפון** עד יום שני בשעה : 59 :04. **וכן ברישום במייל** a0527692282@gmail.com.
4. **המבחן מיועד ללומדי הדף היומי בלבד.** המבחן הינו על גמ' רש"י, **ויש לענות בגמרות סגורות.**
5. מענה נכון על 8 מתוך 10 השאלות מצרף להגרלה. לחוזרים על הגמ' או הסיכום מספיק 7 שאלות.
6. ההגרלה ע"יד רבני האירגון, בחורים שזוכים יקבלו סך 300 ₪ . – ניתן לשמוע שמות הזוכים בשלוחה 5.
7. לפרטים ולתרומות בטל' 050-4172898 בין 21.15-22.30 בערב.

חדש! – בעזהי"ת תתקיים הגרלה נוספת לעושים 3 מבחנים מתוך 4 , בכל חודש.

1. **מה העונש על ל"ט מלאכות שבת (רש"י)?**
   - א. חטאת בשוגג, כרת במזיד, סקילה כשהיתה התראה.
   - ב. חטאת בשוגג, מיתה בידי שמים במזיד, סקילה כשהיתה התראה.
   - ג. אשם בשוגג, מיתה בידי שמים במזיד, סקילה כשהיתה התראה.
2. **מה הכונה כשכתוב על מלאכות שבת פטור?**
   - א. פטור אבל אסור, מלבד צידת צבי ונחש ומפיס מורסא.
   - ב. פטור אבל אסור מלבד צידת צבי ונחש ומפיס מורסא והעוקר לרשות אחרת בלא הנחה.
   - ג. פטור ומותר.
3. **באלו אופנים הגמרא רוצה להתיר להחזיר ידו מלאה פירות שהוציאה לרשות אחרת?**
   - א. למעלה מעשרה טפחים, כשהוציאה מבעוד יום, בשוגג, לאותה חצר.
   - ב. למעלה מעשרה טפחים, כשהוציאה מבעוד יום, במזיד, לאותה חצר.
   - ג. למעלה מעשרה טפחים, כשהוציאה מבעוד יום, בשוגג, לחצר אחרת.
4. **המדביק פת בתנור בשוגג, האם מותר לאחרים לרדותה לפני שתיאפה, ומדוע?**
   - א. מותר, כדי שלא יבוא לידי איסור שבמזיד חייב בו סקילה.
   - ב. אסור, דאין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך.
   - ג. מותר רק אם חבירו נזכר שאסור, כדי להצילו מחיוב חטאת.
5. **מה הדין במעביר ד' אמות בשבת ברשות הרבים מקורה, ומדוע?**
   - א. חייב, מפני שלא חילקה התורה בין מקורה לשאינה מקורה.
   - ב. פטור, משום שע"י גוד אחית הוי רשות היחיד.
   - ג. פטור בכל גוונא, משום שאינו דומה לרשות הרבים שהיתה במדבר.
6. **נטל דבר המונח על גבי מים, האם הוי עקירה בשבת?**
   - א. במים ושמן הוי עקירה, ובאגוז לא הוי עקירה.
   - ב. במים הוי עקירה, באגוז מחלוקת, ובשמן לא הוי עקירה.
   - ג. במים הוי עקירה, באגוז לא הוי עקירה, ובשמן מחלוקת.
7. **מה הדין במוציא מרשות היחיד לרה"ר דרך כרמלית או מקום פטור (לפי משמעות הגמרא ורש"י בלבד)?**
   - א. דרך צידי רה"י כשיש בצידם יתדות (חיפופי) חייב, דרך מקום ישיבת הסוחרים מחלוקת, ודרך מקום פטור, פטור.
   - ב. בכל מקרה שעבר דרך כרמלית מחלוקת, ואף דרך מקום ישיבת הסוחרים, ודרך מקום פטור פטור.
   - ג. בכל מקרה פטור.
8. **מה הדין לפי רב חסדא בזרק חפץ והוא נח על עמוד למעלה מי' טפחים (גמרא ורש"י)?**
   - א. אם זרק מרה"ר לרה"י חייב בכל גוונא, וברה"ר פטור.
   - ב. אם זרק מרה"ר לרה"י חייב רק אם יש בו מקום ד' על ד', וברה"ר פטור.
   - ג. בכל גוונא הוי מקום פטור.
9. **מה הדין בזרק חפץ ברה"ר והוא נח על עמוד שברה"ר?**
   - א. בפחות מג' טפחים חייב, משלשה ועד תשעה פטור, ובתשעה ומכפתים עליו חייב.
   - ב. בפחות מג' טפחים פטור, משלשה עד תשעה חייב, ובתשעה ומכפתים עליו חייב.
   - ג. עד תשעה פטור, ובתשעה ומכתפים עליו חייב.
10. **מה הדין לפי רבא בנתכוון לשבות ברה"ר והניח עירוב תחומין בתוך בור פחות מי' טפחים?**
    - א. לכו"ע לא הוי עירוב כיון שהבור דינו ככרמלית.
    - ב. לכו"ע הוי עירוב כיון שמדאורייתא מותר להעביר מכרמלית לרה"ר.
    - ג. לרבי שלא גזרו על שבות בבין השמשות הוי עירוב.

"האיש שנותן ליבו תמיד לחזור על למודו, לבד שבזה מצליח ומשתמר תורתו,-ניכר בזה חביבותו לתורה" (תורת הבית)

לרגל סיום מסכת ברכות ותחילת מסכת שבת

בשבוע זה תתקיימנה הגרלות מיוחדת על:

שבת נופש ביסודות פר' ויקרא למשפחה עד 8 נפשות,

עם כל מאכלי השבת,

תרומת קייטרינג-

ובנוסף הגרלות ספרים - תרומת המחברים

10 מעין הברכה, 3 הליכות ברכות, 2 שערי ברכה, 2 אישי ישראל, 2 תפילת יעקב.

לקבלת המבחן, או
סיכומי תמצית במייל:
a0527692282@gmail.com

לתרומות והנצחות,
נא לפנות ל:
0504172898
וכן בנדרים פלוס: "תמצית"

"לדעת"

מבחן שבועי – בדף היומי

לע"נ ר' ברוך ב"ר יוסף יום טוב ז"ל

פרטי הצטרפות:

1. **מטרת המבחן לעידוד חזרה שבועית על הגמרא או על סיכום**, והשאלות מותאמות לכך.
2. יש להתקשר לטלפון 073-7289669 ולהירשם במערכת, ולאחר מכן להזין את התשובות.
3. **ניתן לענות תשובות בטלפון** עד יום שני בשעה : 59 :04. **וכן ברישום במייל** a0527692282@gmail.com.
4. **המבחן מיועד ללומדי הדף היומי בלבד.** המבחן הינו על גמ' רש"י, **ויש לענות בגמרות סגורות.**
5. מענה נכון על 8 מתוך 10 השאלות מצרף להגרלה. לחוזרים על הגמ' או הסיכום מספיק 7 שאלות.
6. ההגרלה ע"יד רבני האירגון, בחורים שזוכים יקבלו סך 300 ₪ . – ניתן לשמוע שמות הזוכים בשלוחה 5.
7. לפרטים ולתרומות בטל' 050-4172898 בין 21.15-22.30 בערב.

חדש! – בעזהי"ת תתקיים הגרלה נוספת לעושים 3 מבחנים מתוך 4 , בכל חודש.

1. **מתי לפי רב צריך לחי נוסף להתיר טלטול בחלל הפתח?**
   - א. דווקא ביש בו ד' טפחים על ד' טפחים.
   - ב. דווקא ביש בו ד' אמות על ד' אמות.
   - ג. אפי' באין בו ד' טפחים על ד' טפחים.
2. **איזו סעודה אסור להתחיל סמוך למנחה גדולה?**
   - א. לכו"ע אסור רק בסעודה גדולה.
   - ב. לכו"ע מותר אפי' סעודה גדולה.
   - ג. סעודה גדולה אסור ובסעודה קטנה מחלוקת.
3. **האם מותר להתפלל או לשאול שלום בבית המרחץ?**
   - א. תפילה אסורה גם במקום שעומדים לבושים וערומים, ושאלת שלום אסורה רק במקום שעומדים ערומים.
   - ב. תפילה אסורה גם במקום שעומדים לבושים, ושאלת שלום אסורה גם במקום שעומדים ערומים ולבושים.
   - ג. גם תפילה וגם שאלת שלום מותרים רק במקום שעומדים לבושים.
4. **באיזה אופן מותר לפי רבא לחייט לצאת עם מחט (לדעת חכמים שאין חילוק בין אומן לכל אדם)?**
   - א. בתחובה בבגדו ואפילו בשבת.
   - ב. בתחובה בבגדו ודווקא בערב שבת.
   - ג. במוציאה בידו ודווקא בערב שבת.
5. **מה אסור לעשות בשבת לאור הנר שמא יטה?**
   - א. פליית כינים, קריאה, והבחנה בין בגדים דומים.
   - ב. פליית כינים, קריאה, והבחנה אף בבגדים שאינם דומים.
   - ג. אסורה כל הנאה מאור הנר, שמא יבוא לידי קריאה וכדומה.
6. **מנין לומדים איסור יחוד עם ערוה (רש"י)?**
   - א. מדכתיב "אחיך בן אמך" לומר שמותר להתייחד רק עם אמו.
   - ב. מדכתיב "סוגה בשושנים" להתיר יחוד עם אשתו נדה, שמע מינה ששאר עריות אסורים.
   - ג. האיסור הוא מדרבנן, ואינו נלמד מפסוק כלל.
7. **למה גזרו חכמים שמי שאכל אוכל שהוא שני לטומאה פוסל את התרומה?**
   - א. שמא יאכל נבלת עוף טהור המטמאה את מי שאוכל אותה.
   - ב. שמא יאכל משקין של תרומה טהורה יחד עם עם אוכל שהוא שני.
   - ג. שמא יבוא לאכול קודש שהוא נטמא גם משלישי לטומאה.
8. **מי גזר טומאה על הידים?**
   - א. שלמה גזר לקדשים, ושמאי והלל גזרו אף לתרומה לשרוף.
   - ב. שלמה גזר לקדשים, ושמאי והלל גזרו אף לתרומה לתלות, ותלמידיהם גזרו לשרוף .
   - ג. שלמה גזר לתרומה וקדשים, ושמאי והלל גזרו אף לחולין.
9. **כמה מחלוקות נחלקו שמאי והלל עצמם?**
   - א. ג' מחלוקות.
   - ב. י"ח מחלוקות.
   - ג. אין מנין למחלוקות שמאי והלל.
10. **מהם השלבים בגזירת טומאה על ארץ העמים?**
    - א. בתחילה גזרו לתלות על גושה, ואח"כ גזרו לשרוף על גושה, ולבסוף גזרו לתלות על אוירה.
    - ב. בתחילה גזרו לתלות על גושה ואוירה, ואח"כ גזרו לשרוף רק בגושה.
    - ג. בתחילה גזרו לתלות על גושה, ואח"כ הוסיפו לתלות על אוירה, ולבסוף גזרו לשרוף על גושה.

"האיש שנותן ליבו תמיד לחזור על למודו, לבד שבזה מצליח ומשתמר תורתו,-ניכר בזה חביבותו לתורה" (תורת הבית)

לקבלת המבחן, או
סיכומי תמצית במייל:
a0527692282@gmail.com

לתרומות והנצחות,
נא לפנות ל:
0504172898
וכן בנדרים פלוס: "תמצית"

ההגרלה השבוע על
טיול ג'יפים ל7- נפשות לשעתיים

052-7619-635

"לדעת"

מבחן שבועי – בדף היומי

לע"נ ר' ברוך ב"ר יוסף יום טוב ז"ל

פרשת ויקרא~ שבת טז'-כב' ~ מבחן 12

פרטי הצטרפות:

1. **מטרת המבחן לעידוד חזרה שבועית על הגמרא או על סיכום**, והשאלות מותאמות לכך.
2. יש להתקשר לטלפון 073-7289669 ולהירשם במערכת, ולאחר מכן להזין את התשובות.
3. **ניתן לענות תשובות בטלפון** עד יום שני בשעה: 04:59. **וכן ברישום במייל** a0527692282@gmail.com.
4. **המבחן מיועד ללומדי הדף היומי בלבד.** המבחן הינו על גמ' רש"י, **ויש לענות בגמרות סגורות.**
5. מענה נכון על 8 מתוך 10 השאלות מצרף להגרלה. לחוזרים על הגמ' או הסיכום מספיק 7 שאלות.
6. ההגרלה ע"יד רבני האירגון, בחורים שזוכים יקבלו סך 300 ₪ . – ניתן לשמוע שמות הזוכים בשלוחה 5.
7. לפרטים ולתרומות בטל' 050-4172898 בין 21.15-22.30 בערב.

חדש! – בעזהי"ת תתקיים הגרלה נוספת לעושים 3 מבחנים מתוך 4 , בכל חודש.

1. מה השיעור מדאורייתא להעביר טומאה ע"י אהל?

א. כל שהוא.
ב. עובי המרדע.
ג. טפח.

2. אלו דברים של נכרי אסרו חכמים?

א. רק יין ופת.
ב. פת שמן יין ובנות.
ג. פת שמן יין ובנות, ושהתינוק יטמא בזיבה.

3. באיזה אופנים אין איסור שביתת כלים לכו"ע?

א. במונח על הקרקע או במפקיר.
ב. בדבר שאינו ניכר ואין בו השמעת קול וזילותא דשבת.
ג. בדבר שזה רק מונח בכלי ואין הכלי עושה שום מעשה.

4. באלו אופנים אין חשש שמא יחתה?

א. במקרה שפתיחת התנור מזיקה לדבר המתבשל.
ב. בשר חי או מבושל.
ג. שתי התשובות נכונות.

5. למה מותר לפי בית שמאי לטעון בערב שבת את קורות בית הבד?

א. כיון שאם עושה זאת בשבת אינו חייב חטאת.
ב. כיון שהמשקין הולכים לאיבוד.
ג. כיון שבית הבד אינו כלי כדי לאסור משום שביתת כלים.

6. למה מותר להאחיז אש במדורת בית המוקד?

א. דכתיב "מושבותיכם" למעט בית המקדש.
ב. משום שהכהנים זריזים ולא יבואו לחתות.
ג. אין ההתר אלא כשאחזה האש ברוב העצים שאין חשש חיתוי.

7. אין מדליקים בירוקה שעל פני המים, למה הכונה?

א. לירוקה הגדלה על הספינה.
ב. לירוקה הגדילה במקום כינוס מים.
ג. לשניהם.

8. האם מותר להדליק בבית המקדש בפתילות ושמנים שאין מדליקים בהם בשבת?

א. למנורה אין מדליקים ולשמחת בית השואבה מדליקים.
ב. בכל גוונא אין מדליקים.
ג. בכל גוונא מדליקים.

9. מהיכן לומדים שצריך להזהר שלא יהיו מצוות בזויות עליו?

א. ממה שאסור להשתמש בנויי סוכה.
ב. ממה שאסור להשתמש בעצי סוכה.
ג. ממה שמצות כיסוי הדם היא ביד ולא ברגל.

10. איזה הלכה תלויה בנדון אם הדלקת נר חנוכה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה?

א. אם מותר להדליק נר חנוכה מנר לנר.
ב. אם יצא ידי חובה כשהדליק והחזיק בידו ולא הניח.
ג. אם יצא ידי חובה כשהדליק בפנים והוציא לחוץ.

"האיש שנותן ליבו תמיד לחזור על למודו, לבד שבזה מצליח ומשתמר תורתו,-ניכר בזה חביבותו לתורה" (תורת הבית)

לקבלת המבחן, או
סיכומי תמצית במייל:
a0527692282@gmail.com

לתרומות והנצחות,
נא לפנות ל:
0504172898
וכן בנדרים פלוס: "תמצית"

ההגרלה השבוע על
זכות לחליפה עד מחיר טיקט 1,190 ₪
מתנת- MAN ליבוביץ
-בהוקרה ללומדי ונבחני הדף היומי-

"לדעת"

מבחן שבועי – בדף היומי

לע"נ ר' ברוך ב"ר יוסף יום טוב ז"ל

פרשת צו~ שבת כג'-כט' ~ מבחן מס' 13

פרטי הצטרפות:

1. **מטרת המבחן לעידוד חזרה שבועית על הגמרא או על סיכום**, והשאלות מותאמות לכך.
2. יש להתקשר לטלפון 073-7289669 ולהירשם במערכת, ולאחר מכן להזין את התשובות.
3. **ניתן לענות תשובות בטלפון** עד יום שני בשעה: 04:59. **וכן ברישום במייל** a0527692282@gmail.com.
4. **המבחן מיועד ללומדי הדף היומי בלבד.** המבחן הינו על גמ' רש"י, **ויש לענות בגמרות סגורות.**
5. מענה נכון על 8 מתוך 10 השאלות מצרף להגרלה. לחוזרים על הגמ' או הסיכום מספיק 7 שאלות.
6. ההגרלה ע"יד רבני האירגון, בחורים שזוכים יקבלו סך 300 ₪ . – ניתן לשמוע שמות הזוכים בשלוחה 5.
7. לפרטים ולתרומות בטל' 050-4172898 בין 21.15-22.30 בערב.

חדש! – בעזהי"ת תתקיים הגרלה נוספת לעושים 3 מבחנים מתוך 4 , בכל חודש.

1. האם אשה מדליקה נר חנוכה, ומדוע?

א. אינה מדליקה, מפני שזו מצוה שהזמן גרמא.
ב. מדליקה, מפני שגם הנשים היו באותו הנס.
ג. מדליקה, מפני שהמצוה היא על הבית.

2. מה סדר הקדימה בנר שבת נר חנוכה וקידוש היום?

א. נר שבת נר חנוכה וקידוש היום.
ב. נר חנוכה נר שבת וקידוש היום.
ג. נר שבת קידוש היום ונר חנוכה.

3. למה תיקנו ברכת מגן אבות בליל שבת?

א. שיהיה במקום חזרת הש"ץ.
ב. מפני הסכנה של אלו שלא סיימו תפילתם.
ג. כדי שמי שלא הספיק להתפלל יוכל להתפלל מעין כל ברכה.

4. איזה עונש מקבל טמא שאכל קודש או תרומה במזיד?

א. בתרומה מיתה ביד שמים ובקודש כרת.
ב. בתרומה כרת ובקודש מיתה בידי שמים.
ג. בתרומה ובקודש מיתה בידי שמים.

5. האם מותר להדליק נר שבת בטבל (גמרא ורש"י)?

א. בטמא אסור ובטהור מותר.
ב. בטמא אסור וכ"ש בטהור.
ג. בטמא מותר אבל בטהור אסור.

6. בגד צמר או פשתים מאיזה שיעור מקבל טומאה בנגעים?

א. שלש אצבעות על שלש אצבעות.
ב. שלש טפחים על שלש טפחים.
ג. בגד שלם.

7. מה השיעור שבו שרץ מטמא?

א. כעדשה.
ב. כגריס.
ג. כזית.

8. האם כסות לילה וכסות סומא חייבות בציצית?

א. כסות לילה חייבת וכסות סומא פטורה.
ב. כסות לילה פטורה וכסות סומא חייבת.
ג. שתיהן פטורות.

9. מה החילוק בין פשתן לשאר היוצא מן העץ לענין טומאה (רש"י)?

א. שרק אם האוהל הוא מפשתן מה שתחתיו נטמא.
ב. שרק אם האוהל מפשתן האוהל עצמו נטמא.
ג. שתי התשובות נכונות.

10. מנין שעור בהמה טמאה פסול לבתי התפילין?

א. דכתיב "למען תהיה תורת ד' בפיך" מן המותר בפיך.
ב. מהלכה למשה מסיני.
ג. ילפינן מהיריעות של המשכן שהיו רק מעור בהמה טהורה.

"האיש שנותן ליבו תמיד לחזור על למודו, לבד שבזה מצליח ומשתמר תורתו,-ניכר בזה חביבותו לתורה" (תורת הבית)

לקבלת המבחן, או
סיכומי תמצית במייל:
a0527692282@gmail.com

לתרומות והנצחות,
נא לפנות ל:
0504172898
וכן בנדרים פלוס: "תמצית"

ההגרלה השבוע על
תו קניה ע"ס 500 ₪
לבחירה: אושר עד/יש.

דפוס הדר 02-5385575